

OECDs veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien

OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector

OECDs **RETNINGSLINJER**
FOR FLERNASJONALE SELSKAPER

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG NÆRINGS LIV

Dette er en uoffisiell oversettelse av OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector. Oversettelsen er utarbeidet av Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv. Ved uoverensstemmelse mellom den norske oversettelsen og OECDs publisasjon, er det OECDs publisasjon som er gyldig.

OECDs veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien

Ansvarlig utgiver av dette dokumentet er OECDs generalsekretær. Synspunktene som er uttrykt, og argumentene som er brukt, gjenspeiler ikke nødvendigvis de offisielle standpunktene til OECD, medlemslandenes myndigheter eller EU.

Dette dokumentet og eventuelle vedlagte kart er gjengitt uten at det påvirker statusen eller suvereniteten til territorium, internasjonalt anerkjente landegrenser og yttergrenser eller navnet på et hvilket som helst territorium, by eller område.

Forord

OECDs veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien (veilederen) gir praktisk veiledning til gruve-, olje- og gasselskaper om håndtering av utfordringer i tilknytning til interessentdialog. Denne veilederen er en del av det arbeidet OECD gjør for å implementere OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (Retningslinjene).

OECDs retningslinjer, som er en integrert del av OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper (investeringserklæringen), er det mest omfattende settet med anbefalinger som finnes i dag om ansvarlig næringsliv.

Å føre en meningsfylt interessentdialog på en god måte er særlig viktig i utvinningsindustrien, som har store, ressursøkende, finansielle og infrastrukturrelaterte investeringer, stedbunden produksjon, prosjekter med lang levetid og omfattende sosiale, økonomiske og miljømessige påvirkninger.

Da OECDs retningslinjer ble revidert i 2011, ble det lagt til en ny bestemmelse som fastslo at flernasjonale selskaper skulle «samarbeide med interessenter slik at de får reell anledning til å fremme sine synspunkter og bli tatt hensyn til i planleggings- og beslutningsprosesser i tilknytning til prosjekter eller annen virksomhet som kan få betydelige konsekvenser for lokalsamfunnet». OECDs retningslinjer krever også at flernasjonale selskaper skal «gjennomføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger [...] for å kartlegge, forebygge eller avbøte faktiske og potensielle negative påvirkninger [...] og redegjøre for hvordan disse påvirkningene håndteres».

Som svar på at disse nye prinsippene ble tatt inn i OECDs retningslinjer, og med tanke på viktigheten av denne saken, ble det avtalt at OECDs investeringskomité arbeidsutvalg for ansvarlig næringsliv skulle utarbeide en veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien.

Veilederen viser til gjeldende standarder for å hjelpe selskapene til å følge dem og foreta risikobaserte aktsomhetsvurderinger. Veilederen gjelder bare de delene av OECDs retningslinjer og andre standarder som er mest relevante for interessentdialoger og aktsomhetsvurderinger og tar ikke sikte på å erstatte dem. Selskapene bør derfor henvise direkte til hver av disse standardene før de hevder å følge dem. Ikke alle som har underskrevet investeringserklæringen, støtter de standardene som omtales i denne veilederen.

En anbefaling fra OECD om en veileder for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien ble vedtatt av Rådet den 13. juli 2016. Selv om den ikke er juridisk bindende, gjenspeiler anbefalingen felles standpunkt og forpliktelse til både OECD-medlemmer og tilsluttede stater.

Takk til

Denne veilederen er utarbeidet av OECDs sekretariat basert på samråd med og tilbakemeldinger fra den rådgivende gruppen, og arbeid utført av Centre for Social Responsibility in Mining (CSRSM). Den ble godkjent av OECDs investeringskomité og OECDs investeringskomité's arbeidsutvalg for ansvarlig næringsliv den 4. desember 2015.

Den rådgivende gruppen ble ledet i fellesskap av myndigheter fra Canada og Norge. Medlemmene av den rådgivende gruppen omfatter representanter for myndighetene i Canada, Norge, Frankrike, Colombia, Nederland, industrirepresentanter fra Business and Industry Advisory Committee to the OECD (BIAC), Canadian Association of Petroleum Producers (CAPP), International Council on Mining and Metals (ICMM), Prospectors & Developers Association of Canada (PDAC), European Association of Metals (EUROMETAUX), Euromines, Mining Association of Canada (MAC), World Gold Council, AngloAmerican, Cameco, Chevron, Cerrejon, Shell, Talisman Energy, Vale, Moores-Rowland Indonesia, representanter for det sivil samfunnet fra Trade Union Advisory Committee to the OECD (TUAC), OECD Watch, Oxfam Australia, Partnership Africa Canada, Project of Economic, Social and Cultural Rights (ProDESC), International Work Group for Indigenous Affairs, Green Advocates, International Federation for Human Rights (FIDH), Mining Watch Canada, the Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), Rights and Accountability in Development (RAID), IndustriALL, International Labour Organization (ILO), International Finance Corporation (IFC), Mouvement des Entreprises de France (MEDEF) og representanter fra samefolket, Ogoni-folket og folket på Kamtsjatka.

Innhold

Anbefaling fra Rådet om veileder for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien	9
Oversikt	13
Innledning	14
Viktige uttrykk og veiledning om omfanget av aktsomhetsvurderinger	17
Rammeverk for aktsomhetsvurderinger knyttet til meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien	23
I. Anbefalinger for ledelsen eller når bedriften planlegger interessentdialoger	24
II. Anbefalinger til personell på utvinningsstedet	24
Anbefalinger til ledelsen i planleggingen av interessentdialogen	27
Bruk interessentdialogen strategisk	28
Anbefalinger til personell på utvinningsstedet	33
Trinn 1: Påse at personellet som leder interessentdialogen, forstår de lokale forholdene og bedriftens operasjoner	34
Trinn 2: Identifisere prioriterte interesser og samtalepartnere	44
Trinn 3: Etablere det nødvendige støttesystemet for meningsfylt interessentdialog	51
Trinn 4: Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser	60
Trinn 5: Påse at oppfølging skjer	79
Trinn 6: Overvåke og evaluere aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen og reagere på identifiserte mangler	81
Vedlegg A. Struktur for overvåkning og evaluering av en meningsfylt interessentdialog	85
Vedlegg B. Dialog med urfolk	92
Vedlegg C. Dialog med kvinner	100
Vedlegg D. Dialog med arbeidstakere og fagforeninger	104
Vedlegg E. Dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning	109

Tabeller

1. Dokumentbaserte ressurser for å forstå forholdene 37

2. Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen 39

3. Interessenter som er spesifikke for olje-/gassindustrien og gruveindustrien 45

4. Identifisere utvinningsaktivitetenes potensielle påvirkninger på menneskerettighetene..... 45

5. Ressurser til interessentdialogen..... 57

6. Identifisere og anvende beste praksis for dialogaktiviteter 67

7. Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt interessentdialog 71

8. Effektivitetskriterier for ikke-juridiske klagemekanismer..... 76

9. Vanlige utfordringer og strategier for avhjelping..... 78

10. Forskjeller mellom vanlig og deltakende metode for overvåkning og evaluering 82

A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen 86

B.1. Forstå de lokale forholdene ved dialog med urfolk 93

C.1. Forstå de lokale forholdene ved dialog med kvinner 101

D.1. Forstå de lokale forholdene ved dialog med arbeidstakere 105

D.2. Potensielt negative påvirkninger på arbeidstakere i utvinningsaktiviteter 106

D.3. Respondere på utfordringer for dialog med arbeidstakere 107

E.1. Forstå konteksten ved dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning 110

E.2. Respondere på utfordringer ved dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning 113

Følg med på OECDs publikasjoner her:

http://twitter.com/OECD_Pubs

<http://www.facebook.com/OECDPublications>

<https://www.linkedin.com/in/oecdpublications/>

<http://www.youtube.com/oecdilibrary>

<http://www.oecd.org/oecdirect/>

Anbefaling fra Rådet om veileder for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien

13. juli 2016

RÅDET,

UNDER HENSYN til artikkel 5 b) i Convention on the Organisation for Economic Co-operation and Development av 14. desember 1960;

UNDER HENSYN til Declaration on International Investment and Multinational Enterprises [C(76)99(Final)], Decision of the Council on the OECD Guidelines for Multinational Enterprises [C(2000)96/FINAL med endringer av C/MIN(2011)11/FINAL] (heretter «beslutningen om retningslinjene»), Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, Recommendation of the Council on Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas [C/MIN(2011)12/FINAL] med endringer av C(2012)93], Recommendation of the Council on the Policy Framework for Investment [C(2015)56/REV1] og Recommendation of the Council on the OECD-FAO Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains [C(2016)83];

MED PÅMINNELSE OM at det felles målet for myndigheter som anbefaler å følge retningslinjene for flernasjonale selskaper (heretter «retningslinjene») er å fremme et ansvarlig næringsliv;

MED YTTERLIGERE PÅMINNELSE OM at beslutningen om retningslinjene sier at investeringskomiteén i samarbeid med nasjonale kontaktpunkter skal arbeide for en proaktiv agenda i samarbeid med interessenter for å fremme selskapenes effektive overholdelse av prinsippene og standardene i retningslinjene med hensyn til spesielle produkter, regioner, sektorer eller bransjer;

MED TANKE PÅ arbeidet til det internasjonale samfunnet og nasjoner som er rike på olje, gass og mineralressurser for å fremme ansvarlig næringsliv og meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien;

MED FORSTÅELSE FOR at meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien er avgjørende for en bærekraftig utvikling, for å fremme inkluderende vekst og respektere menneskerettighetene;

MED FORSTÅELSE FOR at myndigheter, selskaper, organisasjoner i det sivile samfunn og internasjonale organisasjoner kan bruke sine kompetanseområder og roller til å fremme meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien til fordel for hele samfunnet;

VED Å HUSKE at det å drive aktsomhetsvurderinger er en kontinuerlig, proaktiv og reaktiv prosess der selskapene kan identifisere og takle risikoer med hensyn til interessentdialoger for å sikre at de spiller en rolle i arbeidet med å unngå og håndtere negative påvirkninger forbundet med arbeid i utvinningsindustrien;

UNDER HENSYN til OECDs veileder for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien [C(2016)100/ADD1] (heretter «veilederen») som etter behov kan endres av investeringskomitéen;

VED Å HUSKE at denne veilederen foreslår et rammeverk for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien og gir anbefalinger om bruk av det rammeverket for å kartlegge og håndtere risikoer for interessenter som berøres av arbeid i utvinningsindustrien, og spesifikt for urfolk, kvinner, arbeidere og andre personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning;

Om forslaget til investeringskomitéen:

- I. **ANBEFALER** at medlemmer og ikke-medlemmer som følger denne anbefalingen (heretter «tilsluttede stater») og, hvis relevant, deres nasjonale kontaktpunkter for OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (heretter «nasjonale kontaktpunkter»), aktivt fremmer bruken av veilederen via selskaper som opererer på eller fra deres territorier med mål om å sikre at de følger internasjonalt avtalte standarder for ansvarlig næringsliv med hensyn til interessentdialog i utvinningsindustrien for å hindre negative påvirkninger, for eksempel. brudd på menneskerettighetene og miljødeleggelser, og fremme økonomisk vekst og bærekraftig utvikling;
- II. **ANBEFALER** særlig at tilsluttede stater iverksetter tiltak for aktivt å støtte innføring av dette rammeverket for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien som finnes i veilederen;
- III. **ANBEFALER** at tilsluttede stater, og hvis relevant, deres nasjonale kontaktpunkter med støtte av OECD, sikrer at veilederen spres i størst mulig grad, og at den brukes aktivt av selskaper som driver leting, utvikling, utvinning, bearbeiding, transport og/eller lagring av olje, gass og mineraler, samt fremmer bruken av veilederen som en ressurs for interessenter,

for eksempel berørte lokalsamfunn og organisasjoner i det sivile samfunnet, og regelmessig rapporterer til investeringskomitéen om tiltak rettet mot spredning og implementering;

- IV. INVITERER** tilsluttede stater og generalsekretæren til å spre denne anbefalingen;
- V. INVITERER** tilsluttede stater til å ta hensyn til og følge den gjeldende anbefalingen;
- VI. INSTRUERER** investeringskomitéen om å overvåke implementeringen av anbefalingen og rapportere til Rådet senest fem år etter at den er vedtatt og etter behov deretter.

Oversikt

Innledning

Selskaper som er involvert i leting etter og utvinning av olje, gass og mineraler, har potensial til å skape arbeidsplasser og inntektsmuligheter, fremme lokal utvikling og generere betydelig inntjening for områdene der de opererer. Utvinningsindustrien opererer ofte i avsidesliggende områder og kan være den første kontakten lokalsamfunnet har med slike selskaper, og de første bedriftene legger derfor til rette for fremtidige forbindelser. Imidlertid kan utvinning av ressurser ha en betydelig sosial og miljømessig påvirkning, og utvinningsaktiviteter utgjør derfor ofte en risiko for å forårsake eller bidra til negative effekter, for eksempel brudd på menneskerettighetene, økonomisk tilbakegang og miljøødeleggelser.

Aktivitetene til selskaper som er involvert i leting etter og utvinning av naturressurser er regulert av lover og forskrifter som gir rettigheter til og legger forpliktelser på både selskapene og andre interessenter. Disse forskriftene kan bestemme at visse typer aktiviteter skal finne sted, enten i regi av selskapet eller myndighetene. Uavhengig av kravene i loven er meningsfylt interessentdialog svært viktig for å unngå noen av de potensielt negative effektene av utvinningsarbeidet og optimalisere potensielle positive bidrag.

Dialog med interessentene er også gunstig for virksomheten fordi det kan bidra til:

- å oppnå og beholde sosial aksept av næringsvirksomhet («social licence to operate»), og dermed tilrettelegge for pågående og potensielle fremtidige operasjoner og utvidelser
- tidlig kartlegging av risikoer for negative effekter, enten på utvinningsstedet eller i leverandørkjeden i landet
- å unngå omdømmeskader og kostnader for selskapet, ved at mulige konflikter med lokalsamfunnet blir kartlagt på et tidlig tidspunkt og håndtert på forhånd, i stedet for i etterhånd
- å redusere tiden som medgår til å få godkjenninger og forhandle frem avtaler
- å forhindre konflikter som påfører bedriften kostnader, i form av tapt produktivitet som følge av midlertidig stenging, og at ledende personell må bruke tid til å håndtere klagemål
- å forbedre investorers vurdering av selskapets risikoprofil, og kanskje også evnen til å sikre tilgang til kapital på bedre vilkår
- å trekke til seg og beholde medarbeidere, særlig når det gjelder tilbakevendende kompetansemangel.

Innholdet i veilederen

Målet med dette dokumentet er å tilby praktisk veiledning for utvinningsindustrien i tråd med bestemmelsene om aktsomhetsvurderinger og interessentdialog i OECDs retningslinjer. Utvinningsindustrien omfatter i denne sammenheng selskaper som driver leting, utvikling, utvinning, bearbeiding, transport og/eller lagring av olje, gass og mineraler.

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (OECDs retningslinjer)

OECDs retningslinjer er en av fire deler av OECDs erklæring om internasjonale investeringer og flernasjonale selskaper fra 1976, der tilsluttede stater forplikter seg til å sikre et åpent og transparent internasjonalt investeringsmiljø, og å oppmuntre til positive bidrag fra flernasjonale selskaper for å skape økonomisk og sosial fremgang. For tiden er det 48 tilsluttede stater – 36 medlemmer av OECD og 12 ikke-medlemmer av OECD – som har sluttet seg til erklæringen.¹

OECDs retningslinjer har blitt endret flere ganger, sist i 2011. Det er de mest omfattende anbefalingene som støttes av myndighetene i forbindelse med ansvarlig næringsliv. De dekker ni hovedområder innen ansvarlig næringsliv: offentliggjøring av informasjon, menneskerettigheter, sysselsetting og samarbeidsforhold på arbeidsplassen, miljø, bestikkelser og korrupsjon, forbrukerinteresser, vitenskap og teknologi, konkurranse og skattlegging. De håndteres av myndighetene til de flernasjonale selskapene som operer i og fra adherentlandene.²

Hver adherent må opprette et nasjonalt kontaktpunkt for å øke effektiviteten av OECDs retningslinjer ved å drive opplysningsvirksomhet, besvare henvendelser og bidra til å løse problemer som oppstår ved gjennomføring av OECDs retningslinjer i enkeltsaker. OECDs retningslinjer er det første internasjonale instrumentet til å integrere bedriftenes ansvar for å respektere menneskerettighetene slik de er skrevet i FNs veiledende prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter og å inkludere risikobaserte aktsomhetsvurderinger på hovedområder innen forretningsetikk i tilknytning til negative påvirkninger.²

- 1 Argentina (1997), Australia (1976), Østerrike (1976), Belgia (1976), Brasil (1997), Canada (1976), Chile (1997), Colombia (2011), Costa Rica (2013), Tsjekkia (1995), Danmark (1976), Egypt (2007), Estland (2001), Finland (1976), Frankrike (1976), Tyskland (1976), Hellas (1976), Ungarn (1994), Island (1976), Irland (1976), Israel (2002), Italia (1976), Japan (1976), Jordan (2013), Korea (1996), Latvia (2004), Litauen (2001), Luxembourg (1976), Mexico (1994), Marokko (2009), Nederland (1976), New Zealand (1976), Norge (1976), Peru (2008), Polen (1996), Portugal (1976), Romania (2005), Slovakia (2000), Slovenia (2002), Spania (1976), Sverige (1976), Sveits (1976), Tunisia (2012), Tyrkia (1981), Storbritannia (1976), USA (1976)
- 2 Aktsomhetsvurderinger gjelder alle kapitlene i OECDs retningslinjer unntatt vitenskap og teknologi, konkurranse, og skattlegging.

Veilederen går ikke i detalj om hvordan aktiviteter i tilknytning til interessentdialog skal gjennomføres. Det finnes allerede mange detaljerte veiledninger om interessentdialog i ulike kontekster, og det henvises til dem gjennom hele

denne veilederen. Denne veilederen gir i stedet et rammeverk for aktsomhetsvurderinger for selskaper som opererer i utvinningsindustrien, for å kartlegge og takle risikoer med hensyn til interessentdialogaktiviteter for å sikre at de brukes til å unngå og håndtere negative effekter slik disse er beskrevet i OECDs retningslinjer.¹ Veilederen er ikke ment å erstatte veiledninger om interessentdialoger som allerede finnes, men å utfylle dem.

Hvem bør bruke denne veilederen?

Veilederen er primært beregnet for stedlig basert personell i selskaper innen utvinningsindustrien som kommer i kontakt med lokalsamfunn og interessenter, og – når det gjelder større firmaer – personell som er ansvarlig for aktiviteter tilknyttet interessentdialog (uttrykket «personell med interessentkontakt» brukes i veilederen for å vise til begge typer aktører). Det omfatter også anbefalinger til ledelsen for utvinningsoperasjonene. Veilederen kan også tjene som referanse for interessentene selv og de nasjonale kontaktpunktene for OECDs retningslinjer om tilnærminger som anbefales for bransjen. Veilederen omfatter ikke håndverksbasert eller uformell utvinning, selv om den har veiledning for interessentdialog med personer som driver med småskala- og håndverksbasert utvinning².

Bruken av denne veilederen

Veilederen er inndelt i fem kapitler, som omfatter (1) et rammeverk for aktsomhetsvurderinger for meningsfylt interessentdialog, (2) anbefalinger for toppledelsens planer og strategisk bruk av interessentdialogen, (3) anbefalinger til personell på utvinningsstedet, (4) et vedlegg som omfatter et rammeverk for tilsyn med, overvåkning og evaluering av aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, (5) fire tematiske vedlegg: dialog med urfolk, kvinner, arbeidere og personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning.

Det første kapitlet gir en oversikt over prosessene som bør iverksettes og skrittene som bør tas for å sikre at interessentdialogen fungerer effektivt og etter hensikten, som er å unngå og håndtere negative påvirkninger.

Det andre kapitlet gir anbefalinger til bedriftsledelsen om hvordan man påser at interessentdialogen prioriteres i tilstrekkelig grad i organisasjonen.

Det tredje kapitlet, anbefalinger til personell på utvinningsstedet, er fokus i og utgjør hoveddelen av veilederen. Dette kapitlet gir praktisk veiledning i aktsomhetsvurdering for å sikre at interessentdialogen blir et effektivt verktøy i arbeidet for å unngå og håndtere negative påvirkninger. Leserne bør gå til dette kapitlet for veiledning om beste praksis, strategier for å håndtere spesifikke utfordringer og referanser til andre ressurser for aktiviteter i tilknytning til interessentdialog på utvinningsstedet.

1 Se Viktige uttrykk og omfang: *Meningsfylt interessentdialog og aktsomhetsvurderinger*.

2 Se vedlegg E: Dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning.

Det fjerde kapittelet, vedlegg A, gir et rammeverk for overvåkning og evaluering av aktiviteter i tilknytning til selve interessentdialogen. Leserne bør gå til dette kapittelet for å få en illustrasjon av hvordan forskjellige aspekter ved dialogen kan overvåkes og vurderes.

Det gis tematisk veiledning om tilnærming til urfolk, kvinner, arbeidere og personer innen håndverksbasert utvinning i henholdsvis vedlegg B, C, D og E. Meningsfylt dialog vil involvere liknende prinsipper uansett interessentens identitet, men det gis spesifikk veiledning for disse gruppene som følge av deres unike status og potensielle sårbarhet. Lesere som har kontakt med disse gruppene, bør bruke disse vedleggene.

➡ Handlingspunkter betegnes med en pil for å gi rask navigering.

Gjennom hele veilederen er det forklart hvordan tiltaket bidrar til å håndtere risiko i tilknytning til bedriftens aktsomhetsvurderinger.

Viktige uttrykk og veiledning om omfanget av aktsomhetsvurderinger

Meningsfylt interessentdialog og aktsomhetsvurderinger

Aktsomhetsvurderinger

I sammenheng med OECDs veileder forstås aktsomhetsvurderinger som den prosessen selskapene bruker for å kartlegge, forebygge eller avbøte faktiske og potensielle negative påvirkninger, og redegjøre for hvordan disse påvirkningene håndteres.³ Risikoene som kartlegges i en aktsomhetsvurderingsprosess, omfatter negative effekter i tilknytning til forhold som dekkes av OECDs retningslinjer, blant annet offentliggjøring av informasjon, menneskerettigheter, sysselsetting og samarbeidsforhold på arbeidsplassen, miljø, bestikkelser, korrupsjon og utpressing og forbrukerinteresser.

Aktsomhetsvurderinger er en integrert del av bedriftens systemer for beslutningstaking og risikostyring og er en kontinuerlig, proaktiv og reaktiv prosess. Det er en prosess som pågår gjennom hele prosjektets livssyklus. OECDs retningslinjer anbefaler å utføre risikobaserte aktsomhetsvurderinger, noe som betyr at typen og omfanget av aktsomhetsvurderingene vil avhenge av risikoene for negativ påvirkning i en spesiell situasjon.⁴ I denne veilederen betyr det at når det gjelder operasjoner som sannsynligvis ikke vil resultere i negativ påvirkning, eller at påvirkningen ikke er betydelig, kan selskapene avpasse aktsomhetsvurderingene deretter. Imidlertid bør alle selskaper, uansett størrelse og virksomhet, gjennomføre aktsomhetsvurderinger.

3 Se kapittel II, punkt A11 og A12 i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

4 Se kapittel II, punkt A10 og A12 i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

Meningsfylt interessentdialog

Med meningsfylt interessentdialog menes kontinuerlig dialog med interessenter, som er toveis, gjennomført i god tro og responderende.

- **Toveisdialog** betyr at partene fritt gir uttrykk for sine meninger, utveksler erfaringer og hører på alternative synspunkter for å komme frem til en felles forståelse. En viss deling av beslutningstaking, fra selskapet som primær beslutningstaker til en mer gjensidig prosess hvor beslutninger tas i samarbeid mellom interessent og berørt part, er viktig. Det betyr også at interessentene selv er aktivt involvert i å fremme dialogaktiviteter.
- **Dialog i «god tro»** gjelder deltakerne på begge sider av dialogen. Det betyr at partene engasjerer seg med et genuint ønske om å forstå hvordan interessentene påvirkes av selskapets aktiviteter. Det betyr at selskapet er beredt til å ta tak i de negative påvirkningene og at interessentene på ærlig vis representerer sine interesser, intensjoner og bekymringer.
- **Responderende dialog** betyr at det skjer en oppfølging, slik at resultatene av interessentdialogen blir gjennomført som partene har avtalt og forpliktet seg til, og at det påses at negative effekter for interessentene håndteres på en god måte, blant annet ved avhjelpende tiltak når selskapene har forårsaket eller bidratt til negativ effekt, og at det tas hensyn til interessentenes synspunkter ved prosjektbeslutninger.
- **Kontinuerlig dialog** betyr at aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen forsetter gjennom hele operasjonens levetid og ikke er en engangsaktivitet.

Aktsomhetsvurderinger og meningsfylt interessentdialog

Å føre en interessentdialog er en forventning til ansvarlig næringslivsoppførelse. Det er også en effektiv aktivitet for å kartlegge og unngå potensielle negative påvirkninger av en utvinningsoperasjon, slik at man avbøter og avhjelper påvirkninger når de opptrer og påser at potensielle positive virkninger av utvinningsaktivitetene optimaliseres for alle interessenter. På denne måten er interessentdialogen en viktig metode for å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Interessentene selv kan bidra med viktig kunnskap som kan bidra til å kartlegge potensielle eller faktiske påvirkninger på dem eller deres omgivelser. Det er viktig å ta hensyn til verdiene og prioritene til de berørte interessentene når påvirkning skal evalueres og egnede skritt for å unngå og avhjelpe negative effekter skal identifiseres.

Hvis aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen ikke blir riktig støttet, utviklet og iverksatt, vil den ikke fungere som metode for aktsomhetsvurdering, og det er heller ikke sikkert at negative effekter kan unngås eller håndteres. Videre kan en dårlig gjennomført interessentdialog føre til faktiske eller oppfattede negative effekter og sette interessentenes potensielle fordeler i fare.

Denne veilederen representerer ikke en omfattende tilnærming til aktsomhetsvurderinger for utvinningsindustrien, men anbefaler i stedet systemer og prosesser for aktsomhetsvurdering for å sikre at aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen på en effektiv måte kartlegger, forebygger og avbøter faktiske og potensielle negative effekter og redegjør for hvordan faktiske negative effekter håndteres.

På liknende måte som med risikobaserte aktsomhetsvurderinger kan aktiviteter i tilknytning til interessentdialog være proporsjonale med risikoene og påvirkningene som en utvinningsoperasjon kan forårsake eller bidra til. Der for eksempel utvinning vil bety omplussing av lokalsamfunn, kan det være behov for omfattende informasjonsdeling, konsultasjoner og forhandlinger sammenliknet med en situasjon der påvirkningen er mer begrenset, for eksempel hvis det skjer endringer i veiene for lokaltransporten på grunn av utvinningsinfrastrukturen.

Interessenter og rettighetshavere

Interessenter

I denne veilederen betyr interessenter personer eller grupper som blir eller kan bli direkte eller indirekte berørt av et prosjekt eller en aktivitet. I forbindelse med aktsomhetsvurderinger bør det gis prioritet til interessenter som har stor eller potensielt stor risiko for å bli uopprettelig berørt av negative effekter eller potensielle negative effekter. Prioriteringskriterier for dialog kan omfatte, men er ikke begrenset til:

- potensielt berørte lokalsamfunn (blant annet nomadesamfunn, eller samfunn i eller nær en utvinningskonsesjon, nedstrøms ved en elv nær utvinningsstedet, langs en transportrute eller nær tilknyttet infrastruktur, for eksempel strømnnett eller foredlingsanlegg)
- urfolk
- bønder
- arbeidstakere (deriblant lokale og migrantarbeidere)
- personer innen håndverksbasert utvinning
- vertsmyndigheter (lokale, regionale og nasjonale)
- lokale sivile samfunnsorganisasjoner, foreninger i lokalsamfunnet og lokale menneskerettighetsforkjempere.

I tillegg kan interessenter som kan være viktige for meningsfylt dialog, omfatte:

- NGOer
- andre bedrifter i bransjen
- investorer/aksjonærer
- forretningspartnere
- mediene.

Rettighetshavere

Alle mennesker har menneskerettigheter, og dermed er alle interessenter rettighetshavere som enkeltindivider.⁵ Alle interessenter vil imidlertid ikke risikere brudd på sine menneskerettigheter eller bli berørt av et utvinningsprosjekt eller aktiviteter i tilknytning til det. Det er viktig å kartlegge risikoer for menneskerettighetene for interessentene i tilknytning til utvinningsaktivitetene og anerkjenne interessenter som rettighetshavere i forbindelse med dialogaktiviteter. For eksempel kan enkeltindivider som bor i et samfunn hvis eneste vannkilde er forurenset av en utvinningsoperasjon, være rettighetshavere. Arbeidstakere som diskrimineres på arbeidsplassen, er også rettighetshavere. I tillegg til individuelle menneskerettigheter kan enkelte grupper, for eksempel urfolk og stammefolk, ha kollektive rettigheter, og følgelig kan selve gruppen anses som en rettighetshaver. Kartlegging av rettighetshaverne er det første skrittet som må tas for å sikre at menneskerettighetene skal bli anerkjent og respektert.

Ulike typer interessentdialoger

Gjennom hele veilederen brukes dagligdage uttrykk som har spesifikk betydning i forbindelse med interessentdialogen. De nedenstående uttrykkene bør forstås som beskrevet:

- **Informere/rapportere:** Enveiskommunikasjon, vanligvis fra selskapet til interessenter, med fokus på å gi informasjon.
- **Rådføre:** Kommunikasjon med fokus på å dele og innhente informasjon for å få en adekvat forståelse av sammenhengen prosjektet eller aktiviteten befinner seg i, samt preferansene, bekymringene og forventningene hos hver av partene, og for å sikre at alle parter lærer av hverandres perspektiv.
- **Forhandle:** Toveiskommunikasjon med mål om å komme frem til en felles avtale.
- **Respondere:** Iverksette tiltak som svar på et problem, en bekymring eller konkret informasjon.

Forskjeller mellom gruveindustrien og olje- og gassindustrien

Gruveindustrien og olje- og gassindustrien har flere fellestrekk, for eksempel behovet for store investeringer, faste produksjonssteder og potensielt betydelige negative påvirkninger på interessentene. Det er imidlertid viktige for-

5 OECDs retningslinjer bruker uttrykket «rettighetshavere» i forbindelse med menneskerettighetene. Derfor bruker denne veilederen uttrykket rettighetshaver i forbindelse med interessenter som er utsatt for reelle eller potensielle påvirkninger på menneskerettighetene. Dette skjer uten at det går på bekostning av andre «rettigheter», for eksempel rettigheter til jord osv. Se kapittel IV, punkt 45 A12 i *OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper*, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

skjeller innen og mellom selskaper i utvinningsindustrien.⁶ Disse forskjellene har implikasjoner for interessentdialogen på utvinningsstedet. For eksempel:

- Metodene som brukes til å utvinne ressursene, for eksempel dagbrudd kontra boring etter olje og gass, har en rekke ulike «fotavtrykk», og kan føre til ulike bekymringer blant interessentgruppene.
- Ressursenes beliggenhet bestemmer ofte hvor mange og hvilken type samfunn som berøres, samt hva slags negative effekter det gjelder, og hvor sannsynlig det er at de vil inntreffe. Det kan være en markert forskjell mellom utvinning av olje og gass til havs (og gruvedrift på havbunnen) og utvinning på land, der mesteparten av gruvedriften skjer. Fiskerlandsbyer kan for eksempel være de interessentene som primært berøres av oljeleting og -utvinning til havs.
- Foredlings- og transportmetodene varierer. Landbasert utvinning av olje og gass fører ofte med seg at det legges rørledninger over land, mens andre olje- og gassprodukter og mineraler gjerne fraktes på vei eller jernbane. Transportmetoder og havneanlegg kan utgjøre en del av bedriftens potensielle negative påvirkning, selv om dette befinner seg langt unna selve utvinningsstedet.
- Det er forskjeller i prosjektenes levetid. For eksempel kan gruveprosjekter være kapitalintensive i mange år som følge av leting, avansert leting og bygging før produksjonen begynner. Tidslinjen før produksjon er mye mer variert i gruveindustrien enn i olje- og gassindustrien.
- Prosessene for å få gruvekonsesjoner og -kontrakter mellom myndigheter og privat sektor avviker ofte fra prosessen i olje- og gassindustrien. For eksempel skjer mer enn halvparten av prosjektene i olje- og gassindustrien i form av produksjonsdelingsavtaler, der myndighetene i vertslandet beholder eierskapet til oljen og gassen under bakken, mens selskapet får rett til en del av den oljen og gassen det utvinner. Produksjonsdelingsavtaler er ikke utbredt i gruveindustrien, selv om det finnes eksempler på fellesprosjekter med statseide selskaper. I noen land beholder vertsmyndighetene eierskapet til oljen og gassen og betaler en avgift til selskapet for olje- eller gassproduksjonen i form av en serviceavtale. Konsesjonsprosessen kan også variere når det gjelder olje- og gass- kontra gruvekontrakter. Det blir stadig vanligere at olje- og gasskonsesjoner tildeles etter anbudskonkurranse, mens de fleste

6 Denne veilederen gir henvisninger til etablerte veiledere i både gruve- og olje- og gassindustrien, for eksempel veilederen fra International Council for Mining and Metals (ICMM) samt IPIECA, den globale olje- og gassindustriens forening for miljø- og samfunns spørsmål.

gruvekontrakter tildeles etter prinsippet om først til mølla. Dette er fordi det vanligvis er mindre usikkerhet med hensyn til verdien av en olje- og gassforekomst enn en mineralforekomst. Gruveselskapene må foreta betydelige investeringer i leting for å bestemme hvor økonomisk realiserbar en mineralforekomst er, og vanligvis er bare 1 av 1000 mineralforekomster kommersielt drivverdig.

- Leteselskaper er forskjellige fra prosjektbaserte selskaper. Nærværet av utvinnings- eller leteselskaper kan øke forventninger eller frykt hos interessentene, selv om leteaktiviteten i seg selv har liten påvirkning, og til tross for at få leteprosjekter fører til produksjon.

Rammeverk for aktsomhetsvurderinger knyttet til meningsfylt interessentdialog i utvinningsindustrien

Denne veilederen gir et rammeverk for å håndtere risikoer i tilknytning til interessentdialoger for å sikre at de er meningsfylte, og at de bidrar til å unngå og håndtere negative effekter. Begrunnelsen for å foreta slike aktsomhetsvurderinger gis gjennom hele denne veilederen.

Veilederen gjenspeiler inndelingen i anbefalinger for aktsomhetsvurderinger, og presenterer ulike trinn i en logisk gruppering av ulike prosesser. Det betyr ikke at aktsomhetsvurderinger eller aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger er lineære prosesser eller engangstiltak.

I. Anbefalinger for ledelsen eller når bedriften planlegger interessentdialoger

1. Bruk interessentdialogen strategisk

- a) Sørg for å etablere og på en tydelig måte kommunisere retningslinjer eller forpliktelser for selskapet om å inngå interessentdialoger.
- b) Integrer interessentdialogen i sentrale ledelsessystemer.
- c) Ta informasjon fra interessentdialogen med i beregningen når det etableres forretningsforhold.
- d) Sørg for å etablere en ordning med tilbakemelding, slik at det er mulig å integrere interessentenes synspunkter i beslutninger som gjelder prosjektet.

II. Anbefalinger til personell på utvinningsstedet

1. Iverksett egnede tiltak slik at personellet som skal gjennomføre interessentdialogen, har god forståelse for lokale forhold og hvordan bedriftens operasjoner skal foregå

- a) Det er viktig å rådføre seg med teknisk personell, lokale kilder og relevante dokumenter.
  - i) Rådfør deg med teknisk personell, og der det er relevant, delta i å utføre og utforme konsekvensutredninger.
  - ii) Der det er mulig, sørg for å involvere interessentene i å utforme og utføre vurderinger av negative påvirkninger.
  - iii) Foreta innledende feltarbeid.
- b) Kontroller informasjonen for å se om den er nøyaktig.
- c) Oppdater forståelsen for arbeidet kontinuerlig.

2. Påse at interessenter og deres talspersoner identifiseres og prioriteres

- a) Identifiser og prioriter de sterkest berørte interessentene.
  - i) Identifiser alle berørte interessenter og rettighetshavere.
  - ii) Prioriter sårbare og de mest berørte interessentene.
  - iii) Verifiser og oppdater alle resultater.
- b) Verifiser representanter for interessenter eller samtalepartnere.
  - i) Verifiser at representantene målbærer synspunktene til interessentene de representerer.
  - ii) Revurder representanter etter behov.

3. Sørg for å etablere det nødvendige støttesystemet for meningsfylt interessentdialog

- a) Sett mål som gir de rette rammene for aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.
- b) Sørg for å utvikle systemer for å sikre at personell som har kontakt med interessentene, behandler dem med respekt.
- c) Gi den støtte og informasjon som er nødvendig for at interessentene kan fremlegge sine perspektiver og interesser.
  - i) Del viktig informasjon med interessentene.
  - ii) Vurder hensyn til åpenhet opp mot hensyn til personvern.
  - iii) Snakk med interessentene for å opplyse dem om informasjonsdeling.
  - iv) Sørg for at interessentene får nødvendig opplæring eller påkrevde ressurser.
- d) Utnytt ressursene (menneskelige og økonomiske) optimalt
  - i) Kartlegg og be om ressurser på forhånd.
  - ii) Argumenter for flere ressurser, og utnytt foreliggende ressurser på beste måte ved eventuell ressursmangel.

4. Sørg for å utvikle egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser

- a) Lag tidslinjer for aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.
- b) Finn ut hvilken type dialog som er nødvendig eller påkrevet.
- c) Kartlegg og bruk beste praksis.
- d) Identifiser og responder på eksterne utfordringer for dialogen.
- e) Etabler tydelige og funksjonelle prosesser for å avhjelpe negative effekter.
- f) Gå i dialog med interessentene for å forsikre at de avhjelpende tiltakene har ønsket effekt.

5. Sørg for oppfølging

- a) Etabler en prosess for å spore oppfølging av avtaler, forpliktelser og avhjelpende tiltak.
- b) Rapportert regelmessig tilbake til interessentene om oppfølging av avtaler, forpliktelser og avhjelpende tiltak.

6. Overvåk og evaluer aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, og responder på identifiserte mangler

- a) Etabler indikatorer og vurderingskriterier som evaluerer effektiviteten av aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.
- b) Etabler deltakende overvåknings- og evalueringsprosesser.
- c) Sørg for å få en uavhengig ekstern gjennomgang av aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen.
- d) Responder på identifiserte mangler etter behov.

Anbefalinger til ledelsen i planleggingen av interessentdialogen

BRUK INTERESSENTDIALOGEN STRATEGISK

Bruk interessentdialogen strategisk: Sammendrag av handlingspunkter

- Selskapet og dets ledelse bør påse at selskapets policydokumenter inneholder en forpliktelse til å føre meningsfylte interessentdialoger eller iverksette liknende tiltak, avhengig av bedriftskulturen, og at dette støttes av toppledelsen i selskapet.
- Alle selskaper bør integrere interessentdialog i sin vanlige forretningsvirksomhet.
- Alle selskaper bør vurdere sine forpliktelser med hensyn til meningsfylt interessentdialog når de etablerer forretningsforbindelser eller foretar investeringer som kan påvirke interessentene.
- Selskapene bør etablere systemer som sikrer at interessentenes synspunkter integreres i prosjektbeslutninger som tas på ledelsesnivå.

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

At ledelsen anerkjenner, forstår og i tilstrekkelig grad kommuniserer viktigheten av interessentdialog avbøter risikoene for: dårlig planlegging eller utilstrekkelig tildeling av ressurser til aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, at resultatene av interessentdialogen ikke blir tatt hensyn til i prosjektbeslutninger, og at det opprettes forretningsforbindelser som kan undergrave forsøk på interessentdialog, noe som i sin tur kan føre til negative effekter. Dette er viktig uansett størrelsen på selskapet eller hva slags virksomhet det driver eller prosjekter det er involvert i.

Selskapet og dets ledelse har et ansvar for å sikre at interessentdialogen er strategisk posisjonert og internalisert på alle nivåer i organisasjonen, mens personellet på utvinningsstedet har et ansvar for å planlegge, gjennomføre og overvåke iverksettingen av meningsfylt interessentdialog.

A. Utvikle en klar policy for interessentdialog

➡ Ledelsen bør påse at selskapets policydokumenter inneholder en forpliktelse til å føre meningsfylte interessentdialoger eller iverksette liknende tiltak, avhengig av bedriftskulturen, og at dette støttes av toppledelsen i selskapet.

Forpliktelsene bør gjenspeile følgende:

- Anerkjennelse av et langsiktig syn på interessentdialogen, med fokus på relasjonsbygging og å unngå negative effekter for interessentene.
- Meningsfylt interessentdialog som et krav i planlegging av prosjekter eller aktiviteter og gjennomføringen av dem.
- Tilpasning til OECDs retningslinjer og andre internasjonale referansedokumenter for interessentdialog og anerkjenne at aktsomhetsvurderinger går lenger enn kommersiell risikostyring ved at den kartlegger, avbøter og svarer på reelle og potensielle negative effekter på lokalsamfunn og andre interessenter.
- Prioritering av de mest alvorlig berørte og sårbare grupper i aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen (for eksempel kvinner, barn, urfolk).
- Klare policyer mot bruk av makt, manipulasjon, konflikt, tvang, ydmykelser eller ulovligheter (for eksempel bestikkelser, forledelse) ved aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen og etablerte prosedyrer for å korrigere slik atferd.
- Åpenhet relatert til interessentdialogen, blant annet i offentlig rapportering, i tillegg til informasjonsdeling og rapportering til interessentene gjennom hele dialogprosessen.
- Bruk av egnede avhjelpende tiltak når selskapet har forårsaket eller bidratt til negative påvirkninger. Dette kan være i form av klageordninger, meklings eller andre prosedyrer for tvisteløsning.¹

B. Integre interessentdialogen i ledelsessystemer

➡ Alle selskaper bør integrere interessentdialoger i sin vanlige forretningsvirksomhet.

1. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 4(e): *Etablere tydelige og funksjonelle prosesser for å respondere på klager.*

Dette kan spare tid og kostnader, sikre tilpasning til driftsmessige realiteter og sikre at dialogen ikke blir ansett som en perifer øvelse. Integrering av interessentdialogen kan omfatte:

- å delegerer myndighet til personell på utvinningsstedet til å lede interessentdialogen og involvere dem og interessentene i å gjennomføre transparente konsekvensutredninger av påvirkninger på samfunn, miljø og menneskeret-tigheter.
- å integrere interessentdialog i sentrale risikovurderinger og overvåkningspro-sedyrer.
- å utvikle trygge varslingsprosedyrer og beskyttelse av varslere, slik at brudd på policyen for interessentdialog kan rapporteres uten risiko.
- å utvikle en prosess for å kommunisere viktigheten av interessentdialog på alle nivåer av organisasjonen, blant annet på hovedkontoret, hos plassjefer, tillitsvalgte, viktige entreprenører og leverandører, utviklingspartnere og andre samarbeidspartnere.
- å etablere et system for å registrere og spore informasjon og etablere en kunn-skapsbank relevant for interessentdialogen og tilgjengelig for nåværende og fremtidig personell.
- å inkludere interessentdialog i rapporter om bærekraft og samfunnsansvar.²

C. Ta spørsmål i tilknytning til interessentdialogen med i betraktning når det foretas investeringer eller inngås forretningsforbindelser

➡ Alle selskaper bør vurdere sine forpliktelser med hensyn til meningsfylt interessentdialog når de etablerer forretningsforbindelser eller foretar investeringer som kan påvirke interessentene.

Dette er særlig relevant ved valg av entreprenører og prosjektpartnere som skal samarbeide med interessentene. I denne sammenheng bør følgende spørsmål tas i betraktning:

- **Kommunisere:** Blir bedriftens policy og verdier tydelig kommunisert til eksterne aktører som kan hemme interessentdialogen, for eksempel forretningspartnere og myndigheter, før det inngås nye forretningsforbindelser? Blir retningslinjer og verdier kommunisert via kontrakter, referansevilkår eller intensjonsavtaler? Blir det krevet at forretningspartnere skal følge visse etiske regler eller standarder vedrørende interessentdialogen?

2. For ytterligere veiledning om rapportering av bærekraft og programmer for sporing av forpliktelser, se IFC Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets (2007), www.ifc.org/wps/wcm/connect/938f1a0048855805beacf6a6515bb18/IFC_StakeholderEngagement.pdf?MOD=AJPERES.

- **Forutse problemer:** Har bedriften diskutert med partnere eller vertsmyndigheter hvordan man skal håndtere manglende overenstemmelse mellom bedriftens forpliktelse til interessentdialog og vertsmyndigheter eller forretningspartners forpliktelser og tilnærming til interessentdialogen? Er formelle prosedyrer for å håndtere avvik tatt med i kontrakter, referansevilkår eller intensjonsavtaler?
- **Bruke påvirkningskraft eller trekke seg ut:** Er bedriften sikker på at det vil være mulig å følge egne policyer og verdier for interessentdialoger gjennom hele prosjektets levetid? Kan bedriften bruke sin påvirkningskraft til å påvirke de eksterne aktørene som kan bidra til eller forårsake skader på interessentene, eller bør bedriften beslutte ikke å opprette forbindelser eller samarbeid der det ikke vil være mulig å følge egne policyer og verdier?³

D. Sørge for å etablere en feedback-loop slik at interessentenes synspunkter integreres i beslutninger som gjelder prosjektet⁴

➡ Selskapene bør etablere systemer som sikrer at interessentenes synspunkter integreres i beslutninger om prosjekter eller aktiviteter som tas på ledelsesnivå. Følgende metoder kan vurderes:

- Etablere direkte kommunikasjonslinjer mellom toppledelsen og personell på utvinningsstedet som er involvert i interessentdialogen, og en prosess for å kommunisere til interessentene potensielle endringer eller prosjektbeslutninger under overveielse som kan påvirke dem eller avtalte forpliktelser.
- Ved behov få toppledelsen til å godkjenne tillegg i et forpliktelsesregister, og rapportere om oppfyllelse av forpliktelsene eller avtaler og bruk av avhjelpende tiltak.⁵
- Når interessentenes perspektiver ikke har blitt integrert, eller forpliktelser og avhjelpende tiltak ikke er iverksatt som tidligere avtalt, gi en forklaring til berørte interessenter på hvorfor det er slik.

3 For mer informasjon om dette temaet se Id. s. 23 og Zandvliet, L og M. Anderson i *Getting it Right: Making Corporate-Community Relations Work*, Greenleaf Publishing: UK (2009), «kapittel 11: Working with Governments».

4 Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 5(a): *Sørge for oppfølging*.

5 For en beskrivelse av hva som bør inkluderes i et forpliktelsesregister, se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 5(a): *Sørge for oppfølging*.

Anbefalinger til personell på utvinningsstedet

TRINN 1: PÅSE AT PERSONELLET SOM LEDER INTERESSENTDIALOGEN, FORSTÅR DE LOKALE FORHOLDENE OG BEDRIFTENS OPERASJONER

Trinn 1: Sammendrag av handlingspunkter

- Der det er relevant, bør personell som leder interessentdialogen, delta i å gjennomføre konsekvensutredninger eller på annen måte rådføre seg med teknisk personell om forventede fysiske påvirkninger fra prosjektet.
- Hvis mulig bør personell som leder interessentdialogen delta i utformingen og gjennomføringen av konsekvensutredninger, og det bør også interessentene.
- Personell som leder interessentdialogen, bør også gjennomføre innledende feltundersøkelser for å forstå de lokale forholdene og rådføre seg med andre kilder etter behov.
- Innhentet informasjon bør evalueres for å se om den er nøyaktig og troverdig.
- Informasjon om de lokale forholdene og driften av utvinningsaktivitetene bør oppdateres etter behov.

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Det er viktig at personell som leder dialogaktiviteter på utvinningsstedet forstår omfanget av påvirkningene fra prosjektet og de lokale forholdene der prosjektet foregår. Hvis personell som har fått i oppdrag å føre en interessentdialog, ikke i tilstrekkelig grad forstår de lokale forholdene og bedriftens operasjoner, kan de kanskje ikke identifisere interessentene og heller ikke på tilfredsstillende måte utvikle og iverksette dialogaktiviteter. Resultater kan bli at noen berørte grupper eller enkeltpersoner kan bli marginalisert eller utestengt fra dialogaktivitetene. Dette kan bety at negative effekter kanskje ikke blir håndtert eller unngått, positive effekter blir kanskje ikke optimalisert, og konflikt som kunne vært unngått, likevel oppstår.

A. Konsultere de riktige kildene¹

➡ Personell som leder dialogaktiviteter bør forstå de lokale forholdene og bedriftens operasjoner. Der det er relevant, bør de delta i gjennomføringen av konsekvensutredninger eller på annen måte rådføre seg med teknisk personell om forventede fysiske påvirkninger fra prosjektet. De bør også gjennomføre innledende feltundersøkelser for å forstå de lokale forholdene, og rådføre seg med andre kilder etter behov.

1. Konsekvensutredninger

Generelt sett vil informasjon om driftsmessige påvirkninger bli innhentet og analysert etter at det er foretatt en konsekvensutredning, for eksempel en konsekvensutredning for påvirkning på samfunn og miljø eller konsekvensutredning av påvirkning på menneskerettighetene i utviklingsfasen av et prosjekt.² Konsekvensutredninger av påvirkning på menneskerettighetene kan også integreres i samfunns- og miljørelaterte konsekvensutredninger, slik at disse kan tilpasses hverandre.

Konsekvensutredninger kan spille en vesentlig rolle i arbeidet med å utforme dialogaktiviteter, siden de gir grunnlag for å identifisere berørte interesser og problemer som bør tas opp med interessentene.

➡ Hvis mulig bør personell som leder interessentdialogen, delta i utformingen og gjennomføringen av konsekvensutredninger, og det bør også interessentene selv.

Konsekvensutredninger vil ofte være gjenstand for regulering i jurisdiksjonen der de gjennomføres, og må derfor gjennomføres på en spesifisert måte. Dette vil imidlertid ikke nødvendigvis utelukke deltakelse av interessentene. Det kan for eksempel gis økonomisk støtte til at et lokalsamfunn selv kan gjennomføre konsekvensutredninger eller gjennomføre konsekvensutredninger med eksperter de selv har valgt for å sikre at deres perspektiver er i tråd med selskapets funn.³

1. Se tabell 2 på slutten av dette kapitlet for å få en oversikt over informasjon som kan være relevant for å utvikle og iverksette interessentdialogen.
2. Det finnes en rekke verktøy for hvordan man kan få god forståelse for de lokale forholdene og håndtere kunnskap, for eksempel, *Anglo-American's Socioeconomic Assessment Toolbox Version 3 (2012)*, www.angloamerican.com/~media/Files/A/Anglo-American-Plc/docs/seat-toolbox-v3.pdf, IFC's *Guide to Human Rights Impact Assessment and Management (2010)* [www.ifc.org/wps/wcm/connect/Topics_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Guide+to+Human+Rights+Impact+Assessment+and+Management; IPECA's Integrating Human Rights into Environmental, Social and Health Impact Assessments](http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Topics_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Guide+to+Human+Rights+Impact+Assessment+and+Management;IPECA's+Integrating+Human+Rights+into+Environmental,+Social+and+Health+Impact+Assessments) (desember 2013) (s. 20), www.ipeica.org/news/20131206/integrating-human-rights-environmental-social-and-health-impact-assessments For urfolk er Akwe: Kon Guidelines on the conduct of social, cultural, spiritual and environmental impact assessments anerkjent som beste praksis (2004), www.cbd.int/doc/publications/akwe-brochure-en.pdf.
3. For å få et godt eksempel på et lokalsamfunnsbasert verktøy for konsekvensutredning av menneskerettighetene, se: *Rights and Democracy (2011)*, *Getting it Right: Community-Based HRIA Guide*, https://www.oxfamamerica.org/static/media/files/COBHRA_Training_Manual_-_English.pdf.

➡ I situasjoner der personell som står for interessentdialogen, ikke deltar i konsekvensutredningen, bør konsekvensutredningen verifiseres for å se om den er fullstendig og nøyaktig ved å bruke noen av de metodene som diskuteres nedenfor. I tilfeller der en konsekvensutredning ennå ikke er gjennomført (for eksempel på et tidlig stadium av leteaktiviteten), kan rådgøring med teknisk personell og andre ressurser som er angitt i dette kapittelet, gi et grunnlag for å forstå de lokale forholdene og hvordan arbeidet skal foregå.

2. Innledende feltundersøkelser⁴

I tillegg til å forstå påvirkningene vil kunnskap om den lokale dynamikken være viktig for å utforme aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen som er godt tilpasset kulturen og sammenhengen de skal brukes i. Innledende feltarbeid kan utføres ved hjelp av:

- Husstandsundersøkelser, særlig i land der det ikke finnes folketellingsdata.
- Intervjuer med relevante enkeltpersoner som arbeider for selskapet eller i andre selskaper med virksomhet i regionen (for eksempel personell i operasjoner, prosjektplanlegging, leteaktiviteter, samfunnsrelasjoner, kommunikasjonsavdelinger, advokater, miljø, finans, anskaffelse, helse og sikkerhet).
- Intervjuer med relevante eksterne parter (for eksempel lokale myndigheter, antropologer som har arbeidet i området, nasjonale foreninger og fagforeningene på området, det sivile samfunn med lokal ekspertise).
- Samtaler med spesifikke interessentgrupper, blant annet tradisjonelle ledere, ungdom, kvinner, etniske eller underrepresenterte minoriteter og andre interessenter, for å få innsikt i de lokale politiske forholdene, samfunnsstrukturer, sosiale relasjoner og andre relevante forhold.

3. Juridiske kilder og annet

Andre relevante kilder for å forstå lokalmiljøet og arbeidsforholdene kan omfatte opplysningene i tabell 1.

Som nevnt vil typen og omfanget av aktsomhetsvurderingene avhenge av risikoene for negativ påvirkning i en spesiell situasjon.⁵ For leteselskaper, som sannsynligvis vil ha liten påvirkning på interessentene og som vanligvis ikke gjennomfører formelle konsekvensutredninger, kan derfor forståelse for lokale forhold og arbeidsforhold ha begrenset omfang. Leteselskapet kan for eksempel fokusere på å forstå forventningene og perspektivene til befolkningen i det berørte området.

4. For mer informasjon om rådgøring se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 4(C): *Identifisere og bruke beste praksis*.
5. Se kapittel II, punkt A10 og A12 i OECDs *retningslinjer for flernasjonale selskaper*, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

Tabell 1. **Dokumentbaserte ressurser for å forstå forholdene**

Primærkilder	<p>Kontrakter, lisenser, relevante forskrifter og lover, policy for selskapene, som beskriver lover og regler som gjelder for prosjektet eller aktiviteten.</p> <p>Grunnleggende studier av samfunnsstruktur og menneskerettigheter, som er bestilt av andre parter, eller i tidligere faser av prosjektet.</p> <p>Miljøkartlegginger og konsekvensutredninger, som kan gi informasjon om luft- og vannkvalitet, tilgjengelighet til vann og vannkilder, jordforhold, klima, regn og status for flora og fauna.</p> <p>Kartlegging av helsestatus og konsekvensutredninger, som gir en referanse for viktige helseindikatorer.</p> <p>Utarbeidede kart og annen informasjon om prosjektet eller aktiviteten.</p> <p>Nøkkellindikatorer som er innhentet via geografiske informasjonssystemer, kart og andre kilder.</p> <p>Materiale eller informasjon som er overtatt etter kjøp av virksomheter (hvis tilgjengelig).</p> <p>Klagesaker fra lokalsamfunnet og registrerte krav.</p>
Sekundærkilder	<p>Studier gjennomført av akademikere, myndigheter og bransjeorganisasjoner.</p> <p>Dokumenter skrevet av selskapets fagforening eller en lokal fagforening.</p> <p>Risikoanalyse for landet, gjennomført før man kommer til et spesielt land.</p> <p>Rapporter skrevet av frivillige organisasjoner og fagforeningsorganer på sektor-, nasjonalt og internasjonalt nivå.</p> <p>Data fra myndigheter om sysselsetting, fattigdomsnivåer, helse- og utdanningsstandarder, lønninger, arbeidsforhold, HMS osv.</p> <p>Folketellingsdata, data om inntekter og fattigdomsrater (dette kan være upålitelig i noen sammenhenger i utviklingsland).</p> <p>Informasjon om samfunnsinvesteringer eller utviklingsprogrammer i tilknytning til andre prosjekter i utvinningsindustrien i området eller regionen.</p> <p>Studier og rapporter fra multilaterale og bilaterale utviklingsinstitusjoner (for eksempel Verdensbanken, FNs utviklingsprogram, FNs spesialrapportør, ILO).</p> <p>Studier som er utført av lokalsamfunn, for eksempel urfolk eller deres representative organisasjoner, om viktige spørsmål som kan være relevante for prosjektutvikling.</p> <p>Tilgjengelige rapporter utarbeidet av andre selskaper som opererer i lokalområdet eller regionen.</p>

B. **Kontrollere at informasjonen er nøyaktig**

➡ I tillegg til å innhente fullstendig informasjon er det viktig å undersøke om den er nøyaktig og troverdig. Dette er særlig tilfelle når det gjelder informasjon fra andre kilder, for eksempel tidligere studier og undersøkelser foretatt av en partner eller et oppkjøpt selskap, og sekundærkilder.

Dette kan gjøres ved å triangulere informasjonen ved å sammenlikne den med andre kilder, vurdere typen og kilden til informasjonen, rådføre seg med tredjeparter, for eksempel organisasjoner i det sivile samfunn der det er tvil, og verifisere resultatene eller antakelsene om enkelte interessentgrupper med de aktuelle interessentene når mekanismene er på plass.

Når det brukes informasjon som er innhentet fra tredjeparter (for eksempel andre utvinningsselskaper som arbeider i regionen, nasjonale og lokale organisasjoner i det sivile samfunn, akademikere eller myndighetsrepresentanter) bør man vurdere følgende spørsmål:

- **Lokalt omdømme:** Hvordan anses parten av lokalsamfunnene og andre aktører, for eksempel samfunnsbaserte organisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner, bransje- og myndighetsorganer?
- **Objektivitet:** Har parten noen interessekonflikter, for eksempel kommersielle interesser i operasjonen? Potensielt problematiske finansieringskilder? Politiske interesser?
- **Kapasitet:** Hvilken kompetanse har medlemmene av/eller personellet i partiet/organisasjonen?
- **Relevans og ekspertise:** Hvordan har parten tidligere vist sin relevans og ekspertise på et spesielt fagområde?
- **Historikk:** Hvor lenge har parten vært til stede i området? Hvordan og hvorfor?

Noe informasjon vil være verdifull, ikke fordi den er sann, men fordi den representerer viktige perspektiver. I slike tilfeller er det slik at selv om oppfatningene ikke er nøyaktige, er de viktige for å forstå sammenhengen, særlig når det gjelder interessentenes forventninger.

C. Kontinuerlig oppdatering av forståelsen

➡ Informasjon om lokalmiljøet og arbeidsforholdene bør oppdateres etter hvert som mer informasjon blir tilgjengelig, enten via flere studier eller via aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, og etter hvert som omstendighetene rundt prosjektet endres.

Prosjekt- eller aktivitetspersonell kan vurdere tabellen under og innhente relevant og nødvendig informasjon når det gjelder deres egne aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen. Ofte vil mesteparten av denne informasjonen bli innhentet gjennom en konsekvensutredning.

Tabell 2. Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessedialogen

Type informasjon	Beskrivelse	Eksempler som gjelder olje/gass og gruvedrift	Potensiell relevans for interessedialogen
Berørte områder	<p>Det geografiske området der det er sannsynlig at aktivitetene vil berøre menneskerettighetene, samfunnet, kulturen og miljøet. Informasjonen bør omfatte potensiell negativ påvirkning, samt positiv påvirkning, for eksempel muligheter for å skape arbeidsplasser eller utvikle næringslivet.</p> <p>Det berørte området kan strekke seg langt utover området der prosjektet foregår, og omfatte regioner nedstrøms og andre regioner, samt nærliggende byer og tettsteder.²</p> <p>Man bør være særlig oppmerksom på potensielle kumulative effekter (for eksempel hvordan virksomheten kan øke påvirkningen på eksterne operasjoner eller tidligere og fremtidige effekter).³</p>	<p>Olje og gass: Bredt påvirkningsområde (transportruter, vannressurser);</p> <p>Aktiviteter til sjøs inkluderer hav, havbunn, skjærgård og kystnære samfunn;</p> <p>Ukonvensjonell olje- og gassutvinning vil sannsynligvis ha større påvirkning enn konvensjonell boring, for eksempel oljesand, dagbrudd over et stort område, flere brønnehoder for utvinning av skifergass;</p> <p>Olje- og gassrørledninger påvirker over et stort område, noen ganger på tvers av grensene for to eller flere land.</p> <p>Gruvedrift: Påvirkningsområdet er vanligvis begrenset til områder i eller nær konsesjonene, men kan omfatte områder nedstrøms hvis graven ligger i nærheten av en elv, eller det kan være påvirkninger langs veier eller jernbaneruter, for eksempel støv, støy, fortettet trafikk og trafikkulykker, flytting av beboere for å gi plass til transport-infrastruktur.</p> <p>Jernbanelinjer kan ha påvirkning på tvers av grensene i to eller flere land hvis graven ligger i et land uten tilgang til havet.</p> <p>Påvirkningsområdene for både olje og gruvedrift er sannsynligvis mer begrenset hvis det er snakk om leting.</p>	<p>Identifisere berørte interessenter og rettighetshavere.</p> <p>Identifisere potensielt kumulative påvirkninger på interessentene.</p>
Historiske hendelser	<p>Viktige historiske hendelser i området eller regionen som kan være relevante for prosjektet, og som kan påvirke dialogen med interessentene. Dette kan omfatte problemer tilbake i tid, fra tidligere utviklingsprosjekter; kumulative påvirkninger fra tidligere, pågående eller kommende aktiviteter; konflikthistorien i området, også mellom grupper i samfunnet; tidligere protester i tilknytning til eierskap til jord, ressurser og infrastruktur, bruk og/eller tilgang.</p>	<p>Likt for olje og gruvedrift.</p>	<p>Identifisere potensielt kumulative påvirkninger på interessentene.</p> <p>Identifisere opposisjonsgrupper og sårbare grupper.</p> <p>Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel nedarvede problemer, vold og motstand).</p>

Tabell 2. Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen

Type informasjon	Beskrivelse	Eksempler som gjelder olje/gass og gruvedrift	Potensiell relevans for interessentdialogen
Reguleringer og relevante standarder	Reguleringene som styrer en operasjon, samt ulike typer forpliktelser ved aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen kan omfatte: relevante internasjonale standarder som OECDs retningslinjer, andre dokumenter relatert til internasjonale menneskerettigheter (for å unngå å krenke menneskerettighetene eller bidra til dette); lovgivning i landet der selskapet har sitt hovedkontor eller er børsnotert (hvis relevant), nasjonal, regional eller lokal lovgivning der selskapet opererer; eventuelle kontrakter, finansieringsavtaler, entreprenøravtaler og leverandøravtaler og hvordan slike reguleringer håndheves.	Olje og gass: Type olje- og gasskontrakt, for eksempel konsesjons-, produksjonsdelings- eller servicekontrakt. Gruvedrift: Gruvedrift og dens regelverk, lover, forskrifter og lisensvilkår.	Identifisere interessentgrupper med spesiell juridisk status og rettighetshavere. Identifisere juridiske forpliktelser med hensyn til interessentdialog. Identifisere egnede typer interessentdialoger. Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel lovkrav og undertrykkende regimer).
Politiske forhold og styring	Nasjonale, regionale og lokale politiske spørsmål som kan påvirke dialogen med lokalsamfunnene og andre interessenter, for eksempel nærvær eller fravær av et sterkt sivilt samfunn, fagforeninger og demokratiske institusjoner; lokal oppfatning om korrupsjon, toleranse overfor kritikk av myndighetene; administrative strukturer og formelle prosesser for beslutningstaking; investeringsregimer og holdninger til ressursnasjonalisme; dynamikken hos konkurrerende politiske partier; integriteten til det lovgivende systemet og rettsstatsprinsippet.	Olje og gass: Store forventninger til og/eller negative oppfatninger om olje- og gassprosjekter blant interessentene, for eksempel «ressursnasjonalisme»; subnasjonal politisk dynamikk, separatisme eller løsrivelse i ekstreme tilfeller i oljerike regioner. Gruvedrift: Gruvedrift i fjertliggende områder der den politiske styringen og administrasjonen er svak, også i utviklede land.	Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel undertrykkende regimer, kapasitetsmangel, uærlige hensikter blant interessentene og andre grupper). Identifisere egnede typer interessentdialoger.
Myndighetsstruktur og myndighetenes roller	Forskjellige roller, krefter og underliggende interesser på lokalt, regionalt og nasjonalt styringsnivå og mellom ulike avdelinger og kontorer med ansvar for de ulike aspektene ved regulering av utvinningsindustrien. Myndighetenes kapasitet og institusjonelle nærvær på forskjellige nivåer.	Olje og gass: Fellesprosjekter med nasjonale olje- og gasselskaper er fremtredende i olje- og gassindustrien. Myndighetenes dobbeltrolle som regulator og produsent kan være en utfordring for dialogen. Gruvedrift: Dynamikken mellom ulike nivåer og kontorer hos myndighetene er viktig for gruvedrift, særlig når gruveen ligger i et fjertliggende område.	Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel kapasitetsmangel, konkurrerende interesser og forventninger blant interessentene). Identifisere egnede typer interessentdialoger.

Tabell 2. **Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessedialogen**

Type informasjon	Beskrivelse	Eksempler som gjelder olje/gass og gruvedrift	Potensiell relevans for interessedialogen
Demografi og sosiale relasjoner	Særtrekk ved befolkningen i lokalområdet/-regionen, deriblant: befolkningsstørrelse, alder og trender i befolkningsutvikling; migrasjonsmønstre; kjønnsrelasjoner, relasjoner mellom ulike etniske grupper; nærvær av sårbare eller marginaliserte grupper og urfolk; kriminalitetsrater og sikkerhet.	Likt for olje og gruvedrift.	<p>Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper.</p> <p>Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, lokal maktodynamikk, sosioøkonomiske hindringer.</p> <p>Identifisere målene for aktiviteter i tilknytning til interessedialogen (for eksempel skape felles verdi).</p> <p>Identifisere egnede typer interessedialoger.</p>
Økonomi og sysselsetting	Nasjonale og subnasjonale data (både regionale, lokale og på tvers av grensene hvis relevant) om inntekt, fattigdomsnivåer, kilder til sysselsetting, tilgang til kvalifisert arbeidskraft, forretningsmiljø, arbeidsforhold og levestandard, livskvalitet, lese- og skrivekyndighet. Tilgjengelighet til lokalproduserte varer og tjenester.	De relevante typene varer og tjenester vil i være ulike i forbindelse med olje-/gass- og gruveprosjekter, samt i ulike faser av prosjektene.	<p>Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper.</p> <p>Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, sosioøkonomiske hindringer, kjønnsforskjeller.)</p> <p>Identifisere målene for aktiviteter i tilknytning til interessedialogen (for eksempel skape felles verdi).</p> <p>Kartlegging av egnede typer interessedialoger (for eksempel deling av godene ved lokal anskaffelse, optimalisere fordelene lokalt).</p>
Menneskerettigheter	Graden av beskyttelse av menneskerettighetene i nasjonal lovgivning; myndighetenes historikk når det gjelder å overholde internasjonale menneskerettighetsforpliktelser; historikken til bedrifter og selskaper når det gjelder å håndtere menneskerettigheter, deriblant via tilgang til avhjelpende tiltak; praksis for sikkerhetsstyrker på lokalt, regionalt og nasjonalt plan (for eksempel voldelig undertrykkelse av protester, involvering i forsvinning av menneskerettighetsforkjempere); tilgang til avhjelpende tiltak for ofre for menneskerettighetsbrudd.	Likt for olje og gruvedrift.	<p>Identifisere potensielt berørte rettighetshavere.</p> <p>Identifisere egnede typer interessedialoger, og avhjelpende prosesser.</p> <p>Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel lovkrav og undertrykkende regimer, vold og motstand).</p>

Tabell 2. **Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen**

Type informasjon	Beskrivelse	Eksempler som gjelder olje/gass og gruvedrift	Potensiell relevans for interessentdialogen
Sosioøkonomiske faktorer og infrastruktur	Faktorer som påvirker folks evne til å skaffe seg et utkomme, deriblant: tilgang til produktive ressurser, sikkerhet for fast eiendom, sysselsettingsmulighet; faktorer som kan bidra til sårbarhet (for eksempel helseforhold, kjønn, diskriminering, etnisitet eller religiøs status); mønstre for sosial utveksling og gjensidighet utenfor det formelle økonomiske systemet; tilstanden og tilgangen til helsetjenester, utdanning, tjenester som vann og strøm, transportinfrastruktur (for eksempel veier, jernbane, flyforbindelser, sjøtransport). Sårbarheten til naturalhusholdninger og tradisjonelle økonomiske aktiviteter når det gjelder endringer i infrastruktur/demografi og økosystemer.	Likt for olje og gruvedrift.	Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper. Identifisere egnede typer interessentdialoger (for eksempel deling av godene ved felles bruk av infrastruktur osv.). Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, sosioøkonomiske hindringer, logistikkproblemer).
Kjønnsfaktorer	Kjønnsroller, ansvar og relasjoner i spesifikke sammenhenger og grupper; myndighetenes anerkjennelse av kjønnsproblemer. Kjønnsforskjeller når det gjelder utdanningsnivåer, ferdigheter og arbeidsmuligheter.	Likt for olje og gruvedrift.	Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper. Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, sosioøkonomiske hindringer, logistikkproblemer).
Kulturelle faktorer	Talespråk, religiøs tro, kulturpraksis, kulturarv (deriblant steder med kulturell og spirituell betydning) samt tradisjonell beslutningstaking. Nærvær og anerkjennelse av urfolk. ⁴ Retningslinjer for dialog (for eksempel kan det være nødvendig med en formell tillatelse for å få tilgang til et samfunn, for å kunne føre innledende samtaler med samfunnsledere eller myndighetsorganer).	Likt for olje og gruvedrift.	Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper. Identifisere egnede typer interessentdialoger (for eksempel dialog for å få tillatelser via tradisjonelle prosesser for beslutningstaking). Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, sosioøkonomiske hindringer, logistikkproblemer).

Tabell 2. Forstå de lokale forholdene for å utforme aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen

Type informasjon	Beskrivelse	Eksempler som gjelder olje/gass og gruvedrift	Potensiell relevans for interessentdialogen
Sosial organisasjon	Formelle og uformelle særtrekk ved den etablerte sosial orden; aspekter ved organiseringen av og kapasiteten i husstanden og lokalsamfunnet som påvirker deltakelsen i prosessene for beslutningstaking, og tilgangen til tjenester og informasjon.	Likt for olje og gruvedrift.	Identifisere potensielt berørte interessenter og sårbare grupper. Identifisere egnede typer interessentdialoger. Identifisere utfordringer for dialogen (sosiale eller kulturelle normer, lokal maktdynamikk, kapasitetsmangel).
Arbeidstaker-rettigheter⁵	Generelle arbeidsforhold som lønn, arbeidstid, trygdeordninger, HMS. Forekomst av arbeidsrelaterte brudd på menneskerettighetene, for eksempel diskriminering, barnearbeid, tvangsarbeid og menneskehandel. Statens rolle i å sørge for beskyttelse av arbeidstakerne og vern av arbeidstakernes rettigheter. Omfanget og typen av samarbeidsforhold i arbeidslivet (forholdet mellom ledelse og fagforeninger) og kollektive forhandlinger. I hvilken grad arbeidstakernes rett til å danne eller å gå inn en fagforening og til å forhandle kollektivt blir respektert. I hvilken grad fagforeningene er uavhengige av arbeidsgiver og myndigheter.	Olje- og gassarbeidere er i mange oljeproduserende land ikke organisert, særlig i undertrykkende regimer, eller de blir ikke representert av en uavhengig fagforening. Gruvearbeidere i mange land har en lang historie med sterke fagforeninger eller samling av alle arbeidstakerne i en bransje i ett forbund, for eksempel i Canada, USA, Storbritannia og Sør-Afrika. Arbeidstakere som deltar i leteaktiviteter, kan være engasjert bare for en kort stund og ikke organisert.	Identifisere grupper med spesiell juridisk status (for eksempel arbeidstakere). Identifisere egnede typer interessentdialoger. Identifisere utfordringer for dialogen (for eksempel lokal maktdynamikk, undertrykkende regimer).

1. For å fastslå påvirkningsområdet, må man vurdere egenskapene ved prosjektet, og det vil også være nødvendig med noe forståelse av de lokale forholdene, for eksempel de sosiale forholdene (for eksempel fattigdoms- eller korrupsjonsnivået, tilstedeværelsen av urfolk), særtrekkene ved stedet (for eksempel sårbare økologiske forhold, industriparke), hvordan jorden brukes og eies (for eksempel omstridt fast eiendom, lokalsamfunn som er avhengige av selvbergingsjordbruk).
2. Enkelte påvirkninger passer kanskje ikke inn i dette geografiske området, for eksempel prosjektets bidrag til nasjonalinntekten eller prosjektets påvirkning på global oppvarming. Disse påvirkningene bør inkluderes i selskapets aktsomhetsvurderinger; imidlertid er det sannsynligvis ikke mulig eller egnet å håndtere disse virkningene via aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen på utvinningsstedet.
3. I letefasen til prosjektene er det sannsynlig at påvirkningsområdene er mye mer begrenset.
4. Det er mer informasjon i vedlegg B til *Dialog med urfolk*.
5. Det er mer informasjon i vedlegg D om *Dialog med arbeidstakere og fagforeninger*.

TRINN 2: IDENTIFISERE PRIORITERTE INTERESSENER OG SAMTALEPARTNERE

Trinn 2: Sammendrag av handlingspunkter

- Selskapene bør søke å identifisere alle potensielt berørte interessenter og rettighetshavere.
- Selskapene bør vurdere hvordan enkelte påvirkninger kan variere mellom ulike interessentgrupper og prioritere de mest sårbare og sterkest berørte gruppene for dialog.
- Selskapene bør verifisere resultatene eller antakelsen om enkelte interessegrupper og oppdatere interessentkartene etter behov.
- Selskapene bør verifisere interessentrepresentantene for å påse at de virkelig kommuniserer perspektivene til dem de representerer, og at synspunktene til sårbare interessenter også er representert.
- Selskapene bør re-evaluere representantene etterhvert som det inntreffer endringer eller det etableres nye interessentgrupper.

A. Identifisere og prioritere de sterkest berørte interessentene

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis berørte interessenter, særlig rettighetshavere og sårbare befolkningsgrupper, ikke eksplisitt anerkjennes og prioriteres i forbindelse med aktiviteter for å identifisere og kartlegge interessentene, risikerer aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen å prioritere de aktørene eller gruppene med mest makt eller innflytelse. Hvis interessenter som har liten innflytelse, men som likevel er sterkt berørt, blir oversett, vil de kanskje ikke bli tatt med i dialogene, og enkelte negative påvirkninger vil kanskje ikke kunne unngås eller håndteres i dialogaktivitetene.

➡ Selskapene bør søke å identifisere alle potensielt berørte interessenter og rettighetshavere når det identifiserer sine interessenter.

En foreløpig identifikasjon av interessentene bør omfatte hele listen over lokalsamfunn, arbeidstakere samt andre personer og grupper hvis interesser kan påvirkes av prosjektet eller aktiviteten. Noen interessenter er kanskje ikke klar over at de er interessenter, på samme måten som det er personer eller grupper som ikke er klar over at de vil bli negativt påvirket av prosjektet før påvirkningen inntreffer. Listen over interessenter vil være forskjellig avhengig av hva slags operasjon eller hvilken fase av livssyklusen operasjonen er i (se tabell 3 under for mer informasjon).

Tabell 3. **Interessenter som er spesifikke for olje-/gassindustrien og gruveindustrien**

Interessenter som er spesifikke for olje- og gassindustrien til havs, kan omfatte:	Interessenter som er spesifikke for gruveindustrien, kan omfatte:
<ul style="list-style-type: none"> • Kystnære samfunn. • Fiskere som driver kommersielt og tradisjonelt fiske. • Turistindustrien i kystområder. 	<ul style="list-style-type: none"> • Personer som driver håndverksbasert utvinning.

Potensielle rettighetshavere kan identifiseres på grunnlag av konsekvensutredninger sammen med analyse av de lokale forholdene. Se tabell 2 og tabell 4 under for mer veiledning.

Tabell 4. **Identifisere utvinningsaktivitetenes potensielle påvirkninger på menneskerettighetene**

Problem	Eksempler på potensielle påvirkninger på menneskerettighetene	Faktorer som øker sannsynligheten for påvirkninger på menneskerettighetene hvis de er til stede	Relevante interessenter og stadium i prosjektets livssyklus
Omplassering	<p>Utvinningsaktiviteter kan føre til tvangsflytting og tap av tilgang til tradisjonell jord og levebrød.</p> <p>Utilstrekkelig interessentdialog kan resultere i dårlig planlagte programmer for gjenoppretting av levebrød.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel rett til en adekvat levestandard, rett til mat, rett til helse.¹</p>	<p>Nasjonale myndigheter med liten kapasitet og/eller en svak historikk når det gjelder gå i dialog med lokalsamfunn som er berørt av utviklingsprosjekter har ansvar for omplasseringen.</p> <p>Regionen der omplasseringen skal finne sted, er fattig på ressurser.</p> <p>Lokalsamfunn har en unik status (for eksempel urfolk) eller kulturarv som de ønsker å beskytte.</p> <p>Den aktuelle jorden har kulturell eller spirituell verdi for lokalbefolkningen.</p> <p>Lokalsamfunnene har usikkert eierskap eller leieforhold til land.</p>	Lokalsamfunn under utvikling og ekspansjon av operasjoner.
Migrasjon til området	<p>Tilstrømning av folk fra utenfor området på jakt etter økonomiske muligheter kan drive opp kostnadene for bolig og mat og øke graden av hjemløshet blant sårbare grupper.</p> <p>De kulturelle rettighetene til tidligere beboere, for eksempel urfolk, kan bli truet av tilflytting.</p> <p>Tilflytting kan også føre til at det skapes spenninger og konflikt, særlig når gruppenes interesser går i ulike retninger (for eksempel eksterne arbeidstakere som prøver å beskytte jobbene sine).</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel rett til en adekvat levestandard inkludert retten til mat og bolig,² retten til å delta i kulturlivet,³ retten til liv, frihet og personlig sikkerhet.⁴</p>	<p>Lokalsamfunn har en unik status (for eksempel urfolk) eller kulturarv som de ønsker å beskytte.</p> <p>Det er stor fattigdom i området og få muligheter til arbeid.</p> <p>Det er mangel på jord og naturressurser som kan støtte et stort antall migranter.</p> <p>Det er utilstrekkelig infrastruktur til å støtte et stort antall migranter.</p> <p>Det er mange mennesker som tilhører sårbare grupper i området (for eksempel eldre, folk med dårlig helse, ungdom og etniske minoriteter utsatt for diskriminering).</p> <p>Det finnes kulturfaktorer som krever at medlemmer av storfamilien skal innlosjeres.</p>	Lokalsamfunnene, særlig sårbare folkegrupper og migrantarbeidere, hovedsakelig ved mulighetsanalyser og bygging, men også ved operasjoner.

Tabell 4. **Identifisere utvinningsaktivitetenes potensielle påvirkninger på menneskerettighetene**

Problem	Eksempler på potensielle påvirkninger på menneskerettighetene	Faktorer som øker sannsynligheten for påvirkninger på menneskerettighetene hvis de er til stede	Relevante interessenter og stadium i prosjektets livssyklus
Tilgang til ressurser og matsikkerhet	<p>Oljeutvinning til havs kan begrense folks tilgang til fiskefelt og føre til negative påvirkninger for helse og levebrød.</p> <p>Gruvedrift i dagbrudd kan forringe jordbruksland.</p> <p>Det brukes ofte store vannmengder i utvinningsindustrien, og dette kan tømme lokale vannkilder.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: for eksempel rett til en adekvat levestandard, rett til mat og rett til helse.⁵</p>	<p>Lokalsamfunn er avhengige av maritime ressurser eller andre naturressurser for å klare seg og få et utkomme.</p> <p>Det er stor fattigdom i området og få muligheter til arbeid.</p> <p>Det er svært mange sårbare personer i området, for eksempel eldre, ungdom og etniske minoriteter.</p> <p>Lokalsamfunnene har usikkert eierskap eller leieforhold til land.</p>	<p>Interessenter som er avhengige av ressurser i det berørte området, i utbyggingsfasen og under drift.</p>
Trygghet	<p>Privat sikkerhetspersonell og/eller offentlige sikkerhetsstyrker kan bruke overdreven makt for å fjerne jordeiere som på fredelig måte protesterer mot en rørledning som vil gå over jorden deres.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: Rett til å føle seg trygg, ytringsfrihet.⁶</p>	<p>Menneskerettighetsgrupper og andre har uttrykt sin bekymring over mangelen på grunnleggende friheter i området og/eller landet (for eksempel ytringsfrihet, forsamlingsrett osv.).</p> <p>Regionen og/eller landet har en historie preget av undertrykking av personer eller grupper som deltar i sivile protestaksjoner.</p> <p>Det er mangel på opplæring om spørsmål i tilknytning til menneskerettighetene for sikkerhetsstyrkene.</p>	<p>Lokalsamfunnene, press-grupper eller organisasjoner som er motstandere av prosjektet, før konsesjon gis samt i utbyggingsfasen og under drift.</p>
Kulturarv	<p>Utvinningsaktivitetene kan skade områder av kulturell og spirituelt verdi for lokalsamfunnene, særlig når det gjelder urfolk.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel retten til å delta i kulturlivet.⁷</p>	<p>Lokalsamfunn har en unik status (for eksempel urfolk) eller kulturarv som de ønsker å beskytte.</p> <p>Det finnes dokumenterte steder av spirituelt betydning eller kulturell verdi i området.</p>	<p>Interessenter som har kulturarv eller -steder i det berørte området, i utbyggingsfasen og under drift.</p>
Folkehelse	<p>Negative påvirkninger på lokalbefolkningens helse kan ha sin årsak i forurensning av grunnvannet eller andre former for forurensning.</p> <p>Tilflytting kan føre til økt forekomst av HIV/AIDS og andre sykdommer.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel retten til helse.⁸</p>	<p>Lokalsamfunnene er avhengige av naturlige vannkilder i det berørte området (for eksempel elver, brønner) for å dekke sine behov.</p> <p>Lokalsamfunnene er avhengige av jorden og naturressursene i området rundt utvinningsaktivitetene for å et utkomme.</p> <p>Betydelig tilflytting.</p>	<p>Samfunnene i det berørte området som er avhengige av ressursene i det berørte området i utbyggingsfasen og under drift.</p>
Kjønnsforhold	<p>Menn i et samfunn kan få tilgang til arbeid og økonomiske muligheter, og kvinner blir utestengt eller offer for seksuell trakassering.</p> <p>En økning i pengeøkonomien kan føre til endring av maktstrukturene i familiene.</p> <p>Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel rett til frihet fra diskriminering.⁹</p>	<p>Organisasjoner i det sivile samfunnet eller andre grupper har uttrykt sin bekymring over diskriminering av kvinner eller kjønnsbasert vold.</p> <p>Begrenset deltakelse av kvinner på det formelle arbeidsmarkedet.</p> <p>Utdanningsnivåer og kulturfaktorer.</p>	<p>Kvinner i lokalsamfunnene eller migrantbefolkningen i utbyggingsfasen, under drift og ved nedstenging.</p>

Tabell 4. Identifisere utvinningsaktivitetenes potensielle påvirkninger på menneskerettighetene

Problem	Eksempler på potensielle påvirkninger på menneskerettighetene	Faktorer som øker sannsynligheten for påvirkninger på menneskerettighetene hvis de er til stede	Relevante interessenter og stadium i prosjektets livssyklus
Sosiale endringer	Et økt antall mennesker fra utenfor området og tilgjengelighet til kontanter i den lokale økonomien kan bidra til en økning i alkoholforbruk, prostitusjon og gambling og endre maktstrukturen i familiene. Potensiell påvirkning på rettigheter: For eksempel rett til helse og rett til å føle seg trygg. ¹⁰	Sosialt uønsket atferd (alkoholisme, narkotikabruk, prostitusjon, gambling) er identifisert som et betydelig problem i området. Betydelig tilflytting. Økt pengeøkonomi. Organisasjoner i sivilsamfunn eller andre grupper har uttrykt sin bekymring for diskriminering av kvinner eller kjønnsbasert vold.	Lokalsamfunnene, særlig kvinner, under drift og ved nedstenging.
Konflikt	Oppdagelsen av naturressurser kan resultere i lokal konflikt eller regional konflikt og føre til vold og tvungen migrasjon. Konflikt kan også eksistere forut for utvinningsaktiviteter og opptrappes som følge av utvinningsaktivitetene. Potensiell forbindelse til rettigheter: For eksempel rett til en adekvat levestandard, rett til liv, frihet og personlig trygghet. ¹¹	Eksisterende eller tidligere historikk med voldelig konflikt mellom grupper i området.	Alle lokale interessenter på alle stadier, inkludert letefasen.
Miljøskader	Aktivitetene i utvinningsindustrien kan skade jordkvaliteten og bidra til luft- og vannforurensning som truer ressursene folk er avhengige av for sitt livsgrunnlag, og true det biologiske mangfoldet. Potensiell forbindelse til rettigheter: For eksempel rett til helse, rett til mat. ¹²	Området er identifisert (for eksempel av internasjonale eller nasjonale organisasjoner eller akademikere) som økologisk sårbart eller høy biologisk diversitet. Flere andre utvinningsoperasjoner pågår i regionen og fører til kumulative miljøskader.	Interessenter som er avhengige av ressurser i det berørte området, primært under drift, men også i utbyggingsfasen.

1. Se *Menneskerettighetserklæringen*, 10. desember 1948, artikkel 25. www.un.org/en/documents/udhr
2. Ibid, artikkel 25. www.un.org/en/documents/udhr.
3. Ibid, artikkel 25, 27. www.un.org/en/documents/udhr.
4. Ibid, artikkel 3. www.un.org/en/documents/udhr.
5. Ibid, artikkel 25. www.un.org/en/documents/udhr.
6. Ibid, artikkel 3, 19. www.un.org/en/documents/udhr.
7. Ibid, artikkel 27. www.un.org/en/documents/udhr.
8. Ibid, artikkel 25. www.un.org/en/documents/udhr.
9. Ibid, artikkel 7. www.un.org/en/documents/udhr.
10. Ibid, artikkel 3, 25. www.un.org/en/documents/udhr.
11. Ibid, artikkel 3, 25. www.un.org/en/documents/udhr.
12. Ibid, artikkel 25. www.un.org/en/documents/udhr.

➡ Selskapene bør vurdere hvordan enkelte påvirkninger kan variere blant ulike interessentgrupper og prioritere de mest sårbare og sterkest berørte gruppene for dialog.

Interessentgruppene er ikke homogene og vil ikke bli berørt i samme grad av de ulike påvirkningene fra en utvinningsoperasjon. Forskning viser entydig at marginaliserte grupper ofte får hovedtyngden av de negative påvirkningene, mens de får begrensede muligheter til å delta i eller nyte godt av fordelene som utviklingen av ressursene fører med seg.

For eksempel:

- Negative sosiale endringer og kjønnsubalanse forårsaket av tilflytting av en mannlig arbeidsstyrke på midlertidig basis kan ha alvorlige helse- og trygghetsmessige effekter for kvinner, for eksempel seksuell vold, seksuelt overførbare sykdommer og økt alkoholmisbruk i samfunnet.⁶
- Påvirkningen på jorden eller flytting kan være problematisk for lokalsamfunnene og særlig for urfolk som har spirituell tilknytning til jorden eller hvis tradisjonelle levemåte er tett forbundet med deres territorier.
- Utvinningsoperasjoner kan føre til arbeidsmuligheter for noen mens de fjernes for andre, for eksempel personer innen håndverksbasert utvinning, som tidligere drev sin virksomhet på konsesjon, eller lokale fiskere der det drives oljeleting og -boring til havs.
- Lokale menneskerettighetsforkjempere, arbeidere og samfunnsledere kan være utsatt for vold, særlig i soner preget av konflikt eller svak sentralmyndighet.
- Når tilgangen til jord eller ressurser trues av en utvinningsoperasjon, kan barn som tidligere bidro til familiens levebrød ved gjeting, fiske eller sanking, bli skjøvet inn i alternativ, farlig virksomhet, for eksempel håndverksbasert utvinning eller prostitusjon.

Når det åpnes dialog med disse gruppene, må det vurderes om det er behov for spesielle ordninger, eller om det eksisterer særlige utfordringer for å beskytte og legge til rette for deres deltakelse.

Det er viktig at interessenter og rettighetshavere prioriteres uansett hvilken kapasitet de har for innflytelse eller maktutøvelse i sine samfunn. Det bør legges vekt på å skape dialog med interessenter som mangler innflytelse, siden disse

6. For en metode for kjønnsbasert konsekvensutredning ved gruveprosjekter, se Hill, C. og Newell, K., *Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment*. Carlton: Oxfam Australia (2009), <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/women-communities-and-mining-the-gender-impacts-of-mining-and-the-role-of-gende-293093>.
7. Når det gjelder veiledning som er spesifikt rettet mot å håndtere påvirkninger på barn i tilknytning til gruvedrift, se Unicef, *Children's Rights and the Mining Sector: Extractive Pilot*, mars (2015). United Nations Children's Fund (UNICEF), Genève. www.unicef.org/csr/files/UNICEF_REPORT_ON_CHILD_RIGHTS_AND_THE_MINING_SECTOR_APRIL_27.pdf.
8. Se generelt anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 4: *Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialog og -prosesser*.

ofte vil være blant de mest sårbare og sterkest berørte gruppene (dette kan ofte omfatte kvinner, barn og sosialt stigmatiserte grupper). Disse interessentene vil kreve ekstra oppmerksomhet gjennom dialogprosessene.

➡ Selskapene bør verifisere resultatene eller antakelsene om enkelte interessentgrupper med interessenter som man allerede er i dialog med, og kontinuerlig oppdatere interessentkartene etter hvert som man får mer kunnskap via aktiviteter i tilknytning til dialogen, og etter hvert som omstendighetene rundt prosjektet endres.

B. Verifisere representanter eller talspersoner for interessentgrupper

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Selskapene vil ofte være avhengige av representanter for interessentgrupper gjennom hele dialogperioden. Hvis slike representanter ikke velges med omhu eller verifiseres, er det ikke sikkert at de faktiske synspunktene til interessentene blir representert, noe som kan undergrave hensikten med interessentdialogen og skade relasjonene.

Selskapene må ofte inngå dialog med representanter eller talspersoner for interessentene. Representantene kan være formelle, for eksempel fra en fagforening eller politiske representanter for lokalbefolkningen, eller de kan være uformelle representanter.

➡ Selskapene bør verifisere interessentrepresentantene for å påse at de virkelig kommuniserer perspektivene til dem de skal representere, og at synspunktene til sårbare interessenter også er representert. Selskapene bør re-evaluere representantene etter som det inntreffer endringer eller det etableres nye interessentgrupper.

Selskapene bør verifisere interessentrepresentantene for å påse at de virkelig kommuniserer perspektivene til dem de representerer, og at synspunktene til sårbare interessenter kommer frem, og i den forbindelse blant annet stille disse spørsmålene:

- **Kommer mangfoldet hos interessentgruppene frem blant representantene?** Som nevnt over er ikke interessentgruppene homogene, og derfor bør representantene gjenspeile dette mangfoldet av interesser. Symbolske handlinger, såkalt tokenisme, bør unngås. Mens det for eksempel er viktig å finne kvinnelige ledere som kan delta effektivt, bør ikke selskapene anta at høyprofilerte kvinner snakker for alle kvinner i en spesiell sosial gruppe. Det er likeledes slik at én representant for myndighetene sannsynligvis ikke representerer synspunktene til alle relevante myndighetsorganer.
- **Er interessentene med på å velge sine egne representanter?** Interessentgruppene har sannsynligvis allerede representative systemer på plass med anerkjente samfunnsledere eller -representanter. Disse representantene vil ofte være et logisk valg for dialogen. Imidlertid bør det foretas konsultasjoner for å vurdere om slike representanter kan antas å representere alle perspek-

tivene til interessentene de skal representere, eller om det er påkrevd med ekstra representanter for å få frem viktige minoritetsmeninger.

- **Er rollen til stedfortredende representanter vurdert?** Representanter som faktisk ikke selv tilhører en interessentgruppe, men som arbeider for gruppens behov og ønsker, for eksempel organisasjoner i det sivile samfunnet eller utpekte nøytrale mellommenn, for eksempel profesjonelle forhandlere eller advokater, kan fungere som stedfortredende representanter for interessentgrupper. Dette bør være tilfellet der slik representasjon er ønsket eller autorisert av den aktuelle interessenten.
- **Faresignaler?** Gjennom hele dialogprosessen bør bedriften unngå å gå i dialog med representanter som ser ut til å bruke sin stilling til personlig vinning. I tillegg bør man unngå representanter som har en interessekonflikt eller en agenda som ikke er i tråd med samfunnets interesser (for eksempel næringsmessige eller politiske interesser). Endelig bør man erstatte representanter som ikke aktivt eller på kompetent måte går inn i prosessen, for eksempel ved å utebli fra viktige møter eller opplæringstiltak, eller som ikke gir nøyaktige rapporter tilbake til lokalbefolkningen de representerer. En periodisk og grundig kontroll sammen med interessentgrupper kan være nyttig for å vurdere om de opplever at synspunktene deres kommer godt nok frem, og å diskutere hvordan man skal gå frem når det antas at dette ikke er tilfellet (dvs. når det kommer faresignaler som angitt her).
- **Er representantene eller samtalepartnerne uavhengige av selskapet?** Selskapene bør la interessentene velge sine egne representanter og unngå å blande seg inn i disse valgene, for eksempel ved å bruke kapasitetsbygging for å favorisere mer selskapsvennlige samtalepartnere. Hvis selskapet oppdager røde flagg i forbindelse med aktiviteten til representanter som er valgt av interessentene, bør de rådføre seg grundig med interessentgruppene om hvordan de skal fortsette.

TRINN 3: ETABLERE DET NØDVENDIGE STØTTESYSTEMET FOR MENINGSFYLT INTERESSENTDIALOG

Trinn 3: Sammendrag av handlingspunkter

- Målene for og hensiktene med meningsfylt interessentdialog bør utarbeides, tilpasses selskapets policyer og følges opp av toppledelsen.
- Alt personell som kan komme i kontakt med interessentene, bør få opplæring i å forstå hvor viktig kulturelt akseptabel og respektfull atferd er.
- Selskapene bør dele viktig informasjon med interessentene i god tid og i et format de kan forstå og ha tilgang til.
- Selskapene bør være nøye med å avveie forpliktelser til åpenhet mot personvern når de deler informasjon.
- Interessentene selv bør konsulteres om hva slags informasjon som er mest nyttig for dem, og i hvilken form de vil motta informasjon.
- Selskapene bør gi nødvendig støtte for å sikre at interessentene på adekvat måte kan vurdere og representere sine egne perspektiver og interesser.
- Ressurser som kreves til aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, bør estimeres og sikres på forhånd.
- Hvis det oppstår ressursmangel, bør personell på utvinningsstedet arbeide for å få ekstra ressurser, og strømlinje ressursene i den grad det er mulig for å støtte aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.

A. Sette egnede mål og formulere hensikter

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis hensikten med interessentdialogen blir feil fremstilt eller misforstått, for eksempel hvis den er begrenset til å avbøte kommersielle risikoer for selskapet, kan det være at enkelte negative påvirkninger ikke kan unngås eller håndteres, ettersom dialog med mindre innflytelsesrike interessenter kan bli oversett.

➡ Det bør formuleres mål for og hensikter med dialogaktiviteter som gjen-speiler et langsiktig syn på meningsfylt interessentdialog, fokusert på relasjonsbygging og det å unngå negative påvirkninger på interessentene, og dette bør samordnes med selskapets policyer og følges opp av toppledelsen i selskapet.⁹

9. Se anbefalinger til ledelsen: *Bruke interessentdialogen strategisk.*

Å gi mål og hensikter en slik ramme sikrer at interessentdialogen ikke bare blir en liste med punkter man krysser av, og ikke bare begrenses til å avbøte kommersielle risikoer. Der det er mulig, bør mål og hensikter inkludere et ønske om å optimalisere felles verdiskapning for selskapet og dets interessenter, i tillegg til å unngå og håndtere negative påvirkninger.¹⁰

B. Utvikle systemer for å sikre at selskapets personell behandler interessentene med respekt

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Når selskapets personell ikke er kulturelt sensitive eller viser respekt for interessentene, kan relasjonene med interessentene bli skadet, og aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen kan undergraves eller bli mer utfordrende.

For å bygge opp sterke relasjoner og tillit må interessentene behandles med respekt og som likeverdige partnere i dialogprosessen.

➡ Alt personell som kan komme i kontakt med interessentene, bør få opplæring i hvor viktig kulturelt akseptabel og respektfull atferd er.

- **Forby uærlige hensikter:** Dialogen må være fri for manipulasjon, innblanding, tvang og ydmykkelser. De etiske reglene for adferd på utvinningsstedet bør anerkjenne dette prinsippet, og det bør etableres korrigerende prosedyrer for atferd som ikke er i tråd med selskapets policy.¹¹
- **Sikre kulturell og formålstjenlig opptreden:** Kontekstspesifikke etiske regler eller opplæring som angir ønskede standarder for atferd for alle arbeidstakere og entreprenører, bør utvikles. Disse bør dekke spørsmål som kleskode, mat og drikke (for møter med servering), protokoll og etikette.
- **Bygge opp tillit utenfor arbeidsplassen:** I tillegg til faktiske dialogaktiviteter er det viktig at alt personell som forventes å komme i kontakt med interessentene bestreber seg på å vise respekt for interessentgrupper både på og utenfor arbeidsplassen. For eksempel kan det å besøke lokale restauranter og butikker bidra til å bygge opp uformelle relasjoner med lokalsamfunnet og etablere forståelse for gjensidig respekt. En slik strategi kan være særlig viktig for leteselskaper og småskalaoperatører som kanskje ikke har kapasitet til hyppige eller omfattende formelle dialoger for å bygge relasjoner. Denne type atferd kan oppmuntres gjennom selskapets policy og/eller etiske regler.

10. Se tekstboks 4: *Bruke interessentdialog for å optimalisere felles verdiskapning.*

11. Se anbefalinger til ledelsen (a): *Utvikle klare policyer for interessentdialog.*

C. Gi støtten og informasjonen som er nødvendig for at interessentene kan fremlegge sine perspektiver og interesser

Gi den nødvendige informasjonen

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis viktig informasjon ikke gis til interessentene, vil de ikke være i stand til å føre dialog med selskapet på en informert måte, og de vil dermed ikke være i stand til å legge frem sine perspektiver eller forsvare sine interesser. Resultatet er at noen negative påvirkninger på interessentene kanskje ikke blir kartlagt eller unngått og kanskje heller ikke riktig håndtert. I tillegg er det mulig at positive påvirkninger kanskje ikke blir optimalisert, og interessentene kan bli misfornøyde med resultatene av dialogen, og det kan føre til konflikt.

➡ Selskapene bør dele viktig informasjon med interessentene i god tid¹² og i et format de kan forstå og få tilgang til for å sikre at interessentene er i stand til å gå i dialog på en informert måte.

Viktig informasjon er alt som kan påvirke beslutningene til interessentene hvis den ikke hadde blitt rapportert, eller hvis den hadde blitt feilrapportert. Den bør generelt omfatte: 1) informasjon om operasjonen og dens forventede påvirkninger, samt 2) informasjon om selve prosessen med interessentdialogen (se tekstboks 1 nedenfor for mer informasjon). Informasjonen bør være nøyaktig og objektiv med forklaring på alt som er usikkert. Når det skal vurderes hvilken informasjon som er viktig, bør interessentene rådspørres. Et eksempel på en nyttig referanse for hvor mye som bør viderefremmes til interessenter, er hvor mye som viderefremmes til forsikringsselskaper eller investorer.

➡ Selskapene bør være nøye med å avveie en forpliktelse til åpenhet mot personvern når de deler informasjon.

Noen ganger må forpliktelsen til åpenhet avveies mot behov for hemmelighet, både når det gjelder selskapet (forretningsrisikoer, kommersiell taushetserklæring og eierinformasjon) og interessentene (personvern, sikkerhet og trygghet). I tillegg bør selskapene erkjenne risikoene ved å formidle spekulativ eller ubekreftet informasjon (for eksempel kan ubekreftede anslag over reservene generere urealistiske forventninger til et prosjekt i lokalbefolkningen).

I slike situasjoner bør man nøye vurdere de forskjellige kravene til åpenhet og behovet for hemmelighet. Spørsmål knyttet til konfidensialitet og rapportering i dialogprosessene bør vurderes og diskuteres med relevante interessenter på forhånd. Hvis det anses som uklokt med full åpenhet, bør det arbeides for:

- å begrense sensitiv informasjon til dem som er godkjent av den som gir informasjonen

12. For mer informasjon, se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 4(a): Fastsette realistiske tidslinjer for dialogaktiviteter.

Tekstboks 1. Potensielt viktig informasjon

Innledende formidling av informasjon

Informasjon som formidles til interessentene for å sikre informert deltakelse i forbindelse med utvinningsprosjekter, kan være:

- Selskapets verdier og etiske retningslinjer, i et format som er ment for offentliggjøring
- Selskapets policyer (for eksempel policy for miljø og samfunn) samt adferdsregler
- Hensiktene til selskapet og dets nåværende og planlagte aktiviteter (inkludert hvor mye jord og vann som skal brukes, og hvor det skal komme fra, planlagt infrastruktur, prosjektets forventede livssyklus, planer for rehabilitering av jorden osv.)
- Valgmuligheter for alternativ prosjektdesign (etter behov)
- Risiko for negative påvirkninger og foreslåtte planer for å håndtere disse risikoene, spesielt når det gjelder tilgang til jord, vann og levebrød (for eksempel planer for omplassering, planer for å avbøte miljøskader osv.) og sikkerhet
- Informasjon om prosesser vedrørende interessentdialoger
- Informasjon om hvordan man kan levere klage
- Der det er mulig, forpliktelser og plikter vedrørende operasjonen, for eksempel relevante kontrakter og avtaler, inkludert fellesavtaler til fordel for samfunnet
- Informasjon om hva prosjektet forventes å bidra med til inntekter for nasjonen, regionen lokalområdet, og hva det har bidratt med, i tråd med standarden til Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)
- Konsekvensutredninger for samfunn, miljø og menneskerettigheter, og beslektede studier

Kontinuerlig formidling av informasjon

Kontinuerlig formidling av informasjon kan være relatert til håndtering av påvirkninger etter hvert som de oppstår, samt rapportering i forbindelse med prosessen for interessentdialog. Dette bør omfatte:

- **Rapportering om prosessen:** Hvilke dialogaktiviteter som er planlagt, hvem som skal ha ansvaret for dem, hvilke prosedyrer som er relevante. Dette er spesielt viktig fordi åpenhet ved beslutningstaking og klare prosedyrer kan være en av de mest effektive måtene å håndtere konkurrerende forventninger blant interessentene på, samtidig som det bygges opp tillit.
- **Rapportering om overholdelse av lover og regler:** Hvordan selskapet følger forskriftene som styrer påvirkningene, for eksempel krav til konsekvensutredninger for samfunn og miljø. Dette kan også omfatte rapportering om betaling av skatter og lisensavgifter til vertsmyndighetene og penger som brukes til sosiale investeringer/samfunnsutvikling i tråd med forskriftene i enkelte jurisdiksjoner, eller selskapets egne forpliktelser når det gjelder internasjonale prinsipper for åpenhet.
- **Rapportering tilbake:** Rapportering tilbake til interessentene for å vise hvordan deres innspill har blitt eller ikke har blitt integrert i planleggingen av operasjonen og hvorfor, hvordan eventuelle problemer som har dukket opp underveis, har blitt løst, og for å gi informasjon om de neste skrittene.¹

1. Tilbakerapportering bør også omfatte samråd med de aktuelle interessentene om hvor fornøyde de er med hvordan innspillene deres har eller ikke har blitt integrert i planleggingen av operasjonen. Se anbefalinger til personellet på utvinningsnivå, trinn 5: *Påse at oppfølging skjer for å få mer informasjon.*

- å anonymisere informasjonskilden
- å unngå å gi gal informasjon i et forsøk på å imøtekomme behovet for hemmelighold
- der det er mulig - gi en god forklaring på eller begrunnelse for at informasjonen ikke har blitt delt
- ➔ Når rådføringsmekanismene er etablert med interessentene, bør interessentene selv konsulteres for å bidra til å bestemme hva slags informasjon som er nyttigst for dem og i hvilken form.

D. Gi den nødvendige støtten til interessentene

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

I noen tilfeller, hvis det ikke gis støtte til interessentene (for eksempel opplæring, tolking osv.), kan de kanskje ikke på tilfredsstillende måte kommunisere sine perspektiver eller forsvare sine interesser. Dermed er det fare for at enkelte negative påvirkninger på interessentene ikke blir kartlagt, unngått eller riktig håndtert, mens positive påvirkninger kanskje ikke blir optimalisert, og interessentene kan bli misfornøyde med resultatene av dialogen, og det kan oppstå konflikt.

- ➔ Selskapene bør gi den støtten som er nødvendig, fri for utilbørlig påvirkning, for å sikre at interessentene på adekvat måte kan vurdere og representere sine egne perspektiver og interesser.

Interessentene og/eller deres representanter kan ofte ha ulike kulturbakgrunn, og komme fra ulike utdanningssystemer og sosioøkonomiske klasser. Av og til er de kanskje ikke kjent med de tekniske aspektene ved en utvinningsoperasjon, de har kanskje ikke formell erfaring med forhandlinger og snakker kanskje ikke det samme språket som teamet i interessentdialogen eller de som driver utvinningen.

Etter behov:

- De nødvendige tiltakene bør iverksettes slik at interessentene kan kommunisere på sitt morsmål. Når det kreves tolking, bør selskapene sikre at tolkene blir godkjent av interessentene. I tillegg bør det skaffes til veie informasjonsmateriale på interessentenes foretrukne språk.
- Det kan bli nødvendig å gi interessentene opplæring slik at de kan føre en tilfredsstillende dialog, for eksempel når de er engasjert i kompliserte forhandlinger eller passer på at forpliktelser er fulgt opp. Opplæringen bør skreddersys til forholdene, men kan omfatte opplæring om økonomi, miljøvern, grunnleggende utvinningsprosesser, deltakende metoder, investeringer i og utvikling av utvinningsprosjekter eller forhandlingsteknikker.
- I tilfeller der det ikke er adekvat eller realistisk med aktiviteter i form av kapasitetsbygging kan det oppnevnes en mellommann, for eksempel en lokal tilrettelegger med de nødvendige ferdighetene, med tillit og godkjenning fra

lokalsamfunnet. Som et alternativ kan det bevilges midler slik at interessentene kan engasjere uavhengige eksperter til å hjelpe seg.

- Dialogaktiviteter bør utformes slik at det blir mest mulig praktisk å delta for en representant for en gruppe potensielt berørte interessenter, slik at det å delta i interessentdialogen ikke blir en utilbørlig byrde. Under noen omstendigheter bør det gis adekvat betaling for å dekke tapte arbeidsfortjeneste og utgifter som er påløpt som følge av dialogaktiviteter (se tabell 5 for mer informasjon).

D. Aktiviteter og tilpasning av ressursene

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis det ikke gis tilstrekkelige ressurser (menneskelige og økonomiske) til interessentdialogen, er det mulig at aktivitetene ikke blir godt nok implementert, og enkelte negative påvirkninger på interessentene blir kanskje ikke unngått eller håndtert. I tillegg blir potensielle muligheter kanskje ikke optimalisert.

➡ Ressurser som kreves for aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, bør estimeres og godkjennes på forhånd, med forståelse av at de kanskje må justeres, i samsvar med endringer i lokale forhold eller arbeid som skal utføres.

Eksempler på typiske ressurser finnes i tabell 5. Denne listen er ikke fullstendig, og det som er oppført på listen, er heller ikke aktuelt for alle selskaper.

➡ Ved ressursbegrensninger bør personell på utvinningsstedet forsøke å argumentere for flere ressurser og utnytte eksisterende ressurser best mulig for å støtte aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.

Følgende er potensielle strategier for å overvinne ressursbegrensninger. Spesifikke retningslinjer for SMB-operasjoner finnes i tekstboks 2.

Øke bevisstheten

For store selskaper med toppledere og beslutningstakere:

- Forklar verdien av meningsfylt interessentdialog med ledere og beslutningstakere. Dette kan omfatte kostnadsreduksjon, risikoforebygging og -begrensning, forbedret rykte, tilgang til jord, verdijustering, etterlevelse av lokale bestemmelser.¹³

13. For mer informasjon om interessentdialog i en forretningsammenheng, se Davis, Rachel og Daniel Franks, *Costs of Company-Community Conflict in the Extractive Sector*. Cambridge: CSR Initiative at the Harvard Kennedy School (2014) www.hks.harvard.edu/m-rcbg/CSRI/research/Costs%20of%20Conflict_Davis%20%20Franks.pdf; Shared Value Initiative, *Extracting with Purpose Creating Shared Value in the Oil and Gas and Mining Sectors' Companies and Communities* (2014), <http://sharedvalue.org/resources/report-extracting-purpose>; Introduction section of this Guidance.

Tabell 5. Ressurser til interessentdialogen

Type ressurser	Anmodning om (For leteprosjekter er det kanskje bare relevant med det som står med fete typer)
Økonomiske	<ul style="list-style-type: none"> ● ressurser til dialog og oppsøkende virksomhet ● ressurser etter behov til avhjelpende tiltak for negativt berørte interessenter ● kompensasjon til interessenter for kostnader ved deltakelse i aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen (for eksempel tapt arbeidsfortjeneste) og støtte for å gjøre det mulig for interessentene å delta (for eksempel barnepass, transport, måltider) (der det er relevant) ● ressurser for å støtte interessentene (for eksempel kapasitetsbygging, eksterne rådgivere osv.) ● ressurser for å implementere forpliktelser.
Menneskelig	<ul style="list-style-type: none"> ● personell med erfaring fra interessentdialog, inkludert erfaring med å gjennomføre prosesser for rådgøring og konfliktløsning ● personell eller mellommenn med positive referanser fra tidligere deltakelse i dialog, uten å ha blitt beskyldt for krenking av menneskerettighetene ● personell med relevante språkkunnskaper og kulturkunnskaper om regionen (for eksempel utdannede lokale tilretteleggere, lokale oversettere eller tolker) ● personell med erfaring i innhenting av data og analyse, samt overvåkning og vurdering ● juridisk ekspertise, inkludert kunnskap om tilsyns- og lovkrav, retningslinjer og prosedyrer som gjelder i vertslendet ● personell med kommunikasjons- og presentasjonskompetanse overfor ulike typer publikum.
Logistikk	<ul style="list-style-type: none"> ● støtte til komplekse ordninger i ukjente områder (for eksempel sikkerhet eller logistikkstøtte i fjerne eller farlige territorier) ● transport hvis dialogen skal gjennomføres over et stort område ● støtte på utvinningsnivå for dialogteam.
Teknologi	<ul style="list-style-type: none"> ● mobil- og/eller satellittelefoner for dialog på fjerne steder.
Opplæring/kapasitetsbygging	<ul style="list-style-type: none"> ● ressurser for uavhengig opplæring og kapasitetsbygging for interessenter etter behov.

- Forklar de praktiske aspektene ved interessentdialog til de som ikke er kjent med prosessen og ressursene som trengs.
- Beskriv eksempler på prosjekter/operasjoner der meningsfylt interessentdialog ikke har vært praktisert, og konsekvensene av dette, eller der det ble brukt med hell, og fordeler oppnådd ved god dialogpraksis.¹⁴

Effektivisering av ressurser: Noe av ressursbyrden ved interessentdialog kan lettes ved å optimalisere effektivitet og synergier.

- **Bruk det du har:** Mangfoldet av perspektiver som er nyttige i en interessentdialogprosess kan ofte finnes hos eksisterende personell. For eksempel vil logistikkressurser som dialogprosessen trenger, også som regel være nødvendige for kjernevirksomheten. Personell tilknyttet interessentdialog bør kartlegge hvilke ressurser som finnes og hvordan de kan deles til nytte for aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.

14. Det er publisert mange casestudier som viser viktige konsekvenser av interessentdialog. Se for eksempel Verdens ressursinstitutt, *Development without Conflict: The Business Case for Community Consent (2007)*, http://pdf.wri.org/development_without_conflict_fp.c.pdf.

Tekstboks 2. **Overvinne ressursbegrensninger ved SMB-operasjoner¹**

Omdømmefordelene og bidraget til risikoreduksjon ved meningsfylt interessentdialog er viktig for selskaper av alle størrelser og typer. Kostnader ved samfunnskonflikt og prosjektforsinkelser har større sannsynlighet for å slå ut selskaper med enkeltprosjekter enn større selskaper. God praksis for interessentdialog kan øke leteverdien eller verdien av småskalaselskaper for investorer og potensielle kjøpere. Omvendt kan et dårlig forhold til interessenter begrense mulighetene for å selge rettigheter til en konsesjon.

Små selskaper har gjerne mindre personell og økonomiske ressurser til å drive interessentdialog. Samtidig har de ofte større fleksibilitet i utforming og gjennomføring av policyer og generelt sett færre konsekvenser å håndtere sammenlignet med større selskaper.

Interessentdialog trenger ikke å være dyrt eller tidkrevende for å være meningsfylt. Kvaliteten på dialogen, slik som aktiv lytting og hvilke saker som blir prioritert, er viktigere enn hvor mye tid eller penger som brukes.

For å sikre en meningsfylt interessentdialog bør små selskaper:

- Oppfordre alle ansatte og entreprenører på stedet, inkludert de som hovedsakelig har tekniske jobber, til å behandle interessenter med respekt og søke å bygge tillit.
- Melde teknisk personell, for eksempel utvinningsgeologer og ingeniører, på nettkurs eller korte kurs i interessentdialog (eller samfunnsrelasjoner).
- Prioritere dialogspørsmål ved å fokusere selektivt på de mest utsatte interessentgruppene for å oppnå mest mulig effekt med de ressursene som er tilgjengelige.
- Posisjonere selskapet som partner i stedet for som den eneste eller den viktigste aktøren i interessentdialogen, for eksempel overfor lokale myndigheter og/eller frivillige organisasjoner.
- Ta i bruk deltakende metoder for informasjonsinnhenting, for å bygge tillit hos interessenter og maksimere ressurser.
- Integre i størst mulig grad konsultasjonsprosesser med regulatoriske prosesser som konsekvensutredninger og offentlige konsultasjonsprosesser.

1. For ytterligere veiledning, se *A Strategic Approach to Early Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Junior Companies in the Extractive Industries*, IFC mai 2014, <http://documents.worldbank.org/curated/en/784051524469298172/A-strategic-approach-to-early-stakeholder-engagement-a-good-practice-handbook-for-junior-companies-in-the-extractive-industries>.

- **Sentraliser:** Sentralisering av interessentdialog i selskapets ledelsessystemer kan bidra til å redusere ressursbyrden for enkeltstående dialogtiltak.¹⁵ Der det er relevant, kan det også være mulig å utvikle regionale dialogstrategier der utvinningsoperasjoner ligger nær hverandre.
- **Bruk eksterne ressurser:** Tredjeparter, for eksempel samfunnsgrupper eller andre utvinningsoperasjoner, kan ha relevant informasjon eller utfyllende mandater som kan tilpasses aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen. Eksisterende prosesser og programmer kan støtte og supplere dialogforsøk og bidra til å unngå at interessentene slites ut dersom flere dialogforsøk pågår samtidig.

15. Se anbefalinger til ledelsen: *Integrering av interessentdialog i ledelsessystemer.*

TRINN 4. UTVIKLING AV EGNEDE OG EFFEKTIVE AKTIVITETER I TILKNYTNING TIL INTERESSENTDIALOGER OG -PROSESSER

Trinn 4: Sammendrag av handlingspunkter

- Tidslinjer bør planlegges slik at det er mulig å starte dialog så tidlig som praktisk mulig, og sikre at interessenter har nok tid på seg til å engasjere seg meningsfylt og at det er rom for fleksibilitet.
- Selskapene bør vurdere hvilken type dialog det er behov for eller krav om i samsvar med operasjonstrinn og dialogbehov.
- Dialogen bør være egnet til sammenhengen og målgruppen, og reflektere beste praksis.
- Spesifikke eksterne utfordringer for interessentdialog knyttet til den lokale og operative konteksten til en operasjon og strategier for å svare på dem bør identifiseres.
- Klare og funksjonelle prosesser for å respondere på klager bør etableres for å muliggjøre skadebegrensning og sørge for tidlig og direkte avbøting.
- Selskapene bør rådføre seg med interessenter og identifisere og respondere på utfordringer knyttet til å sørge for egnede korrigerings tiltak.

A. Fastsette realistiske tidslinjer for dialogaktiviteter

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis realistiske og hensiktsmessige tidslinjer ikke er etablert, kan det være at interessentperspektiver ikke blir tilstrekkelig fanget opp, og forholdet til interessenter kan trues. Som følge av dette kan negative påvirkninger på interessenter kanskje ikke unngås eller håndteres på en egnet måte, positive virkninger kan kanskje ikke optimaliseres, og interessenter kan bli misfornøyde med utfallet av dialogen, noe som kan føre til konflikt.

Mens levetiden for forskjellige utvinningsoperasjoner varierer betydelig, fra måneder til tiår, gjelder de samme generelle prinsippene med hensyn til fastsetting av tidslinjer for interessentdialog, uavhengig av lengden på operasjonen.

➡ Tidslinjer bør planlegges slik at dialogen kan komme i gang så raskt som mulig, og gi interessenter nok tid til å engasjere seg meningsfylt og være fleksible nok til å tilpasses endringer i lokal- eller driftsmiljøet. Tidslinjer bør også gjenspeile den aktuelle typen interessentdialog.

- **Dialog bør startes så tidlig som praktisk mulig:** Tidlig dialog er viktig fordi tid er nødvendig for å bygge sterke relasjoner med interessentgrupper, noe som setter selskapene i stand til å forutse problemer før de oppstår. Det er viktig å rådføre seg med interessenter før det tas eventuelle beslutninger som

kan påvirke dem, og det vil ofte være nyttig å konsultere interessentgrupper fra begynnelsen for å forstå risiko og muligheter, og, der det er relevant, bidra til å utvikle dialogplaner og -aktiviteter. Utvinnings- og leteselskaper spiller en viktig rolle her (se tekstboks 3: Leteaktiviteter og førsteinntrykk, for mer informasjon). Dialog bør ideelt sett skje i prosjektutviklings- eller planleggingsfasen.

- **Interessenter bør gis tilstrekkelig tid til å engasjere seg på en meningsfylt måte:** Interessenter bør få nok tid til å vurdere saker som påvirker dem og å organisere seg. Det bør ikke forventes av interessenter at de skal ta beslutninger på bakgrunn av informasjon de hører eller forstår for første gang. På samme måte bør det ikke forventes at de deltar i dialogaktiviteter de ikke er tilstrekkelig varslet om. Interessenter bør kontaktes angående hvor mye tid de trenger for å vurdere og gi tilbakemelding eller stille spørsmål om informasjonen de er gitt.
- **Tidsrammer bør være fleksible og ta hensyn til dialog gjennom hele prosjektets levetid:** Prosessen med interessentdialog er dynamisk, gjentakende og kontinuerlig. Dermed skal fastsatte tidslinjer for dialog være fleksible, i den grad det er mulig med tanke på tidsfrister gitt av myndigheter eller der det er angitt i kontrakter. Planlagte interessentdialoger og identifikasjon av berørte interessenter bør vurderes og justeres som svar på eller i påvente av følgende hendelser, der det er relevant:
  - ❖ avansert leting
  - ❖ mulighetsanalyser
  - ❖ oppkjøp av en forekomst/konsesjon
  - ❖ bygging av ny infrastruktur

Tekstboks 3. **Utvinnings- og leteaktiviteter og førsteinntrykk**

Utvinningselskaper bør følge alle trinnene som er skissert i denne veilederen (vektet i henhold til påvirkningsgrad), uansett om det er sannsynlig at prosjektet går videre til driftsfasen eller ikke.

Førsteintrykk er viktig for å legge til rette for meningsfylt dialog med interessenter i løpet av et utvinningsprosjekt. Letefasen er derfor avgjørende for å etablere et positivt dialogmiljø. Noen ganger kan leting utføres av mindre selskaper, og det kan derfor også være i dette trinnet at de menneskelige og økonomiske ressursene er knappst, men som nevnt i tekstboks 2 behøver ikke dialogaktiviteter å være dyre eller tidkrevende for å være meningsfylte.

- ❖ utvidelse eller reduksjon av operasjoner
- ❖ oppdateringer av sosial- og/eller miljøkonsekvensutredning
- ❖ avdekking av problemer via overvåking og evaluering og klagemekanismer
- ❖ basert på tilbakemeldinger fra interessenter.

B. Finn ut hvilken type dialog som er nødvendig eller påkrevet

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis riktig type dialogtype ikke identifiseres og interesseperspektivene ikke blir tilstrekkelig integrert i prosjektbeslutninger, kan et selskap bli møtt med rettslig ansvar (for eksempel hvis det ikke overholder relevante juridiske forpliktelser angående dialog, for eksempel krav om å innhente samtykke).

Ikke alle typer dialog er relevante for alle operasjonstyper og -trinn. I den innledende letefasen, for eksempel når påvirkningene av operasjonen er minimale og fremtidige påvirkninger stort sett er ukjente, vil dialogen sannsynligvis fokusere på informasjonsdeling og konsultasjon.¹⁶

➡ Selskapene bør vurdere hva slags dialog det er behov for eller krav om i samsvar med operasjonstrinn og dialogbehov.

Samtaler med interessenter om hvilken type dialog de forventer eller krever, er nyttig for å identifisere passende tilnæringer.

Informasjonsdeling

Informasjonsdeling kan oppnås gjennom personlige besøk, orienteringer, offentlige møter, radiosendinger, sosiale medier, elektronisk eller direkte post og nyhetsbrev, nettsider, blogger, vanlige rubrikker i aviser, offentlige informasjonskiosker.

Informasjonsdeling er hensiktsmessig dersom det er behov for å informere interessenter om et prosjekt eller en aktivitet og dens forventede effekt (positiv og negativ), og er relevant i alle prosjektstadier. Positive svar på de veiledende spørsmålene nedenfor kan indikere at denne dialogtypen er nødvendig eller påkrevet.

- Har interessenter krevd at informasjon deles med dem?
- Er det nødvendig å dele enkelte opplysninger for at dialogen med interessentene skal kunne holdes på en informert måte (vil for eksempel informasjonen påvirke avgjørelsene til interessentene dersom den blir holdt tilbake eller feilrapportert)?
- Må interessentenes forventninger håndteres?

16. Dette kan variere avhengig av den interessentgruppen man fører dialog med. For eksempel kan forskjellige typer dialog være nødvendig ved førstegangs kontakt med urfolk. Se vedlegg B: *Dialog med urfolk*.

Rådføring/læring

Rådføring/læring kan gjennomføres via undersøkelser, intervjuer med ledere, gruppemøter, debatter, rådgivende fora, elektronisk dialog.

Konsultasjon/læring passer når man har behov for å samle informasjon for å bygge opp en forståelse av prosjektkonteksten og forstå bekymringene og forventningene til interessentene, og er relevant i alle prosjektfaser. Positive svar på de veiledende spørsmålene nedenfor kan antyde at denne dialogtypen er nødvendig eller påkrevd.

- Er det behov for å kjenne interessentenes forventninger eller perspektiver (for eksempel ved utforming av et prosjekt med felles verdiskapning; ved beslutning om hva som er den beste måten å dele informasjon på; når det skal fastslås påvirkninger for en grunnleggende vurdering)?
- Behøver informasjon, resultater eller konklusjoner å gjennomgås eller kontrolleres av interessenter (for eksempel resultater av aksjonærkartlegging eller konsekvensutredninger)?

Forhandlinger

Forhandlinger kan foretas via tradisjonelle forhandlingskanaler, via kollektive forhandlingsavtaler med arbeidstakere, gjennom en mekler, mellom selskapet og interessegrupper, eller mellom interessegrupper med konkurrerende forventninger.

Forhandlinger er egnet når formålet er å oppnå enighet med interessenter om vilkårene for et prosjekt, inkludert håndtering av påvirkninger og levering av ytelse, og er mest relevant i forkant av mulighetsanalyser, prosjektutvikling, i forkant av operasjoner som skal startes opp eller før større utvidelser. Positivt svar på det veiledende spørsmålet nedenfor kan antyde at denne typen dialog er nødvendig eller påkrevd.

- Er beslutninger som vil påvirke interessenter nært forestående (for eksempel plassering av et foredlingsanlegg, hvordan interessentene skal kompenseres for skade på jorden)?

Samtykke

Formelle samtykkeprosesser kan omfatte flertallsvalg i lokalsamfunnet, godkjenning fra tradisjonelle beslutningsorganer som et eldreråd, organisert regional folkeavstemning eller andre former fastsatt ved lov eller andre mekanismer som definerer krav til samtykke, eller en avtale mellom selskapet og interessentene.

Samtykkeprosesser er egnet når formålet er å innhente samtykke fra berørte samfunn om hvorvidt et prosjekt skal få fortsette eller med hensyn til skadebegrensning av spesifikke aspekter ved prosjektet eller påvirkninger på spesifikke rettigheter. Myndighets- og lisensprosesser representerer en strukturert samtykkeform som vanligvis styres på høyere myndighetsnivåer. I tillegg til lovmessig godkjenning kan samtykke fra berørte samfunn være et lovmessig eller operasjonelt krav eller en forventning i enkelte operative sammenhenger, særlig når det gjelder urfolk.¹⁷ Samtykkeprosesser er potensielt relevante før mulighetsanalyser, prosjektutvinning og prosjektutvikling, eller før store utvidelser. Positive svar på de veiledende spørsmålene nedenfor kan antyde at denne typen dialog er nødvendig eller påkrevd.

- Er samtykke påkrevd i henhold til lovverk, selskapets retningslinjer eller økonomiske avtaler?
- Vil det å fortsette uten samtykke utgjøre en betydelig risiko for rettighetshavere eller operasjoner?

Implementering av forpliktelser

Interessenters deltakelse i å implementere forpliktelser kan omfatte dialog med interessenter gjennom byggeplanlegging, gjennomføring, igangsetting og drift (for eksempel gjennom et tilsynsråd i lokalsamfunnet, rapportere om fremdrift og respondere på eventuelle feilaktige forventninger osv.). Det er relevant når det gjennomføres tidligere lovede eller fremforhandlede forpliktelser som byggeprosjekter, levering av tjenester, betaling til et fellesskapsfond eller forpliktelser som kreves i forbindelse med lovmessige tillatelser, som fremforhandlet eller etter behov.

Positive svar på de veiledende spørsmålene nedenfor kan antyde at denne dialogtypen er nødvendig eller påkrevd.

- Blir avtalte forpliktelser gjennomført?
- Blir det tatt prosjektbeslutninger som er knyttet til avtaler eller konklusjoner som er avtalt med interessenter (for eksempel planlegging av transportruter etter at det er inngått avtale med interessenter om at ingen transportruter skal gå gjennom deres landområder)?

17. Se vedlegg B: *Dialog med urfolk*, for mer informasjon om innhenting av samtykke i dialog med urfolk.

Respondere på uforutsette negative effekter

Respons på uforutsette negative effekter kan omfatte etablering av klage-mekanismer som gjør selskapene i stand til å identifisere aktuelle og potensielle påvirkninger, og sørge for tidlig avhjelping for berørte interessenter. Avhjelping kan omfatte unnskyldning, restitusjon, rehabilitering, økonomisk eller ikke-økonomisk kompensasjon og garantier for at skaden ikke gjentar seg, endring av prosedyrer, struktur eller kommunikasjon.¹⁹

Dette vil være aktuelt hvis det er behov for å svare på interessenters bekymringer om et prosjekt og håndtere negative påvirkninger som kan oppstå i alle stadier av et prosjekt, men spesielt under bygging, drift og nedleggelse. Positivt svar på det veiledende spørsmålet nedenfor kan antyde at denne dialogtypen er nødvendig eller påkrevd.

- Har det oppstått en negativ påvirkning som må håndteres?

Deling av goder

Deling av goder kan være monetær eller ikke-monetær som avtalt mellom selskapet og relevante interessenter gjennom konsultasjons- eller forhandlingsprosesser (for eksempel etablering av lokale arbeidsplasser i trygge arbeidsmiljøer, forpliktelser om lokale anskaffelser, fordeling av inntektsskapende muligheter, kapasitetsutvikling, teknologioverføring, forbedring av lokal infrastruktur, bedre tilgang til kreditt og markeder - særlig for små og mellomstore bedrifter, betaling for miljøtjenester, inntektsfordeling eller opprettelse av fond). (Se tekstboks 4 nedenfor for mer informasjon om bruk av interessentdialog for å optimalisere verdideling.)

Deling av goder er relevant i alle prosjektstadier, men spesielt under bygging, drift og nedleggelse.

- Kan positive sider ved operasjonen optimaliseres for interessentene?

18. Se anbefalinger til personellet på utvinningsstedet: trinn 4 (e): *Etablere tydelige og funksjonelle prosesser for å respondere på klager.*
19. **Restitusjon** henviser til gjenoppretting av den berørte part til dennes opprinnelige stilling, for eksempel gjenoppretting av frihet, menneskerettigheter, identitet, familieliv og statsborgerskap, retur til bosted, gjenoppretting av arbeid og tilbakeføring av eiendom. **Rehabilitering** henviser til tilbakeføring av jord, vann eller luftkvalitet i tillegg til gjenoppretting av helsetilstand eller mobilitet etter ulykke eller sykdom. **Kompensasjon** kan være økonomisk eller ikke-økonomisk og skal tilsvare det den negativt berørte part har tapt (tap kan omfatte fysisk eller psykisk skade, tapte muligheter, arbeid, utdanning og sosiale fordeler, materielle skader og tap av inntekt, inkludert tap av ervervs mulighet, tap av sosial anseelse, mental belastning, kostnader i forbindelse med juridisk bistand eller eksperthjelp, medisin og medisinske tjenester samt psykologiske og sosiale tjenester). **Oppreisning** henviser til effektive tiltak rettet mot opphør av vedvarende overtredelser, offentlig unnskyldning, markeringer og hedring av ofre, rapportering og avsløring av potensielle brudd og straffesaksjoner.

Tekstboks 4. **Bruk av interessentdialog for å optimalisere felles verdiskapning**

I tillegg til å bruke interessentdialog for å unngå og motvirke negativ påvirkning, bør interessentdialogen også prøve å optimalisere verdien¹ gjennom å tilpasse selskapenes forretningsinteresser til lokalsamfunnets behov og prioriteringer. I praksis kan det bety:

- at et selskap kan investere i et helseprogram for å forebygge og behandle smittsomme sykdommer som er utbredt i lokalsamfunnet, som arbeidsstyrken også er utsatt for, for eksempel malaria, HIV eller tuberkulose.
- å støtte lokale bedrifter til å bli konkurransedyktige, effektive leverandører til utvinningsprosjektet som en gunstig lokal anskaffelsesstrategi.
- å bygge transportinfrastruktur som er til fordel for både selskapet og dets interessenter, for eksempel å beslutte å investere i infrastruktur som er tilgjengelig for offentlig bruk.

Initiativer som går ut på å dele verdier, er til fordel for interessenter, men også for selskapene.²

Interessentdialog kan legge til rette for initiativer som gir verdi for begge parter og bidra til å overvinne noen av de utfordringene knyttet til dette ved å:

- innhente forbedret informasjon om hvor verdier kan skapes for interessenter.
- identifisere og kommunisere de potensielle fordelene med tiltak med felles verdi til toppledelsen, for å overvinne utilstrekkelige organisatoriske strukturer og atferdsmønstre.
- bidra til å måle fordelene med delte verdier ved å hente inn tilbakemeldinger fra interessenter.

1. Tre nivåer av felles verdiskapning for utvinningsvirksomheter inkluderer:

- Overveie produkter og markeder på nytt (bygge lokale markeder for innsatsfaktorer som i utgangspunktet er skapt for utvinningsaktivitet, for eksempel elektrisitet, vann).
- Påvirke produktivitet i verdikjeder (forbedre den lokale arbeidsstyrkens kapasitet; styrke leverandører i verdikjeden; øke lokal katastrofe- og nødberedskap; reaksjons- og rehabiliteringsevne; forbedre utnyttelsen av vann, energi og andre ressurser som brukes i operasjonene).
- Opprette et lokalt miljø som muliggjør utvikling av den lokale bedriftsklyngen som støtter utvinningsindustrien; investere i felles infrastruktur og logistikknettverk; samarbeide med myndighetene og andre interessenter om å bygge samfunnsinfrastruktur; spille en aktiv rolle i bred økonomisk og samfunnsmessig utvikling; samt forbedre lokal og nasjonal styringskapasitet.

Kilde: Shared Value Initiative & FSG, *Extracting with Purpose: Creating Shared Value in the Oil and Gas and Mining Sectors' Companies and Communities*, (October 2014), Part 2.

2. Se IFC, *Strategic Community Investment: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Market*, Table 2.1 (2010), https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/publications/publications_handbook_communityinvestment_wci_1319576907570.

C. Identifisere og bruke beste praksis

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Hvis dialogaktiviteter ikke er skreddersydd for bedriftens målsettinger, og egenskapene og perspektivene til deres interessenter, er de kanskje ikke effektive og kan i verste fall sette enkelte interessenter i fare. Ved å stille de rette spørsmålene i utformingen av dialogaktivitetene kan potensielle utfordringer som krever at selskapet reagerer oppdages i forkant (for eksempel kapasitetsutfordringer og personvernutfordringer).²⁰

➔ Så fort de forskjellige typene dialog er kartlagt, bør de utformes på en måte som er tilpasset sammenhengen og målgruppen, og gjenspeiler beste praksis. Rådgøring med interessenter er nyttig ved kartlegging av egnede tilnærminger. Veiledende spørsmål og beste praksis er angitt i tabell 6 nedenfor.

Tabell 6. Identifisere og anvende beste praksis for dialogaktiviteter

Vurderingskriterier	Beste praksis
Informasjonsdeling	
Hva er målene med informasjonsdeling?	All viktig informasjon skal deles i god tid.
Hvem er publikum?	Målgruppen bør ha tilgang til informasjonen og være i stand til å forstå den.
Hvordan kan publikum få tilgang til informasjon?	Viktig informasjon, spesielt knyttet til risikoen for uønskede negative påvirkninger, bør gis i skriftlig form slik at folk i lokalsamfunnet kan dele den med eksperter de har valgt selv.
Hvilket kunnskapsnivå har interessentene (språk, lese- og skriveferdighet, teknisk kompetanse)?	Informasjonen bør være nøyaktig og objektiv med forklaring på alt som er usikkert.
Er det personvernproblemer?	
Er informasjonen sensitiv?	Utlevering av informasjon skal ikke på noen måte være i strid med personvern hensyn eller være en risiko for interessenter (for eksempel sikkerhetsrisiko, eller risiko for hevnersjoner).
Hva har interessentene gitt uttrykk for at de mener er viktig når det gjelder informasjonens innhold og metoder for informasjonsdeling?	Ved informasjonsdeling bør interessenter konsulteres for å avgjøre hvilken informasjon som er mest nyttig for dem, og på hvilken måte, slik at for mye informasjon ikke blir et problem.
Hvilke andre typer dialog skal brukes i kombinasjon med informasjonsdeling?	Informasjonsdeling bør generelt gjøres i kombinasjon med andre former for dialog (for eksempel konsultasjon).

20. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet: trinn 4(d): Identifisere og respondere på eksterne dialogutfordringer.

Tabell 6. Identifisere og anvende beste praksis for dialogaktiviteter

Vurderingskriterier	Beste praksis
Rådføring/læring	
Hva er målet med konsultasjonen?	Hensikten med konsultasjonen bør klargjøres, og deltakelse i konsultasjonen bør være informert og frivillig.
Hvem bør konsulteres?	Informasjon innhentet fra konsultasjoner skal bekreftes.
Er kilden troverdig?	Bruk av innsamlet informasjon bør være tilgjengelig for dem som har delt den, og skal ikke på noen måte være i strid med personvernhen-syn eller være en risiko for interessenter (for eksempel sikkerhetsrisi-koer eller på annen måte utsette interessenter for fare).
Forstår de hensikten med konsultasjonen?	
Er de informert om hvordan informasjon de gir blir håndtert, og, hvis det er relevant, hvordan personvernhen-syn blir ivarettatt?	
Vil interessenten utsettes for noen form for risiko gjennom konsul-tasjonen?	
Forhandlinger	
Hva er målet med forhandlingene?	Vilkår og struktur for forhandlingene bør avtales gjensidig i forkant, og skal være i samsvar med alle relevante rettslige forpliktelser.
Er det tydelig hva det blir forhandlet om, og hva det ikke forhandles om?	Forhandlingene bør foregå under rettfærdige vilkår.
Hvem skal være til stede?	Støtte bør gis etter behov, slik at interessentene i tilstrekkelig grad kan representere sine perspektiver og interesser.
Har alle parter fått nødvendig informasjon?	Alle relevante parter bør være til stede under forhandlingene.
Er det enighet mellom partene om vilkårene for forhandlingene? Er det full klarhet om hva som utgjør «avtale»?	Forhandlingsprosesser, inkludert ideer, spørsmål og bekymringer som kommer opp, skal dokumenteres i den grad det er mulig.
Har dagsorden og prosedyreregler for møtet blitt forberedt i samråd med interessentene?	Endelige avtaler og ubesvarte spørsmål bør registreres, verifiseres og bekreftes av de som er til stede under dialogaktiviteten.
Hva er de relevante juridiske kravene til forhandlingene, for eksempel at det skal innhentes samtykke fra enkelte grupper?	Hvis det er fare for vold, bør de som er i fare, kontaktes om mulige forebyggende tiltak for å sikre at de kan delta. Alle forhandlinger bør utsettes til alle relevante parter kan delta uten fare for represalier eller tvang.
Howdan er det fysiske oppsettet for forhandlingsstedet?	
Hva er rollene og fullmaktene til partene rundt bordet?	
Vil interessentene kunne utsettes for risiko gjennom forhandlingene?	
Vil resultatene av forhandlingen bli registrert, og blir denne registrerin-gen godkjent av de berørte interessentene?	
Er det fare for at ydmykelser og vold kan oppstå mellom parter med ulike interesser?	
Samtykke	
Er samtykke et juridisk eller operativt krav, eller har det å gjøre med selskapets policy?	Den relevante rettighetshaveren bør etablere klare kriterier om hvem som skal gi samtykke, hva som utgjør samtykke, og hva som utgjør en klar mangel på samtykke.
Hvilke aktiviteter krever samtykke?	Samtykke bør gis på informert og frivillig basis og i god tid.
Hvem bør man få samtykke fra?	Hva samtykke skal gis for, bør være klart definert, og prosessen med å søke samtykke bør fornyes etter behov.
Når bør man få samtykke? Hva betyr 'samtykke' for selskapet og for dem som blir bedt om å samtykke?	Vilkårene for samtykke og for å trekke tilbake samtykket bør være tydelig definert.
Howdan ser en klar mangel på samtykke ut?	Forhandlingsprosesser, inkludert ideer, spørsmål og bekymringer, skal dokumenteres i den grad det er mulig.
I tilfeller der samtykke er gitt, hva er vilkårene for samtykket eller betingelsene for å trekke tilbake samtykket?	Endelige avtaler og ubesvarte spørsmål bør registreres, verifiseres og bekreftes av de som er til stede under dialogaktiviteten.
Hva er risikoen for å fortsette uten samtykke for rettighetshaverne eller operasjonene?	

Tabell 6. Identifisere og anvende beste praksis for dialogaktiviteter

Vurderingskriterier	Beste praksis
Implementering av forpliktelser	
Hva er grunnlaget for forpliktelsene?	Så langt som mulig bør tidslinjer og resultater svare til det som ble avtalt med interessentene eller lovet i utgangspunktet.
Hva er tidsrammene for gjennomføring av forpliktelsene?	Uklarheter i forventninger bør håndteres så snart som mulig.
Hvilke ressurser trengs?	Synergier med hensyn til utvikling av samfunnet bør optimaliseres.
Howdan er mulighetene for synergieffekter (for eksempel for lokale arbeidsplasser)?	Dialogprosesser, inkludert ideer, spørsmål og bekymringer, skal dokumenteres i den grad det er mulig.
Hvilke forventninger har lokalsamfunnet til forpliktelsene?	Avtaler som fastsetter forpliktelser bør formaliseres, overvåkes og rapporteres inn. ¹
Er det noe misforhold mellom forventningene eller det som har blitt kommunisert, og faktiske fremskritt?	
Hvordan er forpliktelsene formalisert?	
Håndtering av negative påvirkninger	
Er det juridiske forpliktelser forbundet med å håndtere negative påvirkninger?	I den grad det er mulig, bør avhjelpende tiltak for de negative påvirkningene håndtere den oppståtte skaden og de underliggende årsakene i god tid og på en åpen måte.
Hva kan selskapet tilby?	Eventuelle rettslige forpliktelser som gjelder avbøting og avhjelping, bør respekteres, og vilkårene for avhjelping bør minst oppfylle de internasjonale retningslinjene for avhjelping der dette er tilgjengelig.
Hva slags forventninger eller preferanser har interessentene?	Avhjelpende tiltak bør sørge for at interessentene havner i en situasjon som er lik eller bedre enn før påvirkningen.
Rammer de negative påvirkningene kollektivt eller individuelt?	Interessenter bør involveres både i avgjørelser om hvordan negative påvirkninger skal håndteres og i å vurdere skadeomfanget. ²
Er ansvaret for å gjøre noe med effektene delt med en annen aktør (myndigheter, en kommersiell partner)?	Avhjelping og begrensninger bør være kulturelt tilpasset, og risikoer og fordeler ved ulike former for avhjelping bør vurderes. ³
Hva er den mest hensiktsmessige formen for respons for å gjøre noe med de negative effektene?	Dialogprosesser, inkludert ideer og spørsmål som oppstår, bør dokumenteres så langt det lar seg gjøre.
Hva er risikoen i forbindelse med de ulike måtene å respondere på?	Endelige avtaler og ubesvarte spørsmål bør registreres, verifiseres og bekrefte av de som er til stede under dialogaktiviteten. Slike avtaler bør ikke utelukke adgang til rettslige eller ikke-rettslige klagemekanismer (for eksempel gjennom fraskrivelse).
Hvordan avgjør man om en respons er bra eller dårlig?	Det bør evalueres hvor vellykket håndteringen av en negativ påvirkning er.

Tabell 6. Identifisere og anvende beste praksis for dialogaktiviteter

Vurderingskriterier	Beste praksis
Deling av goder	
Hvilke fordeler kan virksomheten gi til interessentene? Hvordan kan disse fordelene optimaliseres?	Forsøk å identifisere mulighetene for optimalisering av fordelene.
Hvilke interessenter vil få fordelene? Hvilke interessenter vil bli ekskludert?	Forsøk å sikre at virksomheten er i tråd med utviklingsprioriteter og sosiale mål for myndighetene og samfunnet der operasjonen foregår, og at det tas med i betraktningen at menn og kvinner kan ha ulike preferanser.
Hva er utviklingsprioriteter og sosiale målsettinger for de berørte myndigheter og samfunnet?	Del goder på grunnlag av konsultasjonsprosessen og konsekvensutredninger på en måte som ikke urettferdig gir fordeler til bestemte grupper, men som fremmer en rettferdig og bærekraftig sosial utvikling.
Hva har interessentene identifisert som sine prioriteringer med hensyn til fordeler?	
Hva kan være en potensiell risiko med tanke på fordeler (for eksempel om fordelene er urettferdige eller kan føre til uønskede sosiale endringer)?	

1. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 5: Påse at oppfølging skjer for mer informasjon.
2. Negative påvirkninger kan håndteres på en rekke måter, for eksempel som unnskyldning, restitusjon, rehabilitering, økonomisk eller ikke-økonomisk kompensasjon og straffesaksjoner, samt forebygging av skade gjennom for eksempel påbud eller garantier for at gjentakelse ikke oppstår. Generelt skal kompensasjon ta hensyn til alle relevante tap. Det er imidlertid en komplisert prosess å vurdere skader i en interessentdialog, slik det er innenfor rettsaker generelt, og dette ligger utenfor rammen for denne veilederen. For ytterligere ressurser, se Martin Beristain, Carlos El derecho a la reparación en los conflictos socioambientales: Experiencias, aprendizajes y desafíos prácticos Bilbao, Hegoa (2010), <http://publ.hegoa.efaber.net/publications/234>.
3. For ytterligere veiledning om rettsprosedyrer som er spesifikke for urfolk, se Doyle C (ed.) Business & Human Rights: Indigenous Peoples' Experiences with Access to Remedy. Case studies from Africa, Asia and Latin America (Chiang Mai, Madrid, Copenhagen: AIPP, Almaciga, IWGIA, 2015), <http://www.enip.eu/web/wp-content/uploads/2015/03/Business-and-Human-Rights-Indigenous-Peoples-Experience-with-Access-to-Remedy.pdf>.

D. Kartlegge og respondere på eksterne utfordringer for dialogen

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Gjennom proaktivt å identifisere og utvikle strategier for eksterne utfordringer håndteres interessentdialog effektivt. Potensielle risikoen eller problemstillinger knyttet til dialogen forutsettes og unngås, snarere enn å måtte håndteres i etterkant.

➡ Spesifikke eksterne utfordringer for interessentdialog knyttet til de lokale og operative forholdene ved en operasjon bør kartlegges. Strategier for å svare på utfordringer bør utvikles i planleggingsstadiet av en operasjon, og revideres i henhold endrede omstendigheter og tilbakemeldinger fra interessentene.

En liste over utfordringer og responsstrategier er oppført i tabell 7 nedenfor.

Tabell 7. **Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt interessentdialog**

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Sosiale eller kulturelle normer	Sosiale eller kulturelle normer eller praksis kan forhindre at enkelte personer eller grupper i et samfunn deltar i en dialog. For eksempel er det i noen kulturer ikke tillatt for kvinner å delta i viktige beslutninger. I enkelte sammenhenger kan religiøse trossamfunn, etnisitet eller kaste utelukke personer fra møter eller viktige beslutningsprosesser i samfunnet. Ungdom kan bli ekskludert fra å delta i enkelte kulturer.	Hold separate møter med ulike grupper for å sikre at marginaliserte eller potensielt sårbare personer (for eksempel etniske minoriteter, lavere kastegrupper) har mulighet til å delta i dialogen. Hvis det er mulig, bør det legges til rette for et separat forum slik at kvinner kan delta. Påse at teamet som jobber med dialoger i bedriften inkluderer kvinner. Start dialog med ungdomsorganisasjoner og skoler om påvirkninger som er relevante for unge, for eksempel muligheter for opplæring i arbeid og ferdigheter. Sørg for at dialogetikette og -teknikker er kulturelt tilpasset.
Maktdynamikk	Lokale maktavere kan dominere møter, eller skape en atmosfære som uformelt hindrer en meningsfylt og inkluderende dialog. Dialogaktiviteter kan føre til at enkelte interessenter blir utsatt for risiko (for eksempel menneskerettighetsforkjempere, samfunns- eller arbeidstakerrepresentanter og ledere).	Hold private, personlige møter slik at det er mindre sannsynlig at deltakerne føler seg hemmet i å uttrykke sine egne meninger fordi lokale innflytelsesrike eller mektige personer er tilstede. Etabler en policy for konfidensialitet og forsikre folk om at informasjonen de gir fra seg, blir behandlet anonymt og konfidensielt. Etabler anonyme stemmeprosedyrer og unngå å ha skriftlige nedtegnelser av svært sensitiv informasjon. Hvis det er fare for at dialog med bestemte interessenter vil utsette dem for fare, bør man konsultere en tredjepart, for eksempel frivillige organisasjoner som tidligere har arbeidet med interessentgrupper, om hvordan man bør fortsette dialogen. Maktdynamikk mellom interessenter og utvinningsvirksomheter kan være svært ubalansert. Denne dynamikken bør utjevnes for å unngå implisitte fiendtlige dialogsituasjoner (for eksempel ved å sørge for at lokalet og utformingen av forhandlingsstedet gjør at interessent(ene) føler seg komfortable).
Logistiske begrensninger	Isolasjon, ulendt terreng og dårlig transportinfrastruktur kan gjøre det vanskelig for enkelte interessenter å delta i dialogaktiviteter. Dårlige kommunikasjonsnett kan også forhindre deltakelse. Eldre/ungdom og personer med dårlig helse eller funksjonshemninger kan støte på vanskeligheter med å delta i dialogprosesser.	Hold møter på steder der folk normalt samles til offentlige møter eller enkelt kan dra til. Sørg for transport eller andre løsninger (bruk for eksempel radioprogrammer der man kan ringe inn) for mennesker på avsidesliggende eller isolerte steder slik at de kan være til stede eller delta i møter eller dialogaktiviteter. Vær forberedt på å reise for å møte enkelte grupper (for eksempel eldre/ungdom, folk med dårlig helse eller funksjonshemninger) til tider og steder som passer dem. Vær fleksibel og sett av ekstra tid til dialog dersom dårlig helse eller andre faktorer krever nye møtetidspunkter.

Tabell 7. **Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt interessentdialog**

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Sosioøkonomiske begrensninger	Det kan hende folk ikke er i stand til å betale for transportkostnader eller få fri fra arbeid for å være med på møter eller konsultasjoner. Det er ikke sikkert interessentene kan lese og skrive, eller de kan ha lite utdanning.	<p>Planlegg dialogen til tider og steder som passer til de forskjellige interessentenes tidsskjemaer. Dersom et selskap for eksempel ønsker dialog med fattige bønder, er det lite hensiktsmessig å organisere møter mens innhøstingen foregår.</p> <p>Sørg for transport eller dekk reiseutgifter slik at folk kan delta på møter.</p> <p>Kommuniser på et enkelt, ikke-teknisk språk slik at de med lav utdanning kan forstå. Sørg for materiale som forklarer prosjektet på flere måter, for eksempel brosjyrer, bilder og kart.</p> <p>Kommuniser viktig informasjon flere ganger for å sikre at interessentene forstår den.</p>
Lovkrav og undertrykkende regimer¹	I enkelte tilfeller kan lokal lovgivning eller rettspraksis gå på tvers av selskapets retningslinjer eller internasjonale standarder.	<p>Kommuniser klart og bredt at bedriften forplikter seg til å respektere internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, slik det er uttrykt i OECDs retningslinjer.</p> <p>I tilfeller der lokal lovgivning går på tvers av selskapets standarder og policyer, bør krav og forventninger kommuniseres og forhandles frem på forhånd, før iverksettelsen av eventuelle operasjoner.² Oppfordre myndighetene til å oppfylle sine menneskerettighetsforpliktelser, særlig der det er direkte koplinger til selskapets operasjoner.</p> <p>Unngå å bidra til kriminalisering av menneskerettighetsforkjempere, og unngå bruk av politi for å undertrykke fredelige protester eller andre former for motstand mot prosjektet.</p> <p>Vurder om selskapet skal gå inn eller trekke seg ut av områder der menneskerettighetene ikke kan respekteres.</p>
Kapasitetsbegrensninger³	Det kan hende lokale myndigheter eller tradisjonelle ledere ikke har tidligere erfaring med større utvinningsprosjekter. Dette kan kreve kapasitetsbygging. Eller de kan kreve bistand til å håndtere tilleggsbyrden eller presset som oppstår som følge av å koordinere en samfunns-konsultasjon eller dialogprosess.	<p>Vurder gruppens kapasitet og gjør nødvendige justeringer ved utdeling av informasjon, ved konsultasjon med grupper, eller i forhandlinger (for eksempel via opplæring, bistand med ekstern støtte osv.).</p> <p>Sørg for direkte støtte eller støtte via andre organer, som nasjonale eller globale fagforeninger eller frivillige organisasjoner, for å bygge kapasitet.</p>

Tabell 7. Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt interessentdialog

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Motstridende interesser og forventninger blant interessenter	<p>Selskapene kan favorisere en gruppe i forhold til en annen ved fordeling av fordeler fra et prosjekt i dialogaktivitetene, eller det kan oppfattes slik.</p> <p>Behov, ønsker eller forventninger hos forskjellige interessegrupper kan være motstridende eller diametralt motsatt, noe som betyr at det ikke er noen konsensus om problemstillinger blant interessentene.</p>	<p>Vurder i hvilken sammenheng dialogen skal foregå, inkludert allerede eksisterende forhold mellom interessentgrupper, og ta i bruk en inkluderende tilnærming i dialogen.</p> <p>Kriteriene og prosessen for fordeling av fordeler bør være klar, interessene og forventningene til forskjellige grupper bør være forstått, det bør være åpenhet i beslutningstakingen, og misfornøyde grupper bør ha en mulighet for å få sine synspunkter vurdert av en sterk og objektiv klageprosedyre.⁴</p> <p>Det kan søkes bistand fra en nøytral mellommann: Rollen til en slik mellommann bør ikke være å sikre at det oppnås enighet mellom partene, men at hver side har en klar og objektiv forståelse av sine egne, beste interesser, samt å legge til rette for samarbeid om beslutninger mellom forskjellige interessenter.</p> <p>Alle interessentenes synspunkter bør tas med og besvares i størst mulig grad. Uten at man ignorerer uenighet bør interessentene prioriteres i henhold til de som påvirkes mest og minst av prosjektet.</p>
Interessenter eller andre grupper misbruker dialogen	<p>Enkelte grupper eller interessenter kan forsøke å utnytte interessentdialogprosessen (når det for eksempel blir kjent at omplassering i et konsesjonsområde skal finne sted, kommer det folk fra utsiden av et samfunn og bygger provisoriske hytter i omplasseringsområdet og krever kompensasjon).</p>	<p>Avklar hvordan dialog i god tro defineres med tanke på selskapets egne handlinger og hva som forventes tilbake, slik at «misbruk» ikke sidestilles med manglende støtte eller godkjenning av selskapets foreslåtte aktiviteter.</p> <p>Kontakt lokalsamfunnet og bygg en solid kunnskapsbase før det føres dialog med interessentene.</p> <p>Del resultatene fra konsekvensutredningen og prosessen som skal håndtere påvirkningene.</p> <p>Etabler en åpen og rettferdig klagemekanisme som lar alle bli hørt, og som sørger for at alle spørsmål kan løses objektivt.</p>
Vold og motstand	<p>Interessenter eller sivilsamfunn driver aktive kampanjer mot selskapet eller prosjektet.</p> <p>Vold brukes av enkelte interessenter for å uttrykke misnøye med selskapet eller prosjektet.</p>	<p>Vurder den bakenforliggende årsaken til motstanden. Rettslige skritt mot personer i samfunnet kan føre til ytterligere forverring av situasjonen og bidra til kriminalisering av ikke-voldelige rettighetsforkjempere.</p> <p>Unngå å komme med offentlige uttalelser som stiller spørsmål ved arbeidet til slike grupper eller gir dem skylden for antatte forsinkelser eller forstyrrelser av prosjektet.</p> <p>Unngå alltid å svare med vold når sikkerhetstiltak iverksettes.</p> <p>Sikre at Voluntary Principles on Security and Human Rights overholdes ved innleie og ledelse av sikkerhetspersonell.</p> <p>Kontakt opposisjonsgrupper regelmessig og formy invitasjoner til å delta i dialog i god tro.</p> <p>I sammenhenger der opposisjonen er utbredt, ikke basert på feilinformasjon eller forutinntatthet, og der den pågår til tross for forsøk på meningsfylt dialog, bør et selskap vurdere risikoen ved å fortsette en operasjon.</p>

Tabell 7. **Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt interessentdialog**

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Nedarvede problemer som følge av dårlig interessentdialog	Dårlig interessentdialog med forgjengere som hadde virksomhet på stedet, eller tidligere dårlige erfaringer med utvinningsoperasjoner blant personer i samfunnet skaper store utfordringer for en ny operatør.	<p>Kartlegg slike problemer fra start, og der det er aktuelt, kartlegg tidligere problemer før det inngås forpliktelser og investeringer i et prosjekt.</p> <p>Kommuniser tydelig forholdet mellom selskapet og tidligere operatører. Anerkjenn de opplevde problemene rundt tidligere dialog, eller mangel på dette.</p> <p>Iverksett tiltak mot de negative påvirkningene som stammer fra en forgjenger, men som selskapet bidrar til (for eksempel utslipp fra operasjoner som går ut i lokalsamfunnets vanntilførsel på grunn av forgjengerens dårlige plassering av et fagområde).</p> <p>Gjør det klart hva som kan gjøres i fremtiden, hvilke saker det kan forhandles om, om det er mulig å gjøre noe med negative påvirkninger fra tidligere operasjoner, hvordan selskapets håndtering og dialogstrategi skiller seg fra forgjengerne.</p> <p>Dersom menneskerettigheter er berørt, og hvis ingen andre avhjelpende tiltak er tilgjengelige, bør det overtakende selskapet sørge for eller støtte forbedringen selv, i den grad forgjengeren har forvoldt skade.</p>
Mangel på samsvar mellom forventninger og virkelighet⁵	<p>Interessentene er ikke oppmerksomme på de operasjonelle og finansielle sidene ved en utvinningsoperasjon og har derfor store forventninger til hva utvinningen kan bidra med når det gjelder økonomi og utvikling.</p> <p>Dette er et særlig stort problem for leteselskaper, som kan oppfattes å være selskaper som driver gruvene selv om de kanskje mangler de samme ressursene og vanligvis ikke oppdager kommersielt drivverdige funn.</p>	<p>Oppfordre interessenter gjennom dialog til å dele forventninger, og del selskapets forventninger om operasjonen for å identifisere eventuelle misoppfatninger, og sikre at alle sider forstår hverandres posisjoner.</p> <p>Åpenhet om driften og forpliktelsene kan også være nyttig når det gjelder å håndtere forventningene. For eksempel kan åpenhet om kontrakter og innrapportering av inntekter og skatteinnbetalinger bidra til å gi interessentene en realistisk forståelse av operasjonen.</p> <p>Gi nødvendig støtte til interessenter så de kan forstå de driftsmessige realitetene i prosjektet.⁶</p>
Ressursutnyttelse til egen fordel	Interessentrepresentanter handler i egen interesse og representerer ikke synspunktene eller interessene til dem de skal representere.	<p>Når man fremforhandler avtaler, implementerer forpliktelser eller sørger for avhjelpende tiltak, bør verdiene og interessene til interessentgruppen som helhet vurderes.</p> <p>Når selskapene har oppdaget røde flagg knyttet til adferden til representanter som er valgt av interessentene, bør de rådføre seg grundig med interessentgruppene om hvordan de skal fortsette.⁷</p>

1. En rekke verktøy gir veiledning om hva slags ressurser som kreves for operasjoner i høyrisiko- eller konfliktsoner. Dette inkluderer: OECD risk awareness tool for MNEs in weak governance zones (2006), IPIECAs Guide to operating in areas of conflict for the oil and gas industry (2008).
2. Se anbefalinger til ledelsen: *Ta spørsmål i tilknytning til interessentdialogen med i betraktning når det foretas investeringer eller inngås forretningsforbindelser.*
3. For mer informasjon, se anbefalinger til personellet på utvinningsstedet, trinn 3(c): *Gi den støtten og informasjonen som er nødvendig for at interessentene kan fremlegge sine perspektiver og interesser.*
4. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 4(e): *Etabler tydelige og funksjonelle prosesser for å respondere på klager.*
5. Å forstå forventninger er spesielt viktig i letefasen av et prosjekt, da de fleste leteaktiviteter ikke resulterer i kommersielt drivverdige utvinningsoperasjoner. For leteprosjekter som fører til funn av en forekomst, vil forventninger allerede være til stede, og selskapet som videreutvikler funnet til en operasjon, må være oppmerksom på slike forventninger.
6. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 3(c): *Gi den støtten og informasjonen som er nødvendig for at interessentene kan fremlegge sine interesser og perspektiver.*
7. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 2(b): *Verifisere representanter eller samtalepartnere for interessentgrupper.*

E. Etabler tydelige og funksjonelle prosesser for å respondere på klager

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Å gi interessentene mulighet til å klage gir selskap et en mulighet til å kartlegge negative påvirkninger. Fordi hensikten med en klagemekanisme er å avhjelpe en situasjon, er det et viktig middel for å håndtere negative påvirkninger. Klagemekanismer kan sørge for tidlig avhjelping og således forhindre en eskalering av problemene og etablere tillit blant interessentene som grunnlag for fremtidig meningsfylt dialog.

Mange påvirkninger ved utvinningsaktiviteter vil være kjent på forhånd, og håndtering av dem omfatter konsultasjoner og forhandlinger med interessenter for å kartlegge den mest egnede responsen. Andre ganger forutser man ikke negative påvirkninger. Disse må da tas hånd om i etterkant. Det er viktig at et selskap er oppmerksom på og responderer på problemer etter hvert som de oppstår.

➡ Klare og funksjonelle klageprosesser skal etableres som gjør at interessentene kan komme med bekymringer overfor selskapet, slik at selskapet kan avbøte situasjonen og sørge for tidlig og direkte avhjelping.

Etablerte klagemekanismer i selskapet eller samfunnet skal ikke utelukke tilgang til juridiske eller ikke-juridiske klagemekanismer, inkludert de nasjonale kontaktpunktene for OECDs retningslinjer.²¹ De bør heller ikke brukes til å undergrave fagforeningens rolle i håndteringen av arbeidsrelaterte konflikter.²² Selskapets klagemekanismer er lite egnet til å håndtere tilfeller av grove menneskerettighetsbrudd som tortur, voldtekt, drap og brudd på humanitær folkerett. Slike alvorlige forbrytelser skal rapporteres til relevante nasjonale kompetente myndigheter og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner. I slike tilfeller bør selskapene tilrettelegge for, men ikke blande seg inn i, sivil- eller strafferettslig etterforskning eller undersøkelser rundt menneskerettigheter, og rettslig avkall som utelukker tilgang til rettslige skritt for ofre for grove brudd på menneskerettighetene bør ikke brukes i forbindelse med klagemekanismer på selskapsnivå.²³

21. Se kapittel XIV, punkt 43 A12 i *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, 2011 Edition, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

22. Ibid.

23. Et nylig ikke-bindende brev fra høykommissæren for menneskerettigheter sa at «forutsetningen bør være at det i så stor grad som mulig ikke skal pålegges krav som er avgjort ved hjelp av en utenomrettslig klagemekanisme. Allikevel, og siden det ikke er et forbud i seg selv om rettslige avvik i gjeldende internasjonale standarder og praksis, kan det oppstå situasjoner hvor selskaper ønsker å sikre at det på grunn av forutsigbarhet og oppgjør kreves fraskrivelse fra saksøkerne ved avslutningen av en avhjelpende prosess. I slike tilfeller bør den rettslige fraskrivelsen være så smalt tolket som mulig, og bevare de skadelidtes rett til kravet om å føre en retts sak i tilknytning til eventuelle kriminelle påstander.» OHCHR's mening om saken er imidlertid omdiskutert av enkelte interessenter. For hele dokumentet, se Office of the High Commissioner for Human Rights, *Re: Allegations regarding the Porgera Joint Venture remedy framework* (juli, 2013), www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/LetterPorgera.pdf.

Klagemekanismer bør ha visse kjennetegn. Effektivitetskriteriene for ikke-juridiske klagemekanismer i FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter er et viktig referansepunkt (se tabell 8 for mer informasjon).²⁴

Tabell 8. **Effektivitetskriterier for ikke-juridiske klagemekanismer**

Legitim	Pålitelig
	Ansvarlig
Tilgjengelig	Kjent
	Forskjellige tilgangspunkter
	Bistand til å overvinne barrierer
Forutsigbar	Klare prosedyrer
	Klare tidsrammer
Rettferdig	Rettferdig tilgang til informasjon, råd og ekspertise
	Rettferdig behandling
Åpen	Holde partene informert om fremgangen i saker
	Sørge for informasjon om prosessen for å bygge tillit
Rettighetskompatibel	Utfall og avhjelping må samsvare med internasjonalt anerkjente rettigheter
	Ingen innvirkning på rettssystemet
Kontinuerlig læring	Kartlegging av læringspunkter for (i) å forbedre mekanismen og (ii) forhindre fremtidig skade
Basert på engasjement og dialog	Konsultere brukere (inkludert interne brukere) om utforming og ytelse ¹

1. For en god modell for effektiv utforming av klagemekanismer når det gjelder olje- og gassoperasjoner, se IPIECAs *Community Grievance Mechanism Toolbox*, www.ipeica.org/publication/community-grievance-mechanism-toolbox; i sammenheng med gruveoperasjoner, se ICMM, *Human Rights in the Mining & Metals Sector: Handling and Resolving Local Level Concerns & Grievances* (2009), www.icmm.com/document/691.

Kilde: The Office of the Compliance Advisor/Ombudsman, *A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects*. Etisk rådgiver/ombudsmann med innlemmelse av effektivitetskriterier for ikke-juridiske klagemekanismer i FNs Guiding Principles on Business and Human Rights.

Hvilken form klagemekanismen skal anta, avhenger av operasjonens størrelse og art. For eksempel bør små operasjoner eller leteselskaper som driver med stramme budsjetter, holde klagemekanismene enkle og proporsjonale med det anslagsvis lille antallet klager som skal håndteres.

24. Se UN Guiding Principles for Business and Human Rights, (2011) kapittel B, punkt 31, www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_en.pdf.

F. Gå i dialog med interessentene for å sikre at de avhjelpende tiltakene har ønsket effekt

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Selskaper har plikt til å avhjelpe de faktiske påvirkningene de forårsaker eller bidrar til. Enkelte former for avhjelping er imidlertid ikke alltid egnet, og i visse sammenhenger kan de være risikable for interessenter. Å rådføre seg med interessenter og svare på utfordringer på forhånd kan sikre at de avhjelpende tiltakene er hensiktsmessige og potensielle risikoer unngås.

➡ Selskapene bør rådføre seg med interessenter og kartlegge og svare på utfordringer for å sørge for egnede korrigerings tiltak.

I henhold til OECDs retningslinjer skal selskaper iverksette tiltak mot påvirkninger de har forårsaket eller bidratt til via avhjelping.²⁵ Avhjelping kan imidlertid opptre i forskjellige former, inkludert restitusjon, rehabilitering, kompensasjon, tilfredshet og garantier mot gjentakelse.²⁶ I tillegg til forskjellige former kan responsen variere i omfang og være på individnivå eller kollektivt.²⁷ Ikke alle former for avhjelping er egnet i alle sammenhenger, og enkelte former for avhjelping kan skape risikoer (se tabell 9 nedenfor for mer informasjon).

25. Se kapittel II: Se kapittel om generelle retningslinjer, punkt 14 A12 i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

26. Se FN's retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter, kommentar til kapittel III.A, prinsipp 2, grunnprinsipper og retningslinjer for retten til avhjelping og erstatning for ofre for grove brudd på internasjonal menneskerettighetslov og alvorlige brudd på internasjonal humanitær folkerett, www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_en.pdf.

27. Kollektiv avhjelping kan være egnet i situasjoner der kollektiv skade har oppstått, for eksempel skade på hellig jord, og kan bidra til effektiv ressursbruk.

Tabell 9. Vanlige utfordringer og strategier for avhjelping

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Avhjelpingen er ikke egnet eller optimal for sammenhengene	Ikke alle former for avhjelping er egnet i alle sammenhenger. Eksempelvis viser erfaring at for samfunn som ikke tidligere har jobbet i en pengeøkonomi, eller der sparing og investeringer er uvanlige, blir kompensasjon i form av engangsbeløp ofte brukt raskt, noe som fører til utarming på lang sikt.	<p>Selskaper bør rådføre seg med aktører i regionen med erfaring fra avhjelpingsprosesser (for eksempel frivillige organisasjoner, andre operatører i regionen) for å forstå risikoer og beste praksis.</p> <p>Børte interessenter bør få muligheten til å velge hvilken form avhjelpingen skal ha. Der den valgte formen representerer en risiko for interessentene, bør disse risikoene diskuteres med interessentene, og det bør etableres enighet om potensielle løsninger (for eksempel etablering av et fond, delbetalinger osv.).</p> <p>Selskaper skal sikre at kompensasjon for jord, eiendeler eller annet tilgodeser kvinner i like stor grad som menn.</p> <p>Selskapene bør avklare med ansatte i relevante stillinger (compliance, regnskap) om hva som er riktig postering av kompensasjonsbetalinger til interessenter, fordi skattemyndigheter eller revisor kan tolke slike betalinger som bestikkelser.</p>
Interessentene anser avhjelpingen som utilfredsstillende	Å vurdere omfanget og kostnaden forbundet med skader kan være en komplisert prosess, og avhjelpingsformer kan variere. Som følge av dette kan interessenter føle at de ikke får tilstrekkelig kompensasjon.	<p>Avhjelpingen bør være av en slik art at interessentenes tilstand blir slik den var før, eller bedre.</p> <p>Interessenter bør involveres i hvordan negative konsekvenser skal tas hånd om og vurderinger av skadeomfang.</p> <p>Dersom interessenter ikke er med i beslutningsprosessen knyttet til hvordan negative konsekvenser skal tas hånd om, for eksempel der dette er dekket av lokalt lovverk, bør det gis en forklaring på hvorfor denne løsningen ble valgt, samt løsningens risikoer og fordeler.</p> <p>Interessenter bør følges opp for å evaluere hvor tilfredse de er med avhjelpingstiltaket.</p>
Det oppstår konflikt mellom interessentene fordi noen mener at avhjelpingen er urettferdig	Avhjelping kan skape konflikt mellom interessentene hvis noen føler at de fikk en urettferdig kompensasjon sammenlignet med andre.	<p>Kriteriene og prosessen for avhjelping bør gjøres tydelig, og bør være rettferdig og objektiv.</p> <p>Det bør være åpenhet i beslutningsprosesser, og interessentene bør ha tilgang til informasjon om hvordan liknende påvirkninger har blitt løst, før man inngår avtaler om avhjelping.</p>

TRINN 5: PÅSE AT OPPFØLGING SKJER

Trinn 5: Sammendrag av handlingspunkter

- Det bør føres et forpliktelsesregister for å spore oppfølging av resultatene fra interessentdialogen.
- Rapporter om overholdelse (eller manglende overholdelse) av forpliktelser bør kommuniseres til interessentene, og interessentene bør gis mulighet til å uttrykke tilfredshet eller manglende tilfredshet.

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Oppfølging og tilbakerapportering til interessentene om hvordan resultatene fra interessentaktiviteter er omsatt i praksis gjør at interessentene ser at deres perspektiver blir tatt alvorlig, og er også nyttig for å håndtere interessentenes forventninger. Hvis resultatene av interessentdialogen ikke blir fulgt opp, kan forholdet til interessentene bli skadelidende, og effekten av dialogen blir kanskje ikke så god som den burde ha vært. I tillegg er det å redegjøre for hvordan negative påvirkninger blir håndtert, viktig i forbindelse med aktsomhetsvurderinger slik dette er definert i OECDs retningslinjer.²⁸

A. Etablere en prosess for å spore oppfølging av avtaler, forpliktelser og avhjelpende tiltak

➡ Det bør føres et forpliktelsesregister for å spore oppfølging av resultater fra interessentdialogen, inkludert referat fra alle møter, sluttavtaler som det ble enighet om gjennom forhandlingsprosesser, forpliktelser som selskapet har påtatt seg overfor interessentene, samt respons på klager og avtaler om hvordan negative påvirkninger bør håndteres.²⁹

Et forpliktelsesregister bør omfatte:

- tidslinjer for implementering av forpliktelser som det er enighet om, og som er kommunisert til relevante interessenter, deriblant avhjelpende tiltak
- kartlegging av personer/team med ansvar for å implementere forpliktelser

28. OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, kapittel II, punkt 10(A) <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>.

29. Det finnes mange nyttige dataprogrammer som kan bidra til å håndtere interessentdialogen. Se for eksempel IFC, *Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets* (2007) www.ifc.org/wps/wcm/connect/938f1a-0048855805beacfe6a6515bb18/IFC_StakeholderEngagement.pdf?MOD=AJPERES s. 90, for eksempel Comm-Trac™, Credit 360, Entropy System™, React, Smart Dialogue™ og 3PTracking™.

- spesifikke avtaler med interessentene om hvordan forpliktelser skal implementeres (for eksempel hvis det skal bygges en vei, hvor skal den ligge, om det skal brukes lokale leverandører ved bygging osv.)
- nåværende status for implementering av forpliktelser
- oversikt over sluttavtaler inngått med lokalsamfunnene og disse avtalenes implikasjoner for prosjektplanleggingen
- oversikt over pågående forhandlinger; problemer som det ennå ikke har blitt enighet om, og følgene for prosjektplanleggingen.

Oppføringer i forpliktelsesregisteret bør godkjennes av dem som har myndighet til å gjennomføre forpliktelser eller ta relevante prosjektbeslutninger. Hvis forpliktelsen krever at toppledelsen engasjerer seg, bør de tas med i godkjenning av og rapportering mot forpliktelsesregisteret.³⁰

B. Rapportere regelmessig tilbake til interessentene om oppfølging av avtaler, forpliktelser og avhjelpende tiltak.

➡ Rapport om oppfølging (eller mangel på det) av forpliktelser og avtaler bør kommuniseres til interessentene i god tid. Interessentene bør gis en mulighet til å uttrykke sin tilfredshet eller mangel på tilfredshet når det gjelder gjennomføring av forpliktelser.

Rapportering bør foretas av dem som har ansvar for å gjennomføre forpliktelsene eller iverksette avhjelpende tiltak.

I tilfeller der det er et avvik mellom det som tidligere ble avtalt og handlingen, bør det gis en forklaring på avviket, og interessentene bør gis mulighet til å reagere på endring i omstendighetene før det tas en endelig prosjektbeslutning.

30. Se anbefalinger til ledelsen, avsnitt D: *Etablere en ordning med tilbakemelding slik at det er mulig å integrere synspunkter i beslutninger som gjelder prosjektet.*

TRINN 6: OVERVÅKE OG EVALUERE AKTIVITETER I TILKNYTNING TIL INTERESSENTDIALOGEN OG REAGERE PÅ IDENTIFISERTE MANGLER

Trinn 6: Sammendrag av handlingspunkter

- Noen målbare indikatorer for å evaluere aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen bør identifiseres, diskuteres med relevante interessenter og overvåkes over tid.
- Det bør oppmuntres til deltakende metoder for overvåkning og evaluering, og de bør iverksettes i den grad det er mulig.
- Selskapene bør periodisk søke uavhengig eksternt gjennomgang av sin interessentdialog.
- Når mangler oppdages eller uforutsette negative påvirkninger opptrer, bør årsakene til manglene identifiseres, og systemene bør justeres i samsvar med det.

Hvorfor er dette viktig i en aktsomhetsvurderingsprosess?

Det er viktig å overvåke og evaluere effektiviteten av aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen, både for å sikre at dialogaktivitetene når sine mål, særlig med hensyn til å unngå og håndtere negative påvirkninger på interessentene, og at ressursene ikke går til spille ved aktiviteter som ikke er gjennomtenkt eller blir skikkelig implementert.

A. Etablere indikatorer og vurderingskriterier som evaluerer effektiviteten av interessentdialogen

➡ Noen målbare indikatorer for å evaluere aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen bør identifiseres, diskuteres med relevante interessenter og overvåkes over tid.

Generelt sett vil den beste indikatoren på vellykkede aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen være kvaliteten på forholdet mellom selskapet og interessentene, noe som kan evalueres på grunnlag av tilbakemelding fra interessentene.

Tilbakemeldinger kan fås gjennom interessentdialogen (for eksempel ved å snakke med lokalsamfunnene, innhente tilbakemeldinger fra personer som deltar på møter og i fora, ved å se på hvilke problemer som er gjenstand for avhjelpende tiltak) eller andre prosesser.

Selskapene kan for eksempel sette opp forslagskasser i lokalsamfunnet, slik at interessentene kan legge igjen anonyme tilbakemeldinger om dialogprosessene, eller benytte rapportkort fra borgerne som er en måte å vurdere kvaliteten på forholdet mellom et selskap og dets interessenter på. En årlig eller

halvårlig undersøkelse av hvordan interessentene opplever interessentdialogen kan brukes til å vurdere kvaliteten på forholdet mellom et selskap og interessentene over tid og måle endringene i tilfredshetsnivå. Dette kan bidra til å avdekke behov for å foreta justeringer i prosessen eller å iverksette tiltak for å håndtere underliggende problemer.

Større operasjoner med komplekse programmer for interessentdialog må kanskje etablere mer spesifikke indikatorer og mer formelle prosesser for overvåkning og evaluering. Potensielle indikatorer og generelle vurderingskriterier for aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen gis i vedlegg A til denne veilederen. Indikatorer på prosjektnivå kan imidlertid også utvikles og skreddersys til spesifikke aktiviteter.

B. Etablere deltakende metode for overvåking og evaluering

➡ Det bør oppmuntres til deltakende metoder for overvåkning og evaluering, og de bør iverksettes i den grad det er mulig.

Deltakende overvåkning av interessentdialogen kan styrke tilliten og gi interessentene en større følelse av mestring og eierskap i et prosjekt.³¹ Det vil bety å inkludere interessentene i den senere prosessen ved ganske enkelt å få tilbakemeldinger fra dem. Tabell 10 under gir et sammendrag av noen av forskjellene mellom strategier for vanlig og deltakende overvåkning og evaluering.

Tabell 10. Forskjeller mellom vanlig og deltakende metode for overvåkning og evaluering

	Vanlig overvåkning og evaluering	Deltakende overvåkning og evaluering
Hvem planlegger og styrer prosessen:	Toppledere eller eksterne eksperter	Lokale personer, prosjekt- eller aktivitetspersonell, ledere og andre interessenter, ofte assistert av en tilrettelegger
Rollen til primærinteressentene (de som er tiltenkt fordelene):	Bare gi informasjon	Utforme og tilpasse metoden, innhente og analysere data, dele resultater og omsette dem i handling
Slik måles suksess:	Eksternt definerte, hovedsakelig kvantitative indikatorer	Internt definerte indikatorer, inkludert flere kvalitative vurderinger
Metode:	Forhåndsbestemt	Adaptiv

Kilde: Institute of Development Studies (1998) "Participatory Monitoring and Evaluation: Learning from Change", IDS Policy Briefing, www.ids.ac.uk/files/dmfile/PB12.pdf.

31. Mer informasjon om deltakerrelatert overvåkning kan fås fra Parker, R. og Dakin, R. *Managing Risk and Maintaining License to Operate: Participatory Planning and Monitoring in the Extractive Industries* (2008), <http://commdev.org/extractives/managing-risk-and-maintaining-license-operate-participatory-planning-and-monitoring-extractive>; CAO, *Participatory Water Monitoring A Guide for Preventing and Managing Conflict* (2008), www.cao-ombudsman.org/howwework/advisor/documents/watermoneng.pdf.

C. Uavhengig, ekstern gjennomgang

➔ Selskapene bør periodisk søke uavhengig ekstern gjennomgang av sin interessentdialog.

Slike vurderinger øker troverdigheten og styrker selskapets omdømme med hensyn til praksis for interessentdialog.

Formen den eksterne verifisering bør ta, vil avhenge av størrelsen, omfanget og type operasjon. For eksempel kan mindre eller kortvarige operasjoner rett og slett utpeke en uavhengig tilrettelegger for å innhente og samle tilbakemeldinger fra interessentene.

Heller enn å leie inn konsulenter for å foreta denne gjennomgangen, bør selskapene ved behov få en gjennomgang fra en uavhengig part. Uavhengige parter har ikke interesser (økonomiske, politiske eller annet) som kan påvirke deres objektivitet. Uavhengige parter kan for eksempel være bransjeforeninger, akademiske institusjoner og organisasjoner i det sivile samfunn.³²

D. Respondere på resultater av overvåknings- og evalueringsaktiviteter

Uforutsette påvirkninger eller mangler ved interessentdialogen kan oppdages ved å etablere overvåknings- og evalueringsprosesser, men også ad hoc, for eksempel ved uformelle tilbakemeldinger fra interessentene eller som følge av saker som tas opp i klageprosesser.

➔ Når mangler oppdages eller uforutsette negative påvirkninger opptrer, bør årsakene til manglene identifiseres, og systemene bør justeres i samsvar med det.

- **Kan mer effektiv kommunikasjon løse problemet?** Er det en konkret misforståelse som forårsaker konflikten? Er det kommunisert gal informasjon? Var informasjonen som ble kommunisert, ufullstendig eller for kompleks? Har konflikten sitt opphav i en oppfatning av manglende åpenhet?
- **Kan mer effektive prosedyrer løse problemet?** Er det uklare eller misforståtte prosedyrer? Har prosedyrene blitt fulgt i praksis? Er det slik at nåværende prosedyrer begünstiger enkelte grupper fremfor andre? Oppfattes noe som direkte eller indirekte diskriminering som følge av prosedyrene?
- **Kan mer effektive strukturer løse problemet?** Kan personellkapasitet eller ressurstilgang økes for å håndtere problemet? Kan samarbeid med andre selskaper eller partnere hos myndighetene eller det sivile samfunnet løse problemet?

32. For et eksempel på et sterkt eksternt verifiseringssystem for gruveindustrien, se: Mining Association of Canada, *Towards Sustainable Mining Initiative – Community and Aboriginal Engagement Protocol*, www.mining.ca/site/index.php/en/towards-sustainable-mining.html.

VEDLEGG A

Struktur for overvåkning og evaluering av en meningsfylt interessentdialog

Tabellen nedenfor viser en forenklet og illustrerende struktur for arbeidet med overvåkning og evaluering av aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen. Indikatorene og vurderingskriteriene er ment å gi veiledning til selskaper om aspekter som bør overveies ved overvåkning og evaluering av prosesser i forbindelse med interessentdialogen, men det er ikke tanken at de skal følges slavisk. Selskapene kan bruke denne strukturen eller gjøre tilpasninger til egne aktiviteter i tilknytning til overvåkning og evaluering.

Tabell A.1. **Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen**

Hensikt	Potensielle indikatorer	Praksis
Forstå konteksten og kartlegge interessentene		
<p>Utvikle en forståelse for de lokale forholdene og arbeidet som skal finne sted.</p> <p>Identifiser berørte interessenter og sårbare grupper.</p> <p>Identifiser representantene for interessentene.</p>	<p>Mangfoldet av og kvaliteten på kilder som konsulteres for å forstå sammenhengen, og kvaliteten på informasjonen som innhentes.</p> <p>Frekvensen på ny kartlegging av berørte interessentgrupper som svar på prosjektendringer, tilbakemeldinger fra relevante grupper og mangel på samsvar med forventede resultater.</p> <p>Graden av samsvar mellom perspektivene til representantene for de interessentene og perspektivene interessentene har.</p>	<p>God praksis: Personell som er involvert i interessentdialogen, deltar i konsekvensutredningen. Mange ulike kilder konsulteres for å forstå de lokale forholdene og arbeidet som skal utføres, blant annet konsultasjoner med teknisk personell og innledende kartleggingssamtaler. Konklusjoner om berørte interessenter og rettighetshavere verifiseres med interessentene selv når det er etablert konsultasjonsmekanismer, og disse er tilpasset interessentenes perspektiver. De identifiserte interessentrepresentantene representerer en rekke relevante grupper og viktig gruppedynamikk. Identifiserte interessentgrupper og representanter tilpasses endringer i prosjektplanen, arbeidet som utføres og i takt med bedre informasjonsgrunnlaget som følge av konsultasjon med relevante interessenter. Dialog med de mest alvorlig berørte og sårbare interessentene prioriteres. Oppfatningene til en lang rekke interessenter tas med i vurderingen.</p> <p>Moderat praksis: Det foretas noen undersøkelser via Internett og trykte medier, og identifiserte ledere i lokalsamfunnet konsulteres for å finne berørte interessenter og sårbare grupper. Resultatene blir ikke triangulert ved hjelp av andre kilder, men er i samsvar med oppfatningene til de fleste interessentene. Interessentenes representanter omfatter ledere fra ulike grupper, men representerer ikke marginaliserte grupper eller minoriteter. Resultatene tilpasses på forskjellige trinn av livssyklusen til operasjonen av hvert selskap som er involvert, og når det oppdages feilantagelser, men ikke via regelmessig konsultasjon. Dialogen prioriteres på grunnlag av påvirkningen på interessentene og innflytelsen på prosjektet eller aktiviteten.</p> <p>Dårlig praksis: Selskapet bruker begrensede kilder, for eksempel gamle konsekvensutredninger, for å forstå påvirkningen på interessentene. Interessentgrupper og relevant teknisk personell blir ikke konsultert i prosessen med å kartlegge berørte interessenter og sårbare grupper, og prosessen blir dermed ikke tilpasset interessentenes perspektiver. Resultater blir ikke tilpasset endringer i situasjonen. Interessentenes representanter omfatter selverklærte ledere av majoritetsgrupper. De mest innflytelsesrike interessentene blir prioritert for dialog, uten hensyn til hvor alvorlig den negative påvirkningen er.</p>

Tabell A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen

Etablere det nødvendige støttesystemet for meningsfylt interessentdialog		
Kartlegge egnede mål og hensikter for dialogaktiviteter.	I hvilken grad mål og hensikter er klare, realistiske og i tråd med selskapets retningslinjer og internasjonale standarder for hva som utgjør en meningsfylt interessentdialog (for eksempel denne veilederen).	<p>God praksis: Mål og hensikter er realistiske, spesifikke, vurdert før dialogen, i tråd med selskapets policy og internasjonale standarder (for eksempel å unngå negative påvirkninger og optimalisere fordelene for interessentene), og de er gjennomgått kritisk av toppledelsen.</p> <p>Moderat praksis: Mål og hensikter er uklare og ikke diskutert med ledelsen.</p> <p>Dårlig praksis: Mål og hensikter er ikke utviklet, eller de er bare i samsvar med kommersielle hensikter.</p>
Påse at personellet behandler interessentene med respekt.	<p>Antall klager fra interessentene på upassende atferd fra personellet.</p> <p>Frekvensen på samspillet med interessentene utenfor arbeidsplassen (besøke lokale restauranter osv.).</p> <p>I hvilken grad interessentene føler seg komfortable når de er i kontakt med selskapets personell.</p>	<p>God praksis: Ingen klager fra folk i lokalsamfunnet på at selskapets personell oppfører seg upassende. Selskapets personell legger vekt på regelmessig uformell samhandling med lokalbefolkningen (for eksempel ved å handle på lokale markeder, spise på lokale restauranter).</p> <p>Moderat praksis: Tidvise klager fra interessenter på personellens atferd. Personellet har minimalt samkvem med interessentene utenfor den profesjonelle arena.</p> <p>Dårlig praksis: Hyppige klager fra interessentene på selskapets personell. Intet samkvem mellom personell og interessenter utenfor den profesjonelle arena.</p>
Påse at interessentene er informert.	<p>I hvilken grad informasjon som gis til interessentene, samsvarer med det de anser som viktig.</p> <p>I hvilken grad informasjon presenteres i formater som er tilgjengelige for befolkningen (for eksempel bruk av lokalt språk, bruk av forskjellige typer kommunikasjonsmaterieil).</p> <p>Om flere interessenter kan forklare og kommunisere viktige aspekter ved prosjektet, for eksempel hva de antatte konsekvensene er, og hvordan dialogprosessen er strukturert.</p> <p>Hvor komfortable interessentene er med hvordan informasjonen om dem håndteres.</p>	<p>God praksis: Nesten alle interessenter kan forklare og kommunisere viktige aspekter ved prosjektet. Informasjonen som deles, er nøyaktig, klar og samsvarer med interessentenes oppfatninger av hva som er viktig. Endringer foretas i innholdet og formen på informasjonen for å sikre at den er tilgjengelig for de relevante interessegruppene, som kan ha varierende kompetansenivå. Når det gis informasjon om interessentene, søker man alltid få forstå hva som er private eller sensitive sider ved informasjonen, og inngå avtaler om hvordan informasjonen kan brukes og deles. Informasjon som gis i fortrolighet, blir beskyttet. Så langt som mulig gis det en begrunnelse for hemmelighet i tilfeller der full åpenhet ikke er mulig.</p> <p>Moderat praksis: De fleste interessentene kan forklare og kommunisere viktige aspekter ved prosjektet. Informasjon som deles, er nøyaktig, klar og tilgjengelig for en rekke interessenter. Interessentene blir ikke konsultert om hva de anser som viktig og opplever å bli overlesset med informasjon, eller de blir ikke informert om sakene de synes er viktigst. Selskapet bruker skjønn for å avgjøre hvilken informasjon som er sensitiv, og forsøker å beskytte fortrolig informasjon. Det gis ingen forklaring for hemmelighet i tilfeller der full åpenhet ikke er mulig.</p> <p>Dårlig praksis: De færreste interessenter kan forklare og kommunisere viktige aspekter ved prosjektet. Informasjonen er ikke skreddersydd til målgruppen og kan derfor oppfattes som uklar og utilgjengelig for interessentene. Informasjonsmaterieil til interessentene deles ikke med dem. Ingen adekvate håndteringssystemer er på plass med hensyn til sensitiv informasjon.</p>

Tabell A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen

Etablere det nødvendige støttesystemet for meningsfylt interessentdialog		
Gi støtten som er nødvendig for at interessentene skal kunne fremlegge sine perspektiver og posisjoner.	Kvaliteten på og relevansen til støtte til interessentene når det gjelder dialogen. I hvilken grad på forespørsler fra interessentene om støtte møtes med velvillighet.	<p>God praksis: Interessentene gis adekvat opplæring og støtte eller gis nok ressurser til å engasjere ekstern assistanse, slik at de blir i stand til fremlegge sine perspektiver og interesser i forbindelse med dialogen.</p> <p>Moderat praksis: Det gis støtte til at interessentene kan engasjere ekstern assistanse, men interessentene er ikke involvert i å velge sine egne eksperter, og det gis ikke ressurser til å utvikle ferdigheter som er nyttige for interessentene i dialogprosessen.</p> <p>Dårlig praksis: Det gis ingen støtte til håndtering av kapasitetsproblemer blant interessentene.</p>
Aktiviteter sett i forhold til ressursene.	Forholdet mellom påkrevde ressurser og ressurser som faktisk er avsatt til interessentdialog.	<p>God praksis: Aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen ses på som en sentral del av operasjonene og får ressurser deretter, eller mangel på ressurser blir løst effektivt ved å utnytte andre eksisterende ressurser. Personellet har de nødvendige ferdighetene til å gå inn i interessentdialogen. Forespørsler fra personellet om ressurser til dialog tas alvorlig av ledelsen og inkluderes i økonomistyringssystemer.</p> <p>Moderat praksis: Det fordeles noen ressurser til aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen, men i utilstrekkelig grad. Personell har kommunisert til toppledelsen at det er viktig å ha en interessentdialog og har integrert den i operasjonene for å dra nytte av operasjonelle synergier med noe hell.</p> <p>Dårlig praksis: Interessentdialogen får ikke tilført nok ressurser, det er ikke gjort forsøk på å kommunisere verdien av interessentdialogen til ledelsen, og aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen er ikke integrert i operasjonene.</p>
Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser		
Sette opp realistiske og egnede tidslinjer for dialogen.	I hvilken grad det er en enkel prosess å tilpasse tidslinjen hvis problemer dukker opp. Tidspunktet for innledende kontakt med interessentgrupper i tilknytning til prosjektplaner. Gjennomsnittlig lengde på tid mellom invitasjon fra selskapet og interessentmøter og andre dialogaktiviteter.	<p>God praksis: Tidslinjene diskuteres med interessentene og gjenspeiler realitetene i operasjonen og de lokale forholdene. Det er lagt fleksibilitet inn i tidslinjene. Det startes dialog med interessentene så tidlig som mulig, de gis innkalling i god tid før møter og nok tid til å foreta en vurdering og diskutere eventuelle forslag og vedtak internt.</p> <p>Moderat praksis: Tidslinjene reflekterer operasjonelle realiteter, men blir ikke diskutert med interessentene på forhånd og må derfor justeres.</p> <p>Dårlig praksis: Tidslinjene er urealistiske og mangler fleksibilitet. Interessentene blir ikke konsultert når det etableres tidslinjer, og dermed oppstår det forsinkelser for selskapet. Interessentene får verken tilstrekkelig varsel eller tid til å forberede seg til dialogen.</p>

Tabell A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen

Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser		
Planlegg egnede dialogaktiviteter.	<p>I hvilken grad prioriteringene i dialogen gjenspeiler perspektivene til interessenter og nøkkelpartnere.</p> <p>I hvilken grad interessentene er involvert når dialogaktivitetene skal planlegges.</p> <p>Antall problemer som diskuteres og håndteres med interessentene på forhånd i stedet for i etterkant.</p> <p>I hvilken grad utfordringer for dialogen forutses på planleggingsstadiet.</p>	<p>God praksis: Dialogaktiviteter planlegges på forhånd med innspill fra relevante interessenter for å forstå den beste måten å føre dialog på og å forutse og planlegge med tanke på utfordringer for dialogen. Nesten alle problemer forutses, i stedet for at de reageres på gjennom hele dialogprosessen.</p> <p>Moderat praksis: Dialogaktiviteter planlegges på forhånd, men nøkkelpartnere og interessentgrupper blir ikke konsultert på planleggingsstadiet. Utfordringer for dialogen forutses ikke.</p> <p>Dårlig praksis: Dialogaktiviteter blir ikke skikkelig planlagt, eller de foretas ad hoc. Omfanget av dialogen er begrenset til levering av ønveisinformasjon, der det ikke er planlagt at interessentene skal ha en aktiv rolle i dialog- eller beslutningsprosessen. Utfordringer for dialogen blir ikke vurdert og forutses ikke.</p>
Påse at dialogen er effektiv og tjener formålet.	<p>Prosentandel av konklusjoner eller avtaler det oppnås enighet om, og som ikke blir imøtegått senere.</p> <p>Prosentandel av interessentene som deltar i dialogaktiviteter som føler at prosessen ble gjennomført på en rettferdig måte.</p>	<p>God praksis: Vilkårene for dialogen etableres på en tydelig måte og avtales før dialogaktivitetene starter. Dialogaktivitetene håndteres bra, gir god deltakerbalanse og oppnår de avtalte målene. Det utarbeides en tydelig avtaleprotokoll som er tilgjengelig for interessentene, i den grad personvern hensyn tillater det.</p> <p>Moderat praksis: Selskapet utarbeider dialogregler på egenhånd. På møtene blir bare utvalgte representanter bedt om å delta. Målet for møtene er vage eller urealistiske. Dialogprotokollene er uklare eller ufullstendige.</p> <p>Dårlig praksis: Det blir ikke etablert dialogregler, møter og dialogaktiviteter har ikke klart formulerte mål, og møteprotokoll føres ikke eller mangler åpenhet.</p>

Tabell A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen

Häbmet heivvolaš ja späitilis berošteaddjsearvidandoaimmaid ja -proseassaid		
Etabler en forbedringsprosess. Håndter negative påvirkninger på en egnet måte.	<p>Prosentandel interessenter som føler at de negative påvirkningene de har opplevd har blitt adekvat håndtert.</p> <p>Prosentandel interessenter som føler at kanaler for å levere klager er tilgjengelige, reelle og effektive.</p> <p>Andel problemer som dukker opp gjentatte ganger.</p>	<p>God praksis: Interessentene er involvert i prosessen med å kartlegge negative påvirkninger og er med å bestemme hvordan de negative påvirkningene bør håndteres, og i vurdering av problemer som fremlegges via klagemekanismene. Nesten alle relevante interessenter føler at responsen er egnet for sammenhengen og håndtert på en rettferdig måte. Når det oppstår uforutsette negative påvirkninger, blir disse håndtert på en egnet måte, og det samme gjelder den underliggende årsaken til påvirkningene.</p> <p>Moderat praksis: Negative påvirkninger blir håndtert til rett tid, men interessentene blir ikke konsultert om formen de avhjelpende tiltakene bør ta, slik at ikke alle avhjelpende tiltak er rettferdige eller egnet for sammenhengen. Den underliggende årsaken til påvirkningene blir ikke vurdert og håndtert før de uforutsette negative påvirkningene har oppstått flere ganger.</p> <p>Dårlig praksis: Negative påvirkninger blir ikke håndtert til rett tid, og formen responsen tar, bestemmes ensidig av selskapet, slik at de fleste interessentene rapporterer misnøye med responsen og klagemekanismene. Det etableres ikke klare kanaler for klagemål og kommunikasjon fra interessentene, og klager håndteres ad hoc. Når uforutsette påvirkninger oppstår, blir den underliggende årsaken til påvirkningene verken vurdert eller håndtert.</p>
Oppfølging av resultater av aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen		
Følg opp resultater av aktiviteter i tilknytning til interessentdialogen.	<p>Prosentandel forpliktelser som oppfylles.</p> <p>Hvor tilfredse interessentene er med selskapets resultater knyttet til forpliktelser.</p> <p>Lengden/frekvensen på forsinkelser i forbindelse med å oppfylle selskapets forpliktelser.</p>	<p>God praksis: Forpliktelser blir registrert og regelmessig rapportert til relevante interessenter. Oppfyllelse av forpliktelser eller iverksetting av avhjelpende tiltak gjøres så effektivt som mulig til rett tid, og forsinkelser eller endringer av avtaler rapporteres og forklares for interessentene. Interessentene har mulighet for å uttrykke sin tilfredshet eller manglende tilfredshet med hvordan selskapet oppfyller sine forpliktelser og holder sine avtaler.</p> <p>Moderat praksis: Forpliktelser blir registrert, men ansvar blir ikke fordelt, og det sikres ikke at tidslinjer blir etterlevd. Selskapet oppfyller de fleste av sine forpliktelser, men gir ikke god nok forklaring når dette ikke skjer.</p> <p>Dårlig praksis: Forpliktelser registreres ikke, og ingen tidslinjer blir fastsatt, så interessentene vet ikke når forpliktelsene vil bli oppfylt.</p>

Tabell A.1. Potensielle indikatorer og vurderingskriterier for interessentdialogen

Overvåkning og evaluering		
Utvikle relevante og effektive overvåknings- og evalueringsmekanismer.	Evne til å vurdere styrken i relasjonene med ulike interessenter og oppfyllelse av målsettinger.	<p>God praksis: Indikatorer og vurderingskriterier er klare og målbare og i samsvar med avtalte mål og hensikter. Selskapet innhenter regelmessig tilbakemeldinger fra interessentene for å vurdere effektiviteten av dialogaktivitetene.</p> <p>Moderat praksis: Indikatorer og vurderingskriterier er i samsvar med avtalte mål og hensikter, men er ikke tilstrekkelig klare. Selskapet innhenter tilbakemeldinger fra interessentene for å vurdere effektiviteten av dialogaktivitetene ad hoc.</p> <p>Dårlig praksis: Det etableres ikke indikatorer på forhånd, eller de er vage og ugjennomførbare. Selskapet innhenter ikke tilbakemeldinger fra interessentene for å vurdere effektiviteten av dialogaktivitetene.</p>
Påse at overvåkning og evaluering er objektiv, effektiv og deltakende.	I hvilken grad interessentene deltar i utforming og gjennomføring av overvåknings- og evalueringsaktiviteter.	<p>God praksis: Interessentene deltar gjennom hele overvåknings- og evalueringsprosessen (for eksempel ved å utforme og tilpasse metoden, innhente og analysere data, dele resultater og omsette dem til handling).</p> <p>Moderat praksis: Tilbakemeldinger fra interessentene brukes i stor grad for å måle effektiviteten av aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen, men interessentene tas ikke med på å utforme og gjennomføre overvåknings- og evalueringsaktiviteter.</p> <p>Dårlig praksis: Interessentene blir overhodet ikke konsultert når det gjelder overvåknings- og evalueringsaktiviteter.</p>
Sørg for en troverdig ekstern verifisering av dialogaktivitetene.	Graden av objektivitet og grundighet i forbindelse med overvåknings- og evalueringsaktivitetene.	<p>God praksis: Verifisering gjennomføres av en tredjepart som alle interessenter anser for å være objektiv.</p> <p>Moderat praksis: Verifisering gjennomføres av konsulenter som er innleid av selskapet for dette formålet.</p> <p>Dårlig praksis: Ingen tredjepart verifiserer dialogaktivitetene.</p>
Mangler som oppdages via overvåknings- og evalueringsaktiviteter, blir undersøkt og håndtert.	Andel problemer som dukker opp gjentatte ganger i tilknytning til dialogprosessene. Fremgang basert på faste vurderingskriterier for overvåknings- og evalueringsaktiviteter, målt over tid.	<p>God praksis: Resultatene fra overvåknings- og evalueringsaktivitetene blir nøye analysert, og skuffende eller uforutsette resultater blir ytterligere undersøkt for å forstå de underliggende problemene. Når de er identifisert, er selskapets respons å modifisere sine systemer eller håndtere negative påvirkninger, etter behov. De samme problemene dukker sjelden opp igjen, og dette fører til påviselig fremgang i samsvar med vurderingskriteriene.</p> <p>Moderat praksis: Resultatene fra overvåknings- og evalueringsaktivitetene blir analysert, men tiltak iverksettes bare når det registreres et mønster av eller tilbakevendende skuffende eller uforutsette resultater. De samme problemene dukker opp igjen, men det registreres fremgang i samsvar med vurderingskriteriene.</p> <p>Dårlig praksis: Resultatene av overvåknings- og evalueringsaktivitetene blir ikke gjennomgått særlig detaljert og registreres mest av hensyn til dokumentasjonsbehov. De samme problemene dukker opp flere ganger, og det er lite fremgang over tid.</p>

VEDLEGG B

Dialog med urfolk

På mange måter gjelder de samme trinnene og prinsippene for meningsfylt interessentdialog og aktsomhetsvurderinger som er skissert i kjernedelen av denne veilederen, i forbindelse med dialog med urfolk. Imidlertid vil enkelte karakteristika ved urfolk bety at det kreves særlige hensyn. Dette gjelder blant annet deres styringsinstitusjoner, praksis og rett til selvbestemmelse; forholdet til landområder; den spirituelle og kulturelle arven; diskrimineringen de har opplevd gjennom historien; den unike og til tider sårbare stillingen i samfunnet; anerkjennelsen i henhold til folkeretten, samt den spesielle juridiske statusen i henhold til nasjonal lovgivning og politikk urfolk har i mange land.

Ved utvinningsaktiviteter som påvirker urfolk, bør man være oppmerksom på dette.

1. Forstå de lokale forholdene

Når det gjelder operasjoner som berører urfolk, er det særlig viktig å forstå de lokale forholdene, spesielt med hensyn til å forstå deres juridiske status og rettigheter, den historiske marginaliseringen og diskrimineringen av noen grupper, samt deres kulturelle og organisatoriske karakteristika (se tabell B.1 for å få mer informasjon).

➡ I tillegg til konsultasjon med teknisk personell og lokale kilder bør det konsulteres med juridisk ekspertise for å klarlegge eventuelle juridiske krav med hensyn til dialog med urfolk. Personell som skal ha kontakt med urfolk, bør også rådføre seg med urfolkene selv, samt eksperter på den konkrete gruppen av urfolk, med behørig hensyn til objektivitet.¹

1. Se anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 1(b): *Kontrollere informasjon for å se om den er nøyaktig.*

Tabell B.1. **Forstå de lokale forholdene ved dialog med urfolk**

Type informasjon	Beskrivelse
Juridiske forhold	Forventninger, forpliktelser og lovkrav knyttet til dialog med urfolk om ressursutvikling, spesielt hvorvidt nasjonal lovgivning krever informert forhåndssamtykke gitt på fritt grunnlag (FPIC = free, prior and informed consent) fra urfolk for påvirkninger fra utvinningsaktiviteter; anerkjennelse av de kollektive rettighetene til urfolk, den spesielle juridiske statusen til urfolk; anerkjennelse (eller mangel på anerkjennelse) av urfolks rettigheter i nasjonal lovgivning og internasjonale instrumenter.
Påvirkningsområde	Påvirkningsområdet kan være større når det gjelder urfolk (for eksempel kan urfolk bli negativt berørt av påvirkninger på landområder som berører migrasjonsmønstrene til dyr de er avhengige av for å klare seg, eller skade det biologiske mangfoldet som kan være en side ved deres kulturarv).
Landrettigheter: Eierskap til landområder basert på sedvaneretten	Faktisk bruk av landområder; eierskap til landområder basert på sedvanerett; omfanget av sedvanesystemer (med hensyn til landområder, overflateressurser, ressurser under bakken); og om slik sedvane blir formelt anerkjent i jurisdiksjonen.
Selvstyre	Urfolks styringsstrukturer, juridiske systemer, myndighet og prosesser for beslutningstaking, konsultasjoner og avgivelse eller tilbakeholdelse av samtykke; og om slike styringsstrukturer er formelt anerkjente i jurisdiksjonen.
Historisk marginalisering eller diskriminering	Dette kan omfatte diskriminerende lover, sosial stigmatisering og dårlige eller ikke-eksisterende infrastrukturtenester.
Kulturell og åndelig arv	Dette kan omfatte fysiske forhold (for eksempel arkeologiske steder, bygninger osv.) og immaterielle forhold (for eksempel muntlige tradisjoner, språk, tro, religion og tradisjonell praksis, som jakt) eller genetiske ressurser eller tradisjonell kunnskap.

2. Påse at urfolk blir riktig kartlagt og prioritert

➔ Selskaper bør ta hensyn til urfolks unike karakteristika og identifisere de kollektive rettighetene som urfolkene gjør krav på, samt de individuelle menneskerettighetene til enkeltpersonene i urbefolkningen som potensielt blir berørt av aktivitetene.

Uansett den juridiske rammen som en operasjon finner sted i, har urfolk ofte sedvaneretter eller tradisjonelle rettigheter basert på forholdet til landområder, kultur og sosioøkonomisk status.

- **Landområder:** Urfolk har ofte en spesiell forbindelse til og/eller sedvanerett til forfedrenes landområder. Dette forholdet til land er et særlig kjennetegn på urfolk, og derfor kan påvirkninger på territoriet, for eksempel redusert tilgang eller tap av tilgang til landområdet, eller miljøødeleggelser, berøre urfolk, deres utkomme og kultur på en mer alvorlig måte enn andre interesser. Dessuten er det ikke sikkert at urfolkenes sedvanerett til territoriet blir anerkjent i det nasjonale lovverket. Konsultasjonen bør også utforske immaterielle verdier forbundet med hellige steder eller områder av kulturell betydning.
- **Kultur:** Urfolk kan ha unike kulturelle verdier og karakteristika som man bør ta hensyn til og respektere når det inngås dialog med dem. For eksempel kan spørsmål angående personvern ha spesiell betydning for urfolk (for eksempel som følge av en fortid med sosial eller kulturell diskriminering og marginalisering, eller sensitivitet på grunn av en mangel på kontakt med

Boksa B.1. Identifisering av urfolk

Det finnes ingen omforent definisjon av urfolk, og urfolksgrupper er ikke homogene enheter. Imidlertid har Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) i sin konvensjon nr. 169 karakterisert urfolk som en distinkt sosial og kulturell gruppe som har følgende karakteristika i varierende grad:

- Egenidentifisering som medlemmer av en distinkt kulturell gruppe.
- Tradisjonell livsstil.
- Kultur og levemåte forskjellig fra andre segmenter i den nasjonale befolkningen, for eksempel i måten de skaffer seg et utkomme på, språk, skikker osv.
- Egen sosial organisering som kan inkludere tradisjonelle skikker og/eller lover.

Egenidentifisering som urfolk bør betraktes som et grunnleggende kriterium for identifikasjon av urfolk.

storsamfunnet). I slike tilfeller kan egnede dialogtiltak omfatte det å søke samtykke under registrering av informasjon om ritualer, seremonier og overgangsriter for å hindre forstyrrelser i det kulturelle livet. Dette er særlig viktig når operasjonene krever omplassering og/eller flytting. Med tanke på at urfolks tradisjonelle levemåte vanligvis er nært knyttet til et spesifikt territorium, kan omplassering føre til tap av sosiale nettverk, kulturell utvasking og tap av språk og distinkt identitet. Sysselsetting i store virksomheter kan likeledes betraktes som en skade på tradisjonell livsform av noen urfolk. På samme måte kan innføring av pengeøkonomi være uforenlig med tidligere eksisterende bytteøkonomi. Dialog med urfolk kan kartlegge måter å avbøte disse påvirkningene på og gjenspeile aspirasjonene og prioriteringene til lokalsamfunnene.

- **Sosioøkonomisk status:** I mange deler av verden er urfolk blant de mest marginaliserte og sårbare delene av befolkningen. De blir ofte diskriminert, og opplever stor grad av fattigdom og sosiale ulemper. Ofte er urfolk mindre informert om og mindre i stand til å forsvare sine rettigheter og sin kulturarv. Dette betyr at urfolk kan være mindre robuste overfor sjokkerte opplevelser og negative påvirkninger og mer sårbare for alvorlige økonomiske og sosiale konsekvenser. Hvis urfolk snakker unike dialekter eller bruker muntlige tradisjoner for å kommunisere informasjon, kan det føre til vansker med effektivt å kommunisere informasjon, noe som krever innovative metoder for konsul-

tasjon og dialog. I tillegg er det viktig å ta hensyn til at når det gjelder urfolk, kan det eksistere tidligere klagesaker som kan komplisere prosjekter eller aktiviteter i en utvinningsoperasjon.

Det er også viktig å anerkjenne at enkeltpersoner i urbefolkningen kan oppleve negative påvirkninger annerledes, og at sårbare grupper har krav på spesiell oppmerksomhet i dialogprosessen, for eksempel kvinner og barn.

3. Etablere det nødvendige støttesystemet for meningsfylt dialog med urfolk

➡ Alt personell som kan komme i kontakt med urfolk, bør få opplæring i å vise respekt for deres kultur, levemåte, styringssystemer, tradisjonelle kunnskaper samt rettigheter til og spesiell forbindelse med territorier og naturressurser. Kunnskap om et urfolks språk, selv på et beskjedent nivå, vil være nyttig med tanke på å vise respekt.

➡ Ressurser for å støtte dialogen med urfolk (for eksempel teknisk og juridisk støtte, kapasitetsbygging i samfunnet, lokale tilretteleggere samt betaling av kostnadene for lokalsamfunnet ved å gå inn i prosessen) bør bestemmes i samråd med urfolkene og avtales med dem gjennom hele dialogprosessen.

Ettersom mange urfolkssamfunn representerer marginaliserte samfunn som kanskje lever i isolasjon, kan de ha behov for ekstra støtte – økonomisk eller annen – for å kunne delta på en meningsfylt måte i konsultasjoner ledet av selskapet eller i bredere dialogaktiviteter.

4. Utvikling av egnede og effektive aktiviteter og prosesser for dialog med urfolk

A. Finn ut hvilken type dialog som er nødvendig eller påkrevet

Å velge hvilken type dialog selskapet skal engasjere seg i med urfolk vil innebære de samme hensyn som dekkes av kjernen i denne veilederen.² Imidlertid uttrykker noen internasjonale instrumenter en statlig forpliktelse til å engasjere seg for å oppnå informert forhåndssamtykke gitt på fritt grunnlag (FPIC) fra urfolk før godkjenning av prosjekter som berører landområder, territorier og andre ressurser. Ifølge noen menneskerettighetsorganisasjoner og urfolk er FPIC-konseptet nødvendig for å realisere urfolkernes rett til selvstyring, samt deres territoriale og kulturelle rettigheter. I tillegg har noen land lovgivning som

2. Se generelt trinn 4(b) om å finne ut hvilken type dialog som er nødvendig eller påkrevet.

krever en forpliktelse til konsultasjon og samarbeid for å oppnå FPIC.³ OECDs retningslinjer henviser til FN-instrumenter om rettighetene til urfolk i forbindelse med negative påvirkninger på menneskerettighetene, men omtaler ikke FPIC.⁴

➡ Selskapene bør alltid følge nasjonale lover og forskrifter og respektere relevante og internasjonalt anerkjente menneskerettigheter. Uansett om det er snakk om juridiske eller operasjonelle krav, bør selskapene gjennom hele prosjektplanleggingen forutse at urfolkene kan forvente konsultasjoner med mål om å oppnå FPIC, og at risiko kan oppstå hvis slike forventninger ikke oppfylles.

➡ I land der FPIC ikke er obligatorisk, bør selskapene ta hensyn til lokale forventninger, risikoene som urfolkene er utsatt for⁶ og som operasjonene kan

3. FAO (2014), *Respecting free, prior and informed consent: Practical guidance for governments, companies, NGOs, indigenous peoples and local communities in relation to land acquisition*, p. 7, www.fao.org/3/a-i3496e.pdf.
4. «[...] selskaper bør respektere menneskerettighetene til enkeltpersoner som tilhører en spesifikk gruppe eller befolkning som krever særlig oppmerksomhet, der det kan ha negative påvirkninger på deres menneskerettigheter. I denne sammenhengen har FN-instrumenter sagt mer om rettighetene til urfolk [...]» Se OECDs retningslinjer for flernasjonale selskap (2011); kapittel IV, punkt 40. De viktigste internasjonale instrumentene som gjelder urfolk er FNs erklæring om rettighetene til urfolk (2007) www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/drips_en.pdf (UNDRIP), og Den internasjonale arbeidsorganisasjonens konvensjon nr. 169 (ILO 169) om ur- og stammefolk, www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=normlexpub:12100:0::no::p12100_instrument_id:312314. FNs erklæring om rettighetene til urfolk sier at statene skal konsultere og samarbeide med de aktuelle urfolkene for å oppnå forhåndsbasert og informert samtykke på fritt grunnlag (FPIC) i mange situasjoner, bl.a. godkjenning av prosjekter som berører jord og territorier eller andre ressurser (se artikkel 19 og 32). ILO-konvensjon nr. 169, som er juridisk bindende for land som har ratifisert den, krever at statlige parter skal rådføre seg med urfolk i den hensikt å komme frem til en avtale eller å samtykke til foreslåtte tiltak (se artikkel 6). For veiledning til konvensjonens bestemmelse om samtykke, se *ILO Handbook for ILO Tripartite Constituents – Understanding the Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No. 169) (2013)*. Andre viktige FN-organer og -instrumenter fremholder at internasjonale standarder med hensyn til FPIC gjelder like mye for ikke-statlige aktører, for eksempel utvinningselskaper. Disse organene omfatter FNs permanente forum for urfolk, FNs arbeidsgruppe for menneskerettigheter og transnasjonale selskaper og andre bedrifter, FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter, FNs ekspertmekanisme for urfolks rettigheter og flere av FNs organer om menneskerettighetserklæringen.
5. Se kapittel I, punkt 2 og kapittel IV, punkt 1 A12 i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, utgitt i 2011, OECD Publishing, Paris. https://nettsteder.regjeringen.no/ansvar-lignaringsliiv2/files/2013/11/OECD_retningslinjer_web.pdf.
6. For å få et eksempel på hvilke generelle forventninger et lokalsamfunn kan ha med hensyn til FPIC, se Oxfam Australia, *Guide to Free Prior and Informed Consent (2014)*, www.oxfam.org.au/explore/mining/free-prior-and-informed-consent; Doyle C. og Carino J., *Making Free Prior and Informed Consent a Reality: Indigenous Peoples and the Extractive Industries*. Middlesex University, PIPLinks & ECGR (2013), www.ecjesuit.com/wp-content/uploads/2014/09/making-fpic-a-reality-report.pdf.

være utsatt for som følge av lokal motstand. De bør følge en dialogstrategi som oppfyller de legitime forventningene til urfolkene i den grad det ikke betyr at de bryter med nasjonal lovgivning. I denne sammenheng kan følgende viktige trinn være nyttige for å starte en dialog med urfolk ved implementering av FPIC:

- Avtal med berørte urfolk å iverksette en **konsultasjonsprosess for å arbeide for å oppnå FPIC**. Dette bør kartlegge de spesifikke nåværende og fremtidige aktivitetene der det bør søkes samtykke.⁷ I noen tilfeller kan det passe å **forplikte seg til denne prosessen via en formell eller juridisk avtale**.⁸ Prosessen bør alltid være basert på forhandlinger i god tro og fri for tvang, ydmykkelser og manipulasjon.
- Drøft og avtal **hva som er egnet samtykke** for berørte urfolk i samsvar med deres styringsinstitusjoner, sedvanerett og praksis, for eksempel om det betyr flertallsvalg i lokalsamfunnet eller en godkjenning fra eldrerådet. Urfolk bør kunne delta via sine egne fritt valgte representanter og sine nedarvede eller andre institusjoner.
- Sett i gang prosessen med å oppnå samtykke så snart som mulig i prosjektplanleggingen, **før aktivitetene** som det skal fås samtykke til **begynner eller blir godkjent**, også når det gjelder leteaktiviteter.
- Se på prosessen med å oppnå FPIC som en gjentakende aktivitet, ikke en engangsdiskusjon. Kontinuerlig dialog med lokalsamfunnet vil føre til et tillitsforhold og en balansert avtale som vil være til fordel for selskapet i alle faser av prosjektet.
- Gi all informasjon om aktiviteten til urfolk på en måte som er retttidig, objektiv, nøyaktig og forståelig for dem.

7. Noen internasjonale instrumenter spesifiserer omstendighetene der FPIC er relevant, for eksempel i tilfeller der det er behov for omplassering.

8. Det har blitt foreslått at FPIC kan forstås som en forsterket og mer formalisert form for samfunnsdialog. Følgelig kan selskapene i noen tilfeller bli motivert til å gå inn i en mer formell konsultasjonsprosess ved utvikling av en utvinningsprosess på eller nær et urfolks territorium som kan ha betydelige negative påvirkninger. Se Lehr & Smith, *Implementing a Corporate Free Prior Informed Consent Policy*, Foley Hoag, 2010, s. 8 www.foleyhoag.com/publications/ebooks-and-white-papers/2010/may/implementing-a-corporate-free-prior-and-informed-consent-policy. Verdens ressursinstitutt råder selskapene til å prøve å overvinne utfordringene ved operasjonelle FPIC-prosedyrer ved juridisk å anerkjenne prosessen – for eksempel i form av en formell avtale i kombinasjon med annen god praksis for interessentdialog. Se Verdens ressursinstitutt, *Development without Conflict: The Business Case for Community Consent* (2007), http://pdf.wri.org/development_without_conflict_fpic.pdf

- **Sørg for å dokumentere forpliktelser og avtaler** som er inngått, inkludert spesifikasjon av hvilke aktiviteter det er gitt samtykke til eller ikke, eventuelle vilkår knyttet til samtykket og temaer for pågående forhandlinger, og del dette med urfolket til rett tid og i en form og på et språk de kan forstå;
- Bestem hvilket/hvilke tiltak som kan iverksettes hvis: a) urfolk nekter å gå inn i forhandlinger; og b) urfolk ikke er enig i/gir sitt samtykke til aktiviteter på sitt territorium (se tekstboks B.2).

Boks B.2. Reaksjoner når urfolket ikke vil gi samtykke eller nekter å gå i dialog

Når samtykke holdes tilbake av et urfolkssamfunn, bør selskapet rådføre seg med samfunnet for å forstå grunnene til mangel på samtykke, og om eksisterende problemer kan håndteres eller løses. Samtykke som tidligere er gitt på fritt, forhåndsbasert og informert grunnlag bør ikke vilkårlig trekkes tilbake.

I tilfeller der samtykke ikke kommer, eller der urfolket nekter å gå i dialog, kan det oppstå betydelige risikoer for selskapet og negative påvirkninger på urfolket. I situasjoner der det å fortsette med et prosjekt vil føre til negative påvirkninger på urfolket, bør selskapet iverksette nødvendige tiltak for å gjøre slutt på slike negative påvirkninger.

Hvis selskapet gjennom sine aktsomhetsvurderinger¹ konkluderer med at samtykke er påkrevet for å fortsette med en aktivitet, og hvis den avtalte prosessen ikke har ført til samtykke, bør ikke aktivitetene fortsette, hvis da ikke FPIC vil komme på et senere tidspunkt. For eksempel bør et prosjekt som er finansiert av IFC og styrt etter IFCs standarder, ikke fortsette, uavhengig av en eventuell godkjenning av staten, hvis det krever omplassering av urfolk og FPIC ikke er innhentet. Omvendt vil det ikke være nødvendig å oppnå FPIC under forhold der rettighetene til urfolk ikke blir berørt.

1. Som nevnt i paragraf 1 i dette vedlegget bør det søkes juridisk hjelp for å klarlegge eventuelle juridiske forpliktelser med hensyn til dialog med urfolk.

B. Identifisere og bruke beste praksis

Beste praksis for dialog med urfolk vil i stor grad gjenspeile det som står i denne veilederen; men det må påses at tradisjonelle prosesser og normer gjenspeiles i dialogaktivitetene.

VEDLEGG C

Dialog med kvinner

Mens trinnene og prinsippene som er skissert i hoveddelen av denne veilederen gjelder alle forhold, er det også viktig å bruke et kjønnsperspektiv i interessedialogen, slik at selskapene kan ta hensyn til det ofte ulike maktforholdet mellom menn og kvinner.

1. Forstå de lokale forholdene

➡ Personell som er involvert i interessedialogen, bør se på kjønnsspesifikke data og kartlegge kjønnsspørsmål i de innledende undersøkelsene for å sikre at det utvikles og implementeres interessedaktiviteter og -strategier som tar hensyn til kjønnsdynamikken.

Kjønnsspesifikke data kan finnes i sekundærkilder som offisiell folketellingsstatistikk, offentlige undersøkelser eller undersøkelser gjennomført av frivillige organisasjoner, bransjesammenslutninger, historielag, akademiske studier og lokalhistoriske eller etnografiske skrifter der de finnes.

Informasjonen i tabell C.1 kan være relevant i forbindelse med å føre dialog med kvinner.

2. Påse at berørte kvinner og deres talspersoner kartlegges og prioriteres på egnet måte

➡ Personell i kontakt med interessenter bør se på hvordan påvirkninger kan variere mellom kjønn og kartlegge de mest sårbare interessentene i denne sammenhengen.

Tabell C.1. **Forstå de lokale forholdene ved dialog med kvinner**

Type informasjon	Beskrivelse
Demografi og sosiale relasjoner	Andelen husstander som ledes av kvinner; forskjeller i formue og eiendom mellom husstander som ledes av kvinner og menn. Ulikheter i helseindikatorer mellom menn og kvinner. Ulikheter i de daglige aktivitetene og ansvarsområdene for kvinner og menn (for eksempel arbeidsdeling ved jordbruksarbeid).
Marginalisering eller diskriminering	Om kvinner har begrenset adgang til noen yrker, eller nektes tilgang til utdanning eller helsetjenester. Om fysisk eller seksuell trakassering eller misbruk finnes på arbeidsplassen, i husstanden eller i lokalsamfunnet.
Kultur	Hvordan lokale kulturtradisjoner og sosiale forventninger definerer kjønnsroller for menn og kvinner.
Maktdynamikk	Om det er forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder å ta beslutninger i hjemmet, samfunnet, i menigheten eller i landsbyråd. Om det er forskjeller mellom kvinners og menns tilgang til og kontroll over ressurser og årsakene til disse forskjellene.

Kilde: Tabell tilpasset etter Verdensbanken: *Gender responsive social analysis: A Guidance note*, s. 17. (2005), http://commdev.org/files/1472_file_GenderGuidanceNote.pdf.

Noen påvirkninger kan berøre menn og kvinner ulikt.¹ For eksempel:

- Betaling av lisensavgifter eller betaling til menn som overhode i familien kan gjøre at kvinner ikke får tilgang til og kontroll over økonomiske goder, og dette kan utelukke husstander med kvinnelig overhode. Det forskyver også maktforholdet mellom menn og kvinner og forsterker kvinners økonomiske avhengighet av menn.
- Miljøpåvirkninger kan øke kvinners arbeidsbyrde i hjemmet, for eksempel fordi de må gå lenger for etter vann, ved, skogprodukter eller dyrkbar mark for selvbergingsjordbruk.
- Hvis det hovedsakelig ansettes menn i det nye utvinningsprosjektet, kan det føre til økt arbeidsbyrde hjemme og i samfunnet for kvinner fordi den mannlige arbeidskraften fjernes fra de tradisjonelle selvbergingsaktivitetene.
- Endringer i demografi og kjønnsbalanse forårsaket av tilflytting av en mannlige arbeidsstyrke på midlertidig basis kan ha alvorlige konsekvenser for kvinners helse og trygghet, for eksempel i form av seksuell vold, seksuelt overførbare sykdommer og økt alkoholmisbruk i samfunnet.

1. For en struktur for kjønnsbasert konsekvensutredning ved gruveprosjekter, se Hill, C. and Newell, K., *Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment*. Carlton: Oxfam Australia (2009) <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/women-communities-and-mining-the-gender-impacts-of-mining-and-the-role-of-gende-293093>.

Stillingen til kvinner avhenger av flere kryssende faktorer, for eksempel alder, funksjonshemming, ekteskapelig status, utdanning, inntekt og formue. Kvinner som er spesielt sårbare for negative påvirkninger, kan omfatte:

- kvinnelige overhoder i husstanden
- jentebarn
- eldre kvinner
- kvinner med funksjonshemming eller dårlig helse
- kvinner som diskrimineres på grunn av rase, klasse, kaste eller seksuell legning
- arbeidsledige kvinner eller kvinnelige arbeidere med lav inntekt
- sexarbeidere.

➡ Selskapene bør finne kvinnelige ledere som kan delta effektivt i dialogen, men bør ikke anta at høyprofilerte kvinner snakker for alle kvinner i en sosial gruppe.

3. Utvikle egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser for dialog med kvinner

➡ FSelskapene bør ta sikte på at det skal være balanse mellom kvinner og menn i interessentdialogen.

Vanligvis vil kvinnelige interessenter føle seg mer komfortable i dialogen når de ser at kvinner og menn arbeider sammen i selskapet.

➡ Når det skal velges type interessentdialog, bør selskapene inkludere dialogformer som gir større sannsynlighet for lik deltakelse av menn og kvinner. Dette kan være:

- å ta med kvinner som ikke kan eller sannsynligvis ikke vil gå fra hjemmet for å delta på møter
- å ha separate møter med kvinner eller med etablerte kvinnegrupper
- å utforme invitasjoner til konsultasjoner og informasjonsprodukter med sikte på kvinner og plassere dem på steder som er mest frekventert av kvinner.

4. Overvåkning og evaluering av inkluderende dialog med menn og kvinner

➡ Kjønnsspesifikke indikatorer bør integreres i overvåknings- og evalueringsaktivitetene som gjelder interessentdialogen.

Potensielle indikatorer kan omfatte:

- Antall kvinner i lederstillinger i interessentdialogen med selskapet.

- Samlet antall kvinner i interessentgruppene i dialog med selskapet (atskilt av overlappende faktorer, for eksempel alder, sosioøkonomisk status, funksjonshemming, lese- og skrivekyndighet).
- Tilfredshetsnivå for aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen, etter kjønn.
- Nivået på engasjementet i aktivitetene, for eksempel konsultative møter, deltagende overvåkning, inngåelse av avtaler, etter kjønn.

VEDLEGG D

Dialog med arbeidstakere og fagforeninger

Arbeidstakere som er ansatt av utvinningselskaper, har en juridisk relasjon til selskapet. Ansatte er dekket av bestemmelser i arbeidslovgivningen og sosiale ordninger, samt det nasjonale institusjonelle og juridiske rammeverket for samarbeid på arbeidsplassen. Sosial dialog, basert på anerkjennelse av fagforeninger og kollektive forhandlinger, er den foretrukne og viktigste formen for interessentdialog der det finnes et ansettelsesforhold. Alternative former for involvering av arbeidstakere må ikke ha negative effekter på den internasjonalt anerkjente retten til å danne eller å melde seg inn i en fagforening og føre kollektive forhandlinger.

Arbeidstakere som ikke er direkte ansatt av selskapet, for eksempel tjeneste- og underleverandører, må også anses som interessenter. Selskapets ansvar i denne forbindelse skapes av forretningsforholdet til disse arbeidstakere.

1. Forstå de lokale forholdene

Det er viktig at personell som har kontakt med interessentene, forstår de juridiske forpliktelsene overfor arbeidstakerne. Aktsomhetsvurderinger knyttet til generelle juridiske bestemmelser om sysselsetting vil sannsynligvis foregå på selskapsnivå før det investeres i et prosjekt.

➡ De som leder aktivitetene i tilknytning til interessentdialogen på stedet, bør rådføre seg med relevante personer på selskapsnivå og fagforeningsledere for å forstå stedets tradisjoner når det gjelder samarbeidsforhold i arbeidslivet, de rådende arbeidsforholdene og arbeidstakernes primære interesser. Hvis det ikke er etablert fagforeninger, kan arbeidstakerne selv konsulteres, i tillegg til kildene som er markert i denne veilederen.¹

1. Se spesifikt anbefalinger til personell på utvinningsstedet, trinn 1(a): *Rådføring med de riktige kildene.*

Noe av den viktige informasjonen i forbindelse med dialog med arbeidstakere er oppført i tabell D.1.

Tabell D.1. **Forstå de lokale forholdene ved dialog med arbeidstakere**

Type informasjon	Beskrivelse
Reguleringer og relevante standarder	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidstakernes rettigheter (for eksempel frihet fra diskriminering, retten til å danne eller å gå inn i fagforeninger, retten til kollektive forhandlinger og retten til et sikkert arbeidsmiljø, er omtalt i ILOs trepartserklæring om prinsipper for flernasjonale selskaper og sosialpolitikk og OECDs retningslinjer, kapittel V) og andre internasjonalt anerkjente menneskerettighetsinstrumenter. • Gjeldende lover og forskrifter for arbeidslivet (for eksempel om lønn og annen kompensasjon, arbeidstid, sikkerhetsstandarder) og trygdeordninger (arbeidsledighetstrygd, sosialstønad, helsestøttestøt osv.). • Bestemmelser om pålagt bruk av lokal arbeidskraft (ofte inkludert i kontrakter og bransjeavtaler eller nasjonal lovgivning for gruve- olje- og gass-sektoren). • Nasjonal lovgivning og praksis med hensyn til klagemekanismer, sosial dialog, prosedyrer for kollektive forhandlinger og andre mekanismer som styrer ansettelsesforhold og forholdet mellom arbeidere og ledelse (inkludert bestemmelser i avtaler om kollektive forhandlinger).
Historie og tradisjoner knyttet til samarbeidsforhold i arbeidslivet	<ul style="list-style-type: none"> • Historikk om samarbeidsforhold i arbeidslivet (for eksempel vold, ydmykkelser, oppsigelse eller straff av arbeidere som prøver å organisere seg; diskriminering av fagforeningsaktivister; konflikter mellom fagforeningene; om fagforeningene er reelle organisasjoner; offentlig vern av arbeidstakeres rett til å danne fagforeninger; statlig innblanding i eller dominans over arbeidstakernes organisasjoner; arbeidsgivernes innblanding i eller dominans over arbeidstakernes organisasjoner).
Arbeidstakerprofiler	<ul style="list-style-type: none"> • Antall arbeidstakere som er ansatt i et selskap, og deres kontraktsforhold (for eksempel vanlige arbeidstakere, midlertidig ansatte eller deltidsansatte, arbeidstakere fra bemanningsbyråer som arbeider under kontroll av selskapet, ansatte som utfører prosjektrelatert arbeid for underleverandører og andre tredjeparts serviceleverandører).
Arbeidsforhold	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsforhold i praksis (lønn og ytelser, trygd og sosialstønad, bedriftshelsetjeneste og sikkerhet).

2. Påse at interessenter og deres talspersoner identifiseres og prioriteres

➡ Selskapene bør sikre at alle potensielt berørte eller sårbare arbeidstakere identifiseres i forbindelse med identifisering av interessentene (se tabell D.2).

➡ Selskapene bør også vurdere hvordan enkelte påvirkninger kan variere blant arbeidstakere og kartlegge de mest sårbare arbeidstakerne for dialog.

Arbeidstakere er en mangfoldig gruppe, og enkelte kan være mer utsatt for negativ påvirkning enn andre. Man bør være oppmerksom på dem som har størst sannsynlighet for å bli negativt påvirket. For eksempel:

- Arbeidstakere med familieansvar kan bli mer alvorlig berørt enn andre av lange skift eller vanskelige arbeidstider.
- Kvinner kan bli negativt berørt av diskriminering forbundet med spesifikke jobber eller som følge av kulturelle faktorer.

Tabell D.2. **Potensielt negative påvirkninger på arbeidstakere i utvinningsaktiviteter**

Problem	Eksempler på negative påvirkninger	Faktorer som øker sannsynligheten for negative påvirkninger
Sivile og politiske rettigheter	Manglende mulighet for arbeidstakerne til å danne eller gå inn en fagforening og drive kollektive forhandlinger.	<ul style="list-style-type: none"> ● Fravær av offentlig vern av arbeidstakere (for eksempel mot diskriminering eller oppsigelse). ● Manglende tilgang til reelle beslutningstakere.
Arbeidsforhold	Arbeidslovgivningen gir liten eller ingen beskyttelse (for eksempel begrensninger av arbeidstid, overtid, hvileperioder, minstelønn osv.). Arbeidstakerne får få eller ingen velferdstjenester (for eksempel arbeidsledighetstrygd, helsestell, pensjon osv.). Arbeidstakerne er ikke i stand til å bruke retten til å gå inn en fagforening og drive kollektive forhandlinger.	<ul style="list-style-type: none"> ● Usikker tilknytning til arbeidslivet – midlertidige kontrakter, kontrakter med bemanningsbyråer, tilfeldig arbeid. ● Indirekte bruk av uføremell arbeidskraft.
Helse og sikkerhet	Farlige arbeidsforhold kan føre til yrkessykdommer, skader og død. Arbeid i isolerte miljøer kan utgjøre risiko for psykisk helse.	<ul style="list-style-type: none"> ● Mangel på sikkerhetsutstyr eller opplæring. ● Gammelt utstyr. ● Fagforeningen gir ingen beskyttelse. ● Helse- og sikkerhetssystemer som innebærer deltakelse fra arbeiderne. ● Migrantarbeidere som lever i isolasjon.
Tvangsarbeid	Bruk av tvangsarbeid.	<ul style="list-style-type: none"> ● Ressursene som skal utvinnes, ligger på fjerne steder; bruk av migrantarbeidere.
Barnearbeid	Bruk av barnearbeid.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kulturelle normer. ● Høye nivåer av fattigdom i området. ● Utilstrekkelig håndheving av lovene mot barnearbeid. ● Ytelser fra uføremelle arbeidsforhold fra under- og tjenesteleverandører.
Trygghet	Fagforeningsledere eller arbeidstakerrepresentanter er mål for trusler, trakassering og vold.	<ul style="list-style-type: none"> ● Regionen og/eller landet har en historie preget av undertrykking av personer eller grupper som deltar i sivile protestaksjoner. ● Det er svak kultur for å beskytte sivile og politiske rettigheter i regionen og/eller landet.

- Arbeidstakere ansatt av underleverandører, slik som bygningsarbeidere, kan være mange, og spesielt utsatt for helse- og sikkerhetsrisikoer. Deres rett til foreningsfrihet og kollektive forhandlinger kan også være mer begrenset enn de som er ansatt direkte av selskapet.

3. Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser for dialog med arbeidstakere

- ➡ Spesifikke eksterne utfordringer for dialog med arbeidstakere bør identifiseres, og strategier for å møte utfordringene bør utarbeides i planleggingsfasen og gjennomgås i tråd med endrede omstendigheter og tilbakemelding (se tabell D.3).

Tabell D.3. Respondere på utfordringer for dialog med arbeidstakere

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Oppfatninger av urettferdig arbeidspraksis	<p>Det kan oppfattes som om migrantarbeidere har tilgang til arbeidsmuligheter og andre fordeler som lokalbefolkningen føler den har rett til, og dette kan føre til spenninger.</p> <p>Oppfatninger om urettferdighet i måten arbeidstakere behandles på, kan føre til en misfornøyd og splittet arbeidsstyrke.</p> <p>Hvis forventningene om sysselsetting for lokale arbeidstakere ikke innfris, kan forholdet til hele selskapet bli skadet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vær åpen om ansettelseskriteriene og -prosessene. • Der det er mulig, prøv å optimalisere lokale arbeidsmuligheter. • Innfri forventningene så langt som mulig.¹
Dårlige samarbeidsforhold i arbeidslivet	<p>I enkelte tilfeller kan lokal lovgivning eller praksis gå på tvers av selskapets policy eller internasjonale standarder for samarbeidsforhold i arbeidslivet. I noen tilfeller kan det rett og slett hende at det ikke er utviklet noen kultur for sterke samarbeidsforhold i arbeidslivet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Det er viktig at selskapet på tydelig og bred basis kommuniserer at det forplikter seg til å respektere den internasjonalt anerkjente retten til arbeidstakere til å danne eller gå inn i fagforeninger og føre kollektive forhandlinger.² • I tilfeller der loven ikke gir adekvat beskyttelse til arbeidstakere som prøver å danne eller gå inn i en fagforening, eller ikke har et støttende rammeverk som kan bidra til kollektive forhandlinger, bør forventningene om ansvarlig atferd med hensyn til disse rettighetene tydelig kommuniseres og forhandles frem på forhånd med under- og tjenesteleverandører.³ • Selskapene kan prøve å tilrettelegge for bruk av standarder for samarbeidsforhold i arbeidslivet ved: <ul style="list-style-type: none"> ❖ å etablere selskapsspesifikke mekanismer for kollektive forhandlinger ❖ å oppfordre arbeidstakere til å velge sine egne representanter via prosedyrer for frie og uavhengige valg ❖ etablere en global rammeavtale med en egnet internasjonal fagforeningsorganisasjon for i fellesskap å støtte gode samarbeidsforhold i arbeidslivet.

1. Se tabell 7: Respondere på vanlige utfordringer for meningsfylt dialog. Her er det ytterligere veiledning om å innfri forventninger.
2. Slik det er uttrykt i OECDs veileder, kapittel V: Arbeid og samarbeidsforhold i arbeidslivet og ILOs kjernekonvensjoner, for eksempel Konvensjon om foreningsfrihet og beskyttelse av retten til å organisere seg, 1948 (nr. 87); Retten til å organisere seg og drive kollektive forhandlinger, 1949 (nr. 98).
3. Se Anbefalinger til ledelsen, *Bruk interessentdialogen strategisk*.

 Reelle fagforeninger bør anerkjennes, og det bør føres dialog med dem. Arbeidstakere bør ikke frarådes å bruke sin rett til å danne eller å gå inn i en fagforening, for eksempel ved ydmykkelser, straff eller oppsigelse.

Der det er reelle fagforeninger, vil de være de rette representanter å rådføre seg med på vegne av direkte ansatte, og de bør ikke forbigås ved at selskapet går i dialog med arbeidstakerne enkeltvis om problemer som berører gruppen. En reell fagforening er en enhet som arbeidstakere selv kontrollerer, og som er ansvarlig bare overfor dem. Selskapene bør ikke nekte å anerkjenne reelle fagforeninger og bør ikke avslå en genuin mulighet til å føre kollektive forhandlinger.

Der det ikke er noen aktive fagforeninger, bør selskapet informere arbeidstakerne at det vil respektere deres rett til å danne eller å gå inn i en fagforening, og at det ikke vil nekte at det føres kollektive forhandlinger. Hvis det ikke er fastlagt noen formell prosess for dialog, bør det gjøres forsøk på å få det til uformelt. Dette er særlig viktig i undertrykkende land der arbeidstakere kan være redde for å danne eller å gå inn i en fagforening eller gi uttrykk for sine klagemål i et formelt forum.

Når det spesifikt gjelder dialog med arbeidstakere, er de nedenstående punktene viktige:

- Respektere arbeidstakernes anerkjente rett til å danne eller gå inn en fagforening og drive kollektive forhandlinger.
- Gi reelle fagforeninger som representerer arbeiderne i området eller sektoren tilgang til lokalene og en mulighet til å treffe arbeiderne.
- Sørge for gratis fasiliteter til arbeidstakernes representanter slik at de regelmessig og på fritt grunnlag kan treffe arbeidstakerne i lokalene.
- Sørge for at arbeidstakernes representanter får informasjonen som kreves for meningsfulle forhandlinger om vilkår for ansettelse og informasjon som gir dem mulighet til å danne seg et riktig og rettferdig bilde av enhetens resultater eller, der det er relevant, selskapets resultater som helhet.
- Gi rimelig varsel til arbeidstakernes representanter når det overveies endringer i operasjonene som kan få store konsekvenser for sysselsettingen.
- Forhandle frem klagemekanismer med fagforeningene der de finnes, og gjøre dem tilgjengelige for alle som arbeider på utvinningsprosjektet, både de som er direkte ansatte i selskapet, kontraktsarbeidere og arbeidstakere fra bemanningsbyråer.
- Etablere beskyttelse for varslere for å beskytte deres anonymitet og gi forsikring mot hevnaksjoner for å klage eller rapportere vold.
- Samarbeide med arbeidstilsynet.

VEDLEGG E

Dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning

Det finnes cirka 25 millioner personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning. Disse opererer i over 50 land, og omtrent 150 millioner mennesker er direkte avhengige av denne aktiviteten for sitt utkomme.

Selv om småskala- og håndverksbasert mineralutvinning ofte forbindes med negative påvirkninger, for eksempel miljødeleggelser, farlige arbeidsforhold og organisert kriminalitet, kan det også være en drivkraft for økonomisk vekst i landlige strøk og utviklingsland. Slik mineralutvinning kan gi arbeid, øke den lokale kjøpekraften, stimulere lokal økonomisk vekst og bremse migrasjon til byen.

Den ofte uklare juridiske statusen til personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, og de alvorlige risikoene og påvirkningene som storskala mineralutvinning kan ha på småskala- og håndverksbasert utvinningsaktivitet og omvendt, gjør personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning og de myndighetene som regulerer slik aktivitet, til unike og viktige interessentgrupper å gå i dialog med.

1. Forstå de lokale forholdene

➡ For å sikre god forståelse av omfanget og typen av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, bør personell som har kontakt med interessentene, konsultere lokale juridiske kilder om den juridiske statusen til slik utvinningsaktivitet og konsultere dem som driver denne utvinningen.

Noe av den viktige informasjonen som bør forstås i forbindelse med dialogen med personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, er oppført nedenfor i tabell E.1.

2. Sikre at personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning er tilstrekkelig identifisert og prioritert

➡ Selskaper bør kartlegge utbredelse av og antall personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning som påvirkes av operasjonene deres.

Tabell E.1. **Forstå konteksten ved dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning**

Type informasjon	Beskrivelse
Typen av aktivitet innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning	Hvor mange personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning opererer i og rundt konsesjonsområdet? Hvor lenge har de vært til stede? Opererer de på sesongbasis eller på heltid? Er aktiviteten økende, avtakende eller stabil? Hva slags teknologi og metoder benyttes? Hva er drivkreftene for småskala- og håndverksbasert mineralutvinning (mineralpriser, fattigdom, tradisjonell aktivitet)?
Den juridiske statusen til småskala- og håndverksbasert aktivitet	Er småskala- og håndverksbasert mineralutvinning lovlig, ulovlig, formell eller uformell? Hva, om noe, er formaliseringsprosessen for denne aktiviteten? I hvilken grad tillater de lokale miljømyndighetene at det drives småskala- og håndverksbasert mineralutvinning?
Demografi og relasjoner	Hvor kommer de som driver småskala- og håndverksbasert mineralutvinning fra? Hvilket forhold har de til lokalsamfunnet? Hvilket forhold har de til tidligere operatører i regionen (hvis relevant)?
Menneskerettigheter	Er småskala- og håndverksbasert mineralutvinning på noen som helst måte forbundet med finansiering av konflikter og alvorlige brudd på menneskerettighetene? Er det indikasjoner på de verste former for barnearbeid?

1. For ytterligere rettleiding, se *OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas: Tredje utgave*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252479-en>.
2. De verste formene for barnearbeid er definert av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen, se artikkel 3 i ILOs konvensjon nr. 182, www.ilo.org/ipec/facts/WorstFormsofChildLabour/lang--en/index.htm.

Aktiviteter innen småskala- og håndverksbasert utvinning kan variere betydelig, og derfor er det ingen klar definisjon på dette. Imidlertid kan hovedtrekkene ved småskala- og håndverksbasert mineralutvinning inkludere:

- Avhengighet av enkle teknikker og fysisk arbeid med minimal bruk av maskiner eller teknologi.
- Operasjoner uten lovlig hjemmel til utvinning (konsesjon, krav) eller en gyldig kontrakt med hjemmelshaveren.
- Lav produktivitet, siden småskala- og håndverksbasert mineralutvinning ofte finner sted på svært små eller marginale områder, er begrenset til overflateutvinning eller utvinning i sand og bruker ineffektive teknikker.
- Mangel på sikkerhetstiltak, helsetjenester eller miljøvern.
- Sesongaktivitet (for eksempel som supplement til inntekter fra gårdsdrift) eller midlertidig aktivitet som svar på høye råvarepriser.
- Økonomisk usikkerhet.¹

Mens den juridiske statusen til småskala- og håndverksbasert mineralutvinning i beste fall er usikker, vil det å forstå legitimiteten til denne aktiviteten være en viktig faktor i arbeidet med å utarbeide en dialogstrategi. Imidlertid er det viktig å merke seg at mangel på juridisk status eller formalisert virksomhet ikke er en absolutt indikasjon på at småskala- og håndverksbasert mineralutvinning er ulovlig. Se boks E.1.

1 Liste tilpasset etter Hentschel, T. et al., *Global Report on Artisanal & Small-Scale Mining, Minerals Mining and Sustainable Development (2002)*, www.ddiglobal.org/login/resources/g00723.pdf.

Boks E.1. Lovlig småskala- og håndverksbasert mineralutvinning

Legitimiteten til småskala- og håndverksbasert mineralutvinning er vanskelig å definere fordi det omfatter en rekke situasjonsspesifikke faktorer. I denne veilederen viser lovlighet blant annet til småskala- og håndverksbasert mineralutvinning som er i tråd med gjeldende lover.

Når det gjeldende lovverket ikke håndheves, eller i fravær av et slik lovverk, vil vurderingen av legitimiteten til småskala- og håndverksbasert mineralutvinning se på forsøkene de gjør på i god tro å operere innen det gjeldende lovverket (der det finnes), samt deres arbeid med formalisering etter som det blir tilgjengelig (samtidig som man må huske på at i de fleste tilfellene har personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning svært begrenset eller ingen kapasitet, teknisk evne eller tilstrekkelige økonomiske ressurser til å gjøre dette).

Uansett kan småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, akkurat som all annen mineralutvinning, ikke anses som legitim hvis den bidrar til konflikt og alvorlige lovbrudd forbundet med utvinning, transport eller handel med mineraler.

Kilde: Tilpasset fra OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High Risk Areas: Second edition, OECD (2013), Supplement on Gold, Definitions, <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/GuidanceEdition2.pdf>.

De viktigste potensielle negative påvirkninger på personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning i formelle utvinningsoperasjoner er relatert til økonomi og trygghet. For eksempel:

- Tap av utkomme og dermed oppløsning av lokalsamfunn som er helt avhengige av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning kan skje når personer som driver med dette, blir nektet å arbeide i et konsesjonsområde.
- Sikkerhetstjenesten på utvinningsstedet kan utgjøre en risiko for sikkerheten og menneskerettighetene til personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning som opererer ulovlig i et konsesjonsområde hvis det brukes overdreven makt.

3. Utvikling av egnede og effektive aktiviteter i tilknytning til interessentdialoger og -prosesser for dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning

➡ Selskapene bør overveie nøye hvordan de planlegger å respondere på småskala- og håndverksbasert mineralutvinning når de skal utforme sine dialogaktiviteter.

Når det gjelder småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, vil det å bestemme målene for dialogen være en av de viktigste aspektene ved dialogaktiviteten. Avhengig av typen av og forholdene for aktiviteter innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning (for eksempel om den er legitim eller ikke, om det innebærer alvorlige risikoer for menneskerettighetene, tilgjengelighet til andre former for utkomme osv.), må det tas en avgjørelse om og i hvilken utstrekning dialogen skal fokusere på samarbeid rundt fortsatt småskala- og håndverksbasert utvinning, eller dialog om hvordan slik aktivitet kan opphøre uten at det får negative konsekvenser for samfunn som er avhengige av aktiviteten.

Når det gjelder risiko for selskapet, kan en dårlig dialog med samfunn som lever av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, føre til konflikt og konfrontasjon med selskapet med påfølgende risikoer for menneskerettighetene og tap av ressurser på grunn av fortsatt uregulert aktivitet. Imidlertid kan en dialog fokusert på samarbeid og integrering av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning føre til sosial utvikling og reduksjon av fattigdom på grunnlag av utvikling av mineralressursene.

Avhengig av sammenhengen kan målene med dialogen være:

- Regulering/formalisering av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning
- Etablering av programmer for alternativt utkomme
- Iverksetting av handlingsplan for omplassering av personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning
- Innkjøpsprogrammer for produkter fra småskala- og håndverksbasert mineralutvinning
- Ansettelse av personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning som arbeidstakere
- Deling av konsesjonen.

Veiledning om disse individuelle strategiene hører ikke hjemme i denne veilederen, men flere eksterne ressurser gir nyttige anbefalinger.²

➡ Spesifikke eksterne utfordringer for dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning bør identifiseres, og strategier for å møte utfordringene bør utarbeides i planleggingsfasen og gjennomgås i tråd med endrede omstendigheter og tilbakemelding fra samfunn som lever av småskala- og håndverksbasert mineralutvinning.

Mange av utfordringene som er relevante for generell interessentdialog vil også gjelde for småskala- og håndverksbasert mineralutvinning. Men utfordringer relatert til uregulerte og til tider farlige aktiviteter innen småskala- og håndverksbasert mineralutvinning krever spesiell oppmerksomhet (se tabell E.2).

2. Se spesifikt CASM (World Bank), ICMM and IFC CommDev, *Working Together: How Large-scale Mining can Engage with Artisanal and Small-scale Miners* (2010), www.icmm.com/document/789; OECD *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas: Third Edition*, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252479-en>; Responsible Jewellery Council *Standards Guidance*, (2013), https://www.responsiblejewellery.com/files/RJC_Standards_Guidance_2013_eng.pdf.

Tabell E.2. **Respondere på utfordringer ved dialog med personer innen småskala- og håndverksbasert utvinning**

Type utfordringer	Forklaring	Strategi
Mistillit, opposisjon og vold	<p>Samfunn basert på småskala- og håndverksbasert utvinning frykter eller er mistroiske overfor selskapet, basert på antakelsen om at aktiviteten deres blir stoppet eller at de vil bli omplassert.</p> <p>Vold kan bli brukt for å uttrykke misnøye med selskapet eller prosjektet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gjør rede for mål som et utgangspunkt for dialog. • I tilfeller der omplassering er nødvendig, forklar argumentasjonen og rettferdiggjør omplasseringen og fordelene ved dialog (for eksempel mulighet til å bidra til hvordan omplasseringen skal foregå, å bidra til bedre informasjon om tilgjengelige alternativer for de berørte samfunnene basert på småskala- og håndverksbasert utvinning). • Unngå alltid å svare med vold når sikkerhetstiltak iverksettes. • Sikre at de frivillige prinsippene om sikkerhet og menneskerettigheter overholdes ved kontraktering og ledelse av sikkerhetspersonell. • Kontakt opposisjonsgrupper og forny regelmessig invitasjoner til å delta i samtaler i god tro.
Menneskerettighetsspørsmål	<p>Alvorlige brudd på menneskerettighetene skjer i forbindelse med småskala- og håndverksbasert mineralutvinning, for eksempel noen av de verste formene for barnearbeid eller støtte til voldelige ikke-statlige væpnede grupper eller kriminelle nettverk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Klar og bred kommunikasjon av selskapets forpliktelser når det gjelder menneskerettigheter og grunnleggende friheter. • Hvis selskapet ikke har mulighet til å avbøte situasjonen ved å bruke påvirkningskraft (for eksempel gjennom økonomiske insentiver i innkjøpsprogrammer), bør enhver forbindelse til aktiviteten gjennom forretningsforhold unngås.

UTGITT AV:

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv

Kontakt oss: oeclncp@mfa.no

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv

Postboks 8114 Dep

N-0032 Oslo, Norge

www.ansvarlignæringsliv.no

Publikasjonskode: E-986

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon

Opplag: 50

06/2019

